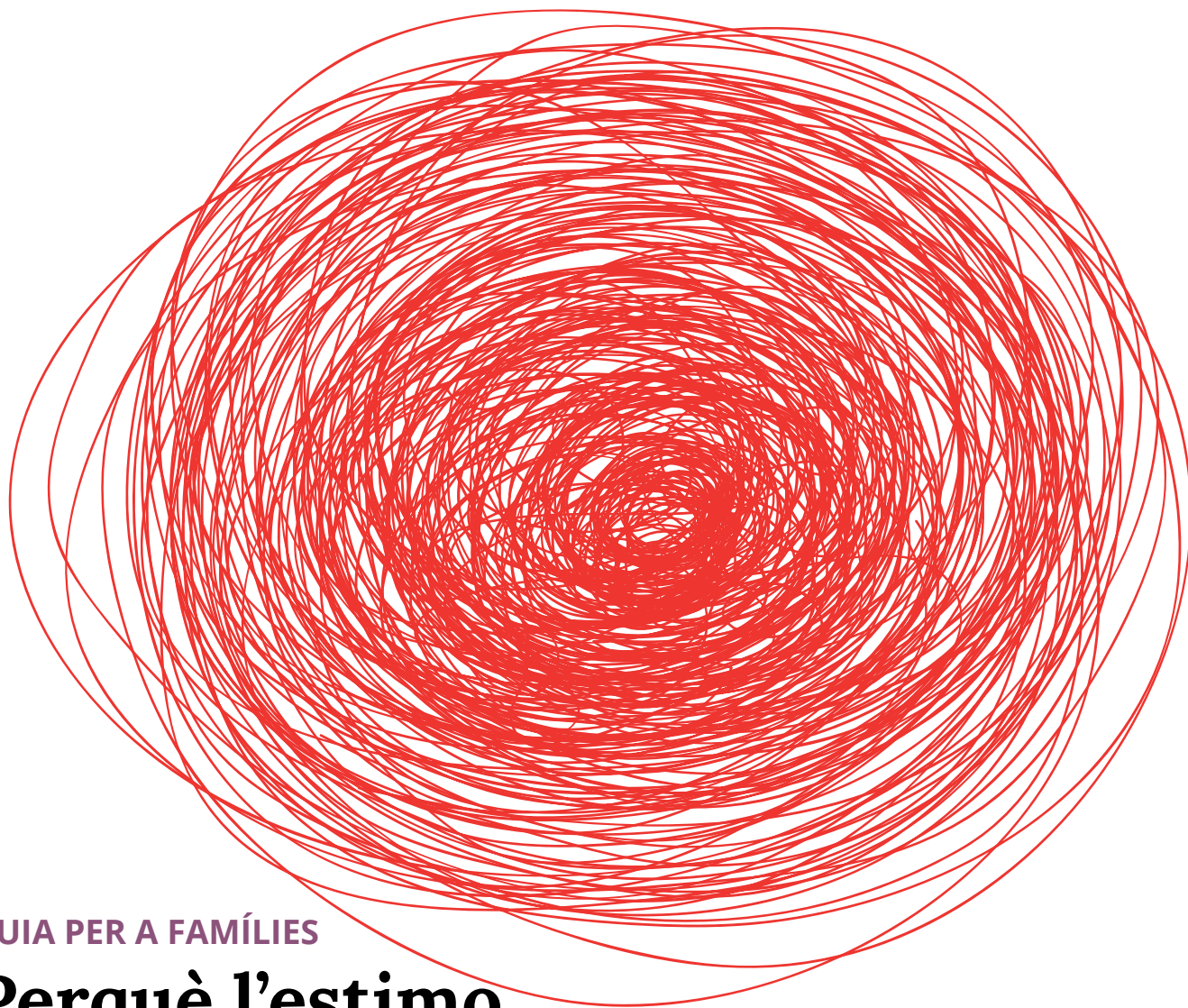




CONSELL INSULAR DE MENORCA



GUIA PER A FAMÍLIES

Perquè l'estimo

Detecció de violències masclistes entre joves

Edición: Consell Insular de Menorca
Deposito Legal: ME-454/2020
Autorización para reproducción: Si
ISBN: 978-84-09-26349-3
Autora: María Martín Barranco
Traductora: Montserrat Lolo García
Diseñadora: Ana Lorente

1. INTRODUCCIÓ: OBJECTE I CONTEXT LEGAL 7

2. PARLANT LA GENT S'ENTÉN 17

3. QÜESTIÓ DE PERSPECTIVA 43

4. QUE BONIC QUE ÉS L'AMOR 65

5. RECONÈIXER LA VIOLÈNCIA 85

6. ACTUAR DAVANT DEL DUBTE 107

7. RECURSOS INSTITUCIONALS 125

8. CONTEXT LEGAL I BIBLIOGRAFIA 139

1

**INTRODUCCIÓ:
OBJECTE I CONTEXT LEGAL**

OBJECTE

L'objecte general de la Guia és donar informació clara i concisa sobre les violències masclistes, el seu suport social, la detecció i les eines per a erradicar-les i protegir-se d'elles.

En primer lloc, analitzarem el context general de la violència de gènere, a continuació, oferirem un resum de les característiques i les circumstàncies que influeixen en la violència de gènere durant l'etapa de l'adolescència i fan que tingui unes claus molt específiques que la diferencien de l'adulta.

Continuarem repassant les claus per a aprendre quins són els detonants d'aquesta violència i els motius pels quals no ens trobem en condicions de detectar-los sense un aprenentatge previ. Afegirem dues eines clau per detectar indicis que els nostres fills poden estar exercint violència o les nostres filles patir-la i, a continuació, detallarem les estratègies que —en la pràctica dels qui treballem amb aquests tipus de violència— funcionen i els errors que hauríem d'evitar. Finalitzarem amb un repàs dels recursos que el Consell Insular de Menorca posa a la disposició de les famílies en els casos que la violència s'ha produït i requereix d'una in-

tervenció externa al cercle familiar o a l'entorn educatiu.

1. INTRODUCCIÓ: OBJECTE I CONTEXT LEGAL

El primer apartat de la Guia és una introducció teòrica d'ànim divulgatiu sobre la situació general de les violències masclistes al món, a Espanya i, en concret, en el context balear.

Encara que la violència de gènere no és un problema que es pugui mesurar solament en nombres, sinó en salut social i democràtica, en llibertat i justícia, les xifres són indispensables per comprendre les seves dimensions, el seu arrelament, els elements de transmissió i els elements que, posteriorment, ens serviran per detectar-la.

2. PARLANT LA GENT S'ENTÉN

En aquest segon apartat, es resumeixen els principals conceptes que s'utilitzaran i les diferents violències reconegudes per les legislacions internacional, nacional i autonòmica i la diferència entre elles, amb especial incidència en les associades a les noves tecnologies.

3. QÜESTIÓ DE PERSPECTIVA

Ens endinsem en aquest apartat en el marc social de la comprensió del fenomen. Aplicarem la perspectiva de gènere a l'anàlisi social i familiar per entendre l'arrelament profund del sexisme en les actuacions quotidianes personals, familiars i en el funcionament de la societat.

Conèixer el problema —inclòs el cicle de la violència de gènere i les seves peculiaritats en menors— és sempre el primer pas per prevenir-lo abans que aquest arribi a les famílies o per actuar, si ja s'ha produït. La prevenció més efectiva és la que s'obté reduint els factors de risc i augmentant els factors de protecció. Per això coneixerem uns i altres i donarem recomanacions específiques per a cadascun d'ells.

També revisarem com la violència de gènere varia en els espais virtual i real i al llarg del temps i on enfocar la nostra mirada per detectar comportaments predictors de violència o que mostren que una adolescent pot estar patint.

Inclou una prova per detectar sexisme en l'àmbit familiar.

4. QUE BONIC QUE ÉS L'AMOR

Encara que la violència de gènere és tot un acte d'abús, maltractament o violència derivada d'idees sexistes sobre la superioritat i autoritat de l'home davant la dona, la prevalença de la violència dins de la parella com a conseqüència dels anomenats "mites de l'amor romàntic" fa necessari parar-se en les peculiaritats de les relacions romàntiques entre adolescents i com alguns d'aquests mites i la seva assimilació deriven en situacions de maltractament físic o psicològic.

Veurem quins són els mites de l'amor romàntic, quins comportaments els reflecteixen i quins arguments s'utilitzen per justificar-los i refutar-los.

5. RECONÈIXER LES VIOLÈNCIES MASCLISTES

La normalització de la desigualtat per raons de gènere explica la seva permanència en la nostra societat i la dificultat de la seva eradicació. En aquest apartat s'aborda la detecció de situacions de violència de gènere entre adolescents i es faciliten elements per a la detecció prematura. Es tracta també el

ciberassetjament com una forma emergent de violència de gènere i es donen algunes pautes d'actuació davant la difusió d'imatges de contingut inapropiat protagonitzades per menors.

6. ACTUAR DAVANT LA VIDA

Davant la sospita o certesa d'un cas de violència de gènere protagonitzat per un noi o noia de la unitat familiar, és fonamental tenir present certes pautes d'actuació: En l'experiència de qui estudia i intervé en casos similars, quines actuacions són més productives o quines produeixen efectes no desitjats? En resum, què caldria fer des de les famílies —sempre que es pugui— i què caldria evitar? Separem les accions segons siguin família d'un jove que exerceix o una jove que pateix violència de gènere perquè puguem consultar el bloc que et resulti més necessari o comparar la diferència d'aquestes actuacions.

7. RECURSOS

Aquest apartat tindrà, com l'anterior, dos blocs diferenciats:

- Per a famílies amb noies víctimes de violència de gènere per part de les seves parelles masculines.

- Per a famílies amb nois que exerceixen violència de gènere sobre les seves parelles femenines.

En ell s'inclouen directrius per saber com actuar de manera informal (des de la pròpia família) o formal (des de les institucions, quan existeixen mecanismes de suport i intervenció) segons confrontem el problema com a família d'una jove maltractada o d'un jove que ha maltractat la seva parella.

Si n'hi ha, apareixeran els serveis específics destinats a l'atenció i assessorament general a víctimes de violència de gènere de l'àmbit local junt amb altres destinats a alertar les forces i cossos de seguretat de forma immediata, denunciar l'ús o difusió il·legítims de vídeos o imatges de caràcter sexual o íntim, així com els canals immediats de denúncia i retirada de les xarxes socials més utilitzades.

8. CONTEXT LEGAL I BIBLIOGRAFIA

En l'últim apartat, fem una enumeració completa de la legislació utilitzada ordenada d'acord amb el seu àmbit territorial de més extens a més proper.

OBJECTIUS

A través d'aquests vuit apartats, la Guia persegueix tres objectius:

- Propiciar la reflexió, sensibilització i formació de les famílies al voltant de la violència de gènere i les diferències específiques quan aquesta es produeix entre menors.
- Oferir orientacions, detectar les violències i actuar de forma que s'evitin els errors més freqüents i puguin acompanyar els seus menors de la forma més efectiva i menys traumàtica en la sortida del procés.
- Proporcionar respostes pràctiques als dubtes més freqüents davant les situacions de violències masclistes entre menors, així com un llistat de recursos d'assessorament i emergència.

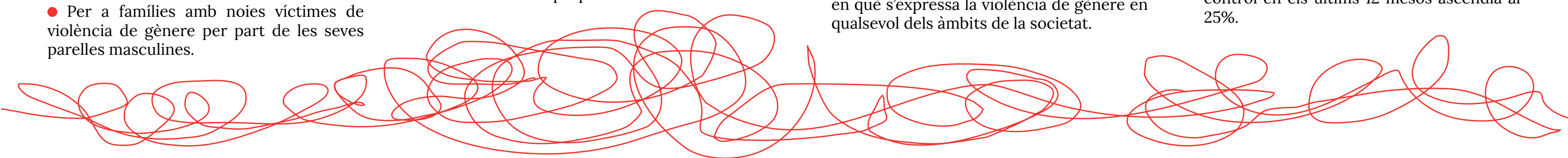
OBJECTE

La violència de gènere és un problema estructural i la manifestació més extrema de la desigualtat entre dones i homes. Un ampli marc normatiu d'igualtat regula la prevenció i actuació davant les diferents formes en què s'expressa la violència de gènere en qualsevol dels àmbits de la societat.

Encara que segons estudis dels últims cinc anys la joventut espanyola —amb un 96% de dones i un 92% d'homes— considera inacceptable la violència de gènere, no totes les formes de violència masclista susciten el mateix rebuig ni tots els comportaments que constitueixen maltractament són identificats com a tals, sobretot, perquè s'associa la violència de gènere, gairebé exclusivament, a la violència física de certa gravetat.

Un de cada tres joves, tant noies com nois, considera inevitable o acceptable en algunes circumstàncies "controlar els horaris de la parella", "impedir a la parella que vegi la seva família o amistats", "no permetre que la parella treballi o estudiï" o "dir-li les coses que pot o no pot fer".

A més a més, totes les investigacions indiquen que les i els adolescents tenen major tolerància que el conjunt de la població amb les conductes de control. D'acord amb la "Macro enquesta de Violència contra la Dona 2015", el percentatge de dones joves de 16 a 19 anys que han tingut parella en alguna ocasió i que han patit violència de control en els últims 12 mesos ascendia al 25%.



El 21,1 % de les dones de 16 a 24 anys residents a Espanya i que havien tingut parella en alguna ocasió (17,8% del total de dones de 16 a 24 anys residents en Espanya) han patit violència de control d'alguna parella o ex-parella en els últims 12 mesos, davant la mitjana del 9,6% de les dones de qualsevol edat que han tingut parella en alguna ocasió (9,2% de les dones residents a Espanya de qualsevol edat). La seva incidència entre les joves de 16 a 19 anys ascendeix al 25% de les dones d'aquestes edats que han tingut parella en alguna ocasió i, posteriorment va disminuint conforme augmenta l'edat.

- El **19,6%** de les dones residents a Espanya de 16 o més anys **han patit violència física** al llarg de les seves vides per part de parelles, ex-parelles o tercers.

- El **13,7 %** de les dones residents a Espanya de 16 o més anys **han patit violència sexual al llarg de les seves vides** per part de parelles, ex-parelles o tercers.

- El **3%** de les dones residents a Espanya de 16 o més anys **han patit violència física en els últims 12 mesos** per part de parelles, ex-parelles o tercers.

- El **1,9%** de les dones residents a Espanya de 16 o més anys **han patit violència sexual**

en els últims 12 mesos per part de parelles, ex-parelles o tercers.

- En total, el **24,2 %** de les dones residents a Espanya de 16 o més anys **han patit violència física i/o sexual al llarg de les seves vides** per part de parelles, ex-parelles o tercers.

- En total, el **4,3 %** de les dones residents a Espanya de 16 o més anys **han patit violència física i/o sexual en els últims 12 mesos** per part de parelles, ex-parelles o tercers.

- El **16,8 %** de les dones de 16 a 24 anys residents a Espanya i **que tenen parella en l'actualitat han patit violència de control de la seva parella en els últims 12 mesos**, davant la mitjana del 9,5% de les dones de qualsevol edat que tenen parella actualment.

Un estudi comparatiu sobre la violència de gènere realitzat per la OMS (2013) va visualitzar que el 29,4% de dita violència es dona entre els 15 i els 19 anys. Una de les seves principals conclusions girava entorn al perjudici per a la salut física i mental de les dones en produir:

- 1) complexes respostes (neurològiques, neuroendocrines i immunes) davant l'estrès crònic;

- 2) conductes de risc (com el consum d'alcohol i altres drogues) a les que algunes dones recorren per afrontar aquest estrès;

- 3) i problemes derivats del control abusiu que pateixen, que obstaculitzen el seu accés als recursos sanitaris. Del que es redueix la convivència d'incloure en l'estudi que aquí es proposa indicadors de la salut física i psicològica.

Segons la macro-enquesta citada, el 2,7% de les dones de 16 o més anys residents a Espanya han patit violència física i/o violència sexual per part de les seves parelles o ex-parelles davant del 4% del conjunt de la UE. Dues característiques de les dones destaquen en aquest estudi com a condicionaments de risc: la discapacitat de la dona i la seva joventut. Les joves, de 16 a 24 anys, com expressen les xifres anteriors, han patit violència psicològica de control en els últims 12 mesos en major mesura que el total de les dones. Qui té una discapacitat acreditada del 33% o més pateix més violència de gènere que les dones sense discapacitat.

La prevalença de la violència de gènere per part de la parella actual en els seus diferents aspectes al llarg de tota la seva vida no varia significativament quan es compa-

ren les dones més joves (16-24 anys) amb la resta de població, a excepció de la violència psicològica de control, en la que el percentatge de les joves (19,4%) és sensiblement superior al recorregut de les dones de 25 i més anys (11,3%). Aquest efecte més estès de la violència de control entre les dones s'aprecia també quan es demana per les ex-parelles (41,9% i 35,3%, respectivament) o es reuneix la informació sobre qualsevol parella (38,3% i 25,2% respectivament).

El panorama en la resta de tipus de violència es modifica quan s'observen els resultats per part de qualsevol ex-parella o qualsevol parella en general (ja sigui l'actual o alguna passada), sobretot per les ex-parelles. La violència econòmica, per exemple, ha afectat un nombre relatiu molt superior de dones de 25 anys o més, probablement perquè per a moltes dones joves la seva relació encara no implica compartir qüestions d'economia domèstica. Així, si s'atén al succeït amb qualsevol parella, un 5,9% de les joves ha patit actituds de control sobre el que podia o no gastar, sobre la gestió de l'economia domèstica o sobre el fet de treballar o estudiar, en comparació amb el 11,8% de les de més d'aquesta edat.

Pel que es refereix a la violència física, la prevalença és significativament superior

entre les dones de 25 i més anys quan es consideren les ex-parelles, amb un 18,3% davant el 12,4% de les més joves, sent, a més a més, major el percentatge de qui ha patit violència física severa. No obstant, es redueixen les distàncies quan s'analitza qualsevol parella (possiblement pel major pes que, entre les més joves, tenen les que solament han tingut una parella).

A les Balears, segons dades recents com les conegudes a la fi del confinament per la COVID-19, el servei de mentoria o atenció a menors víctimes de violència de gènere de l'Ajuntament de Palma ha incrementat les seves actuacions en un 41% en tan sols tres anys. A Menorca, l'any 2018 (últim any analitzat estadísticament) les sentències condemnatòries per violència masclista van augmentar un 42%.

Totes aquestes dades ens serviran per després posar en context algunes de les situacions i pràctiques de risc i les actuacions recomanables.

Una de les majors esperances per erradicar les pràctiques violentes és treballar sobre la presa de consciència individual i col·lectiva els comportaments menys identificats com violències no solament per la joventut, sinó

pels comportaments de la família amb qui es conviu.

Per això, és imprescindible comprendre com en l'aprenentatge d'estereotips i actituds, desenvolupa un paper essencial la interacció social i, en especial, la que es produeix en l'entorn educatiu i familiar. Les implicacions i intervencions educatives per prevenir i evitar la discriminació de gènere agafen una rellevància clau si es volen obtenir resultats positius en el terreny de la igualtat de gènere i en pro de la no violència. No obstant, i malgrat que aquesta implicació és cada vegada més gran, la violència entre adolescents se segueix produint.

I davant d'una filla que pateix violència o un fill que l'exerceix —o la simple sospita de que pugui succeir—, el desconcert és una de les primeres reaccions. Actuar per intuïció no sempre és el més encertat, les dinàmiques pròpies d'aquesta edat fan que les famílies se sentin impotents davant de qualsevol intent d'ajuda, sigui a menors agressors o a joves agredides. Surten, llavors, a flotació a totes les creences sobre l'amor, de la falta d'agència quan s'és menor d'edat o de la insignificança dels sentiments en aquests anys. Ho sabem perquè ho vam passar i no era per a tant. La nostra experiència ens pot fer perdre la perspectiva de com i quant

se sent a determinades edats. Afegirem que falta comprensió del fenomen, falten eines i les reaccions poden ser contraproductes.

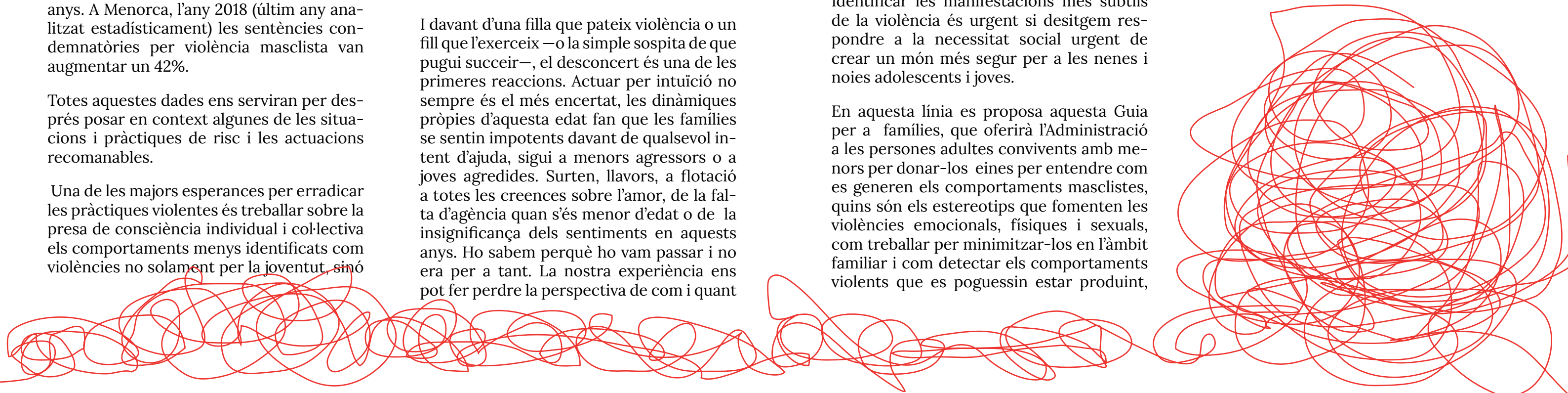
El que no falten són dades per conèixer, al menys, l'estat de la qüestió:

Segons l'informe de 2020 del Ministeri d'Igualtat, més del 10% de les adolescents espanyoles han estat ridiculitzades o directament insultades per la seva parella, han estat aïllades de les seves amistats, patit un control abusiu o pressionades per la seva parella masculina per realitzar activitats sexuals que no volien practicar.

Identificar les manifestacions més subtils de la violència és urgent si desitgem respondre a la necessitat social urgent de crear un món més segur per a les nenes i noies adolescents i joves.

En aquesta línia es proposa aquesta Guia per a famílies, que oferirà l'Administració a les persones adultes convivents amb menors per donar-los eines per entendre com es generen els comportaments masclistes, quins són els estereotips que fomenten les violències emocionals, físiques i sexuals, com treballar per minimitzar-los en l'àmbit familiar i com detectar els comportaments violents que es poguessin estar produint,

tant pels joves que puguin exercir-los, com per les joves que els puguin estar patint.



2

PARLANT LA GENT S'ENTÉN



DEFINICIÓ DE CONCEPTES

Per entendre en tota la seva dimensió el fenomen de la violència de gènere és imprescindible comprendre com s'arrela a la societat, com ha estat analitzada i quines són les teories explicatives que ha adoptat la legislació de l'Estat espanyol.

En general, la violència és l'ús intencional de la força física o poder vers un/a mateix/a, cap a una altra persona, grup o comunitat, i té com a conseqüències probables lesions físiques, danys psicològics, alteracions del desenvolupament, abandonament i fins i tot la mort.

La violència familiar és la infligida per persones de l'àmbit familiar i dirigida, generalment, a les persones més vulnerables d'aquest: nens, nenes, persones grans, persones discapacitades, etc.

La violència domèstica és la que es dona entre persones que conviuen juntes, sense necessitat que existeixin llaços familiars entre elles. A l'Estat espanyol, si una dona maltracta un home, es considera que ha comès un delict de violència domèstica i és diferent del de violència de gènere.

All llarg de la guia, veurem que la violència de gènere es relaciona amb el sexisme, els rols, els estereotips, el masclisme. Què volen dir aquestes paraules?

El sexisme és la creença que justifica, amb diferents explicacions, les desigualtats o les diferències de poder, estatus i rols socials dels homes sobre les dones. En resum, és creure que ells (tots i per la seva naturalesa) són superiors i elles, inferiors (totes i solament per ser dones). A més, el sexisme imposa com han de ser les relacions entre els uns i les altres: ells, al carrer i elles, a casa; ells, actius, elles, passives; ells porten diners, elles tenen cura de la família...

Aquest sexisme pot manifestar-se des de les formes més imperceptibles a les més agressives. Són els anomenats **sexisme clàssic o hostil i sexisme benvolent**. No deixem que els termes ens confonguin; l'hostil no solament són cops, ni el benvolent és inofensiu. En què es diferencien? Veiem-ho.

El sexisme hostil és una actitud de prejudici o conducta discriminatòria basada en una suposada inferioritat o diferència de les dones com a grup. Es basa en tres paràmetres:

- **Paternalisme dominador** que defensa que les dones com a grup són més dèbils i que,

per això, les figures masculines han de dominar-les.

- **Diferenciació de gènere competitiva**, segons la qual dones i homes posseeixen qualitats diferents; qualitats que les orienten a elles cap a l'àmbit privat i a ells cap al públic; a elles cap al domèstic i a ells a governar les institucions socials, polítiques i econòmiques.

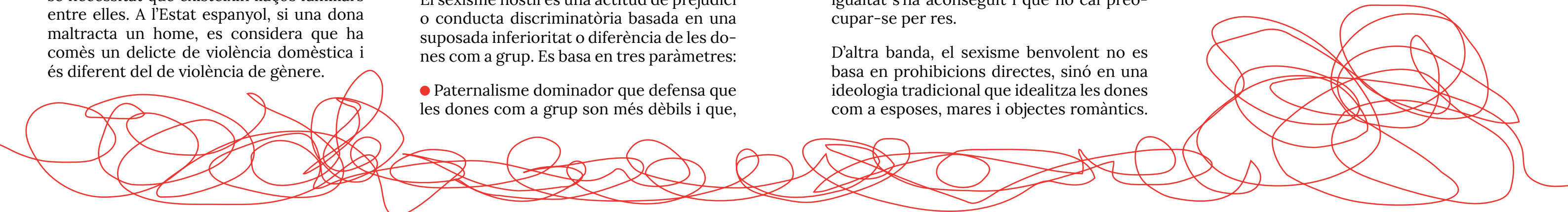
- **Hostilitat heterosexual**, que considera que les dones tenen un poder sexual que les fa perilloses i manipuladores.

Aquestes conductes discriminatòries estan actualment prohibides per moltes legislacions, però cal no oblidar que no per totes. Al nostre país, avui, no es pot prohibir que les dones votin, estudiïn o treballin; no és possible obligar-les a casar-se o impedir que es divorciïn sota l'empara de la llei. Aquesta aparença de no discriminació basada en el fet que la llei ho prohibeix fa que una part de la societat consideri que la igualtat s'ha aconseguit i que no cal preocupar-se per res.

D'altra banda, el sexisme benvolent no es basa en prohibicions directes, sinó en una ideologia tradicional que idealitza les dones com a esposes, mares i objectes romàntics.

Les dones són tractades com a «princeses» o com a «reines» que no es veuen com a iguals, sinó com a objectes d'adoració o de desig. Idealitzades i estereotipades. En no manifestar-se en forma de prohibició —i parapetat darrera d'un miratge d'igualtat fruit de les legislacions— és fàcil no detectar-lo i considerar naturals algunes desigualtats.

Durant segles hem viscut en societats que consideraven superiors els homes. Malgrat els canvis, les idees sobre la posició de les dones i homes es continuen mantenint, lleugerament transformades, per «permetre» que les dones s'incorporin. Les estructures socials, culturals, acadèmiques i —també i no menys importants— els usos i cultures populars fan que els sexismes hostil i benvolent hagin coincidit en l'anomenat «sexisme ambivalent». En el sexisme ambivalent, les formes hostils són rebutjades de forma expressa però les benvolents segueixen acceptades i reforçades per l'entramat social.



CLASSIFICACIÓ DELS MICROMASCLISMES O MICROVIOLÈNCIES EN LA RELACIÓ DE PARELLA.

MICROMASCLISMES UTILITARIS

- 1** No responsabilitzar-se de les tasques i afers domèstics.
- 2** No implicació.
- 3** Pseudoimplicació.
- 4** Implicació avantatjosa.
- 5** Aprofitament i abús de les "capacitats femenines de servei".
- 6** Naturalització i aprofitament del rol de cuidadora.
- 7** Delegació del treball de la cura de vincles i persones.
- 8** Requeriments abusius solapats.
- 9** Negació de la reciprocitat.
- 10** Naturalització i aprofitament de "l'ajuda al marit".
- 11** Amiguisme paternal.

MICROMASCLISMES ENCOBERTS

- 1** Creació de falta d'intimitat.
- 2** Silenci.
- 3** Aïllament i mal humor com a eines de manipulació.
- 4** Imposició de límits.
- 5** Avarícia de reconeixement i disponibilitat.
- 6** Inclusió invasiva de tercers.
- 7** Pseudointimitat i pseudocomunicació.
- 8** Comunicació defensiva-ofensiva.
- 9** Enganys i mentides.
- 10** Pseudonegociació.
- 11** Desautorització.
- 12** Paternalisme.
- 13** Manipulació emocional.
- 14** Dobles missatges afectiu/agressius.
- 15** Enuig/Empipament.
- 16** Abús de confiança.

CLASSIFICACIÓ DELS MICROMASCLISMES O MICROVIOLÈNCIES EN LA RELACIÓ DE PARELLA.

- 17** Inocentitzacions.

- 18** Inocentització culpabilitzadora.

- 19** Autoindulgència i autojustificació.

- 20** Fer-se el ximple (i semblar bona persona).

- 21** Imperícia i oblits selectius.

- 22** Comparació avantatjosa.

- 23** Minusvaloració dels propis errors.

- 24** Llençar pilotes fora.

MICROMASCLISMES COERCITIUS

- 1** Coaccions a la comunicació.
- 2** Control dels diners.
- 3** Ús expansiu-abusiu del espai i del temps per ell mateix.
- 4** Imposició de la intimitat.
- 5** Apel·lació de la "lògica" masculina.
- 6** Presa o abandó sobtat del control.

MICROMASCLISMES DE CRISIS

- 1** Hipercontrol.
- 2** Pseudosuport.
- 3** Resistència passiva i distanciament.
- 4** Rebutjar la crítica i la negociació.
- 5** Prometre i fer mèrits.
- 6** Victimisme.
- 7** Donar-se temps.
- 8** Fer llàstima.

Avui, a l'Estat espanyol, les dones es casen o no però, quan tenen descendència, segueixen posant, majoritàriament, el cognom del pare en primer lloc, tot i que des del 1999 pot triar-se l'ordre. També segueixen sent les qui demanen gairebé el total dels permisos de maternitat; o bé les qui, al llarg de la pandèmia, han dedicat més hores a les tasques de la llar. I, sovint, quan hi ha dos cotxes a la família, el d'elles és més petit i de menys valor econòmic.

En definitiva, el sexisme hostil castiga les dones que no assumeixen rols i estereotips de gènere i el benvolent premia les que ho fan. Les dues són formes de sexisme que tracta les dones de forma diferent solament per ser dones. Les dues són coartades per a la desigualtat de gènere i la perpetuen.

Si el sexisme, sigui del tipus que sigui, és la creença sobre homes, dones i la seva relació, el masclisme, en canvi, es refereix a les actituds concretes de persones plasmades a la vida quotidiana. L'avaluació que es fa d'una persona, ja sigui positiva o negativa, des d'un punt de vista relacionat amb la seva categoria sexual biològica pot classificar-se com a sexista. El masclisme és l'actitud de menyspreu o discriminació cap a una dona per ser dona; és valorar-la o jutjar-la de forma diferent a com es jutjaria un

home. Amb un exemple: Pensar que les dones no poden ser expertes en un programa de televisió dedicat a la política perquè no són tan bones com els homes és sexisme. Que en aquest programa d'anàlisi polític a la televisió es deixi parlar més temps i s'interrompi menys als homes que a les dones, és masclisme.

El sexisme ambivalent és molt important perquè hi estan ancorades algunes de les resistències a la igualtat que perpetuen la violència:

- Negació de la discriminació.
- Antagonisme davant les demandes que fan les dones.
- Ressentiment per les polítiques de suport a les dones o vers la violència de gènere.

Les societats s'han estructurat sota creences sexistes, sigui quin sigui el seu grau d'evolució, la seva religió o el seu sistema econòmic. Aquesta estructura social (que canvia en el lloc i en el temps però té els seus orígens en la creença de la superioritat dels homes sobre les dones) rep el nom de *patriarcat*. El patriarcat difon el seu sistema de creences al llarg de tot el cicle vital mitjançant els anomenats «agents de socialització».



Quan es parla de patriarcat, sexisme o masclisme no hem d'entendre que, en aquesta societat, solament siguin masclistes els homes. Els sistemes es mantenen perquè les persones que en formen part, dones i homes, el perpetuen.

RECORDA !

Patriarcat és el sistema.

Sexisme és el conjunt de creences.

Masclisme són les actituds concretes.

L'estudi de les diferents discriminacions de les dones a les societats patriarcals i les conseqüències per a elles ha estat, junt amb la proposta de solucions, el principal objecte del feminisme; una hipòtesi política i un moviment social que treballi per a la consecució de la igualtat entre dones i homes. Es basa en l'anomenada teoria sexe/gènere.

Aquesta igualtat no vol dir que les dones i els homes són idèntics o han de ser-ho. És una igualtat en el tracte, en els drets i

en les obligacions. El desig que cap persona, per ser home o dona (sexe biològic), se senti obligada a complir determinats rols i estereotips obligatoris (gènere) ni a patir les conseqüències si se surt d'ells (sanció social).

Exemples de jerarquització sexe/gènere.

- 1** El llenguatge
- 2** La roba, els colors.
- 3** Les actituds, les emocions.
- 4** La comunicació verbal i la comunicació no verbal.
- 5** Les normes i les regles familiars i les normes escolars.
- 6** El reforç i la penalització segons els comportaments.
- 7** Els models parentals.
- 8** Els models i actituds d'altres persones de l'entorn.

9 Els models relacionals dins les famílies.

10 Els jocs i les joguines.

11 L'assignació de tasques diferenciades.

12 Els rols i els models dels personatges dels contes, videojocs, pel·lícules amb valors desiguals, rols i patrons masculins i femenins.

13 Les cançons que transmeten i reforcen idees, mites i valors estereotipats.

14 Els models que es presenten de la masculinitat i de la feminitat.

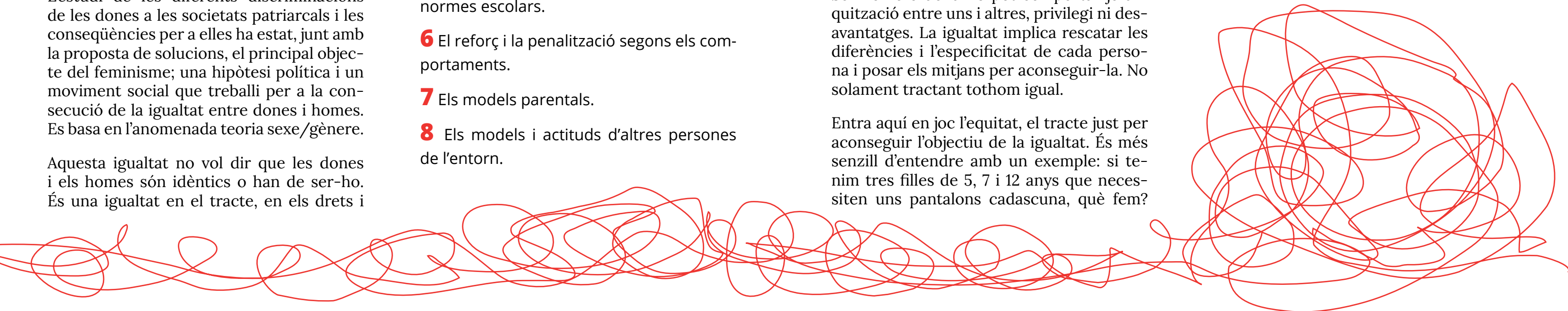
15 Els models reproductius i de criança.

Ser home o dona no pot comportar jerarquització entre uns i altres, privilegi ni desavantatges. La igualtat implica rescatar les diferències i l'especificitat de cada persona i posar els mitjans per aconseguir-la. No solament tractant tothom igual.

Entra aquí en joc l'equitat, el tracte just per aconseguir l'objectiu de la igualtat. És més senzill d'entendre amb un exemple: si tenim tres filles de 5, 7 i 12 anys que necessiten uns pantalons cadascuna, què fem?

Compren tres pantalons de la mateixa talla per tractar-les totes tres igual, o bé comprem pantalons de talles diferents per tal que els quedin a mida? L'equitat és el criteri corrector de la igualtat, perquè tractar igual els qui no són iguals solament perpetua la discriminació.

Per què és tan important la igualtat? En primer lloc, per una qüestió de justícia. També per una qüestió de democràcia. Una societat que es diu a sí mateixa democràtica no pot permetre que, aproximadament, la meitat de la seva població tingui un dèficit de drets efectius. En tercer lloc, però no per això menys important, la igualtat és important perquè tots els estudis, des de fa dècades, relacionen de manera molt estreta el sexisme de les societats i la falta d'igualtat amb els índex de violència vers les dones.



VIOLÈNCIA DE GÈNERE. TIPUS

El terme «violència de gènere» s'utilitza avui a la llei, al carrer, als mitjans de comunicació... No obstant, en moltes ocasions sembla que faci referència a conceptes diferents. A més, a «violència de gènere», se sumen altres experiències com ara «violències masclistes», «feminicidi», «violència estructural», «violència contra les dones», «violència domèstica». Són totes el mateix? En què es diferencien? Totes es castiguen pel Codi Penal i tenen com a conseqüència la presó?

A Espanya, fins l'any 1998 no s'implementa el *I Pla d'Acció Contra la Violència Domèstica*, que dona resposta a una necessitat social d'aquell moment.

En l'àmbit internacional i amb anterioritat a la LO 1/2004, la Organització de les Nacions Unides (en endavant ONU) també determina una definició de violència de gènere d'una forma similar a la citada Llei, entenent com a violència de gènere:

[...] tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la

privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeix a la vida pública com a la vida privada.¹

El Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència vers la dona i la violència domèstica (Declaració d'Istanbul), del 11 de maig de 2011, la defineix de la següent manera:

a) Per «violència contra la dona» s'haurà d'entendre una violació dels drets humans i una forma de discriminació contra les dones, i es designarà tots els actes de violència basats en el gènere que implica o poden implicar per a les dones danys o patiments de naturalesa física, sexual, psicològica o econòmica, incloses les amenaces de realitzar dits actes, la coacció o la privació arbitrària, a la vida pública o privada.

b) Per «violència domèstica» s'entendrà tots els actes de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeix a la famílies o entre cònjuges o parelles de fet antics o actuals, independentment que l'autor del delictes comparteixi o hagi compartit el mateix domicili que la víctima.²

Per altra banda, a Espanya, l'article 1 de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra

la Violència de Gènere (en endavant LO 1/2004), la defineix com:

1. [la] manifestació de discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, exercides sobre aquestes per part de qui siguin o hagin estat cònjuges o de qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat encara que no hagi hagut convivència.

2. La violència de gènere a la que es refereix engloba tot l'acte de violència física i psicològica incloses les agressions a la llibertat sexual, les amenaces, les coaccions o la privació arbitrària de llibertat.

¹Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona. ONU. 85a sessió plenària. 20 de desembre de 1993. <https://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx>.

²Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul, 11.V.2011. Council of Europe Treaty Series - No. 210. Article 3 - Definitions. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.

L'article 65 de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes de les Illes Balears recull les següents definicions:

1. Als efectes d'aquesta llei, s'entén per violència masclista aquella que, com manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per el fet mateix de ser dones.

2. La violència a la que es refereix aquesta llei comprèn qualsevol acte de violència per raó de sexe que tingui com a conseqüència, o que pugui tenir com a conseqüència, un perjudici o patiment en la salut física, sexual o psicològica, i inclou les amenaces d'aquests actes, la coerció i les privacions arbitràries de la seva llibertat, tant si es produeix a la vida pública com a la privada.

3. Als efectes d'aquesta llei, també es consideren víctimes les filles i els fills de la mare víctima de violència.

4. Als efectes d'aquesta llei, es considera violència masclista:

a) Violència física, que inclou qualsevol acte de força contra el cos de les dones, com a resultat o risc de produir lesió física o dany, exercida per qui sigui o hagi estat

el seu cònjuge o per qui estigui o hagi estat lligat a ella per una relació anàloga afectivitat, encara que no hi hagi hagut convivència. Així mateix, tenen la consideració d'actes de violència física contra les dones els exercits pels homes al seu entorn familiar o al seu entorn social o laboral.

b) Violència psicològica, que inclou qualsevol conducta, verbal o no verbal, que produeix a les dones desvaloració o patiment a través d'amenaques, humiliacions o vexacions, exigència d'obediència o submissió, coerció, insults, control, aïllament, culpabilització o limitacions del seu àmbit de llibertat exercida per qui sigui o hagi estat el seu cònjuge o per qui estigui o hagi estat lligat a ella per una relació d'anàloga afectivitat, encara que no hi hagi hagut convivència. Així mateix, tenen la consideració d'actes de violència psicològica contra les dones els exercits pels homes al seu entorn familiar o al seu entorn social o laboral.

c) Violència econòmica, que inclou la privació intencionada, i no justificada legalment, de recursos per al benestar físic o psicològic de les dones i de les seves filles i els seus fills o la discriminació en la disposició dels recursos compartits en l'àmbit de la convivència de parella.

d) Violència sexual, abusos sexuals i agressions sexuals, que inclouen qualsevol acte de naturalesa sexual forçada per l'agressor o no consentida per les dones: la tracta d'éssers humans amb finalitats d'exploració sexual, la imposició, mitjançant la força o amb intimidació, de relacions sexuals no consentides, i l'abús sexual o qualsevol acte que impedeixi a les dones exercir lliurement la seva sexualitat, amb independència que l'agressor tingui relació conjugal, de parella, afectiva o de parentesc amb la víctima o no.

e) Violència simbòlica, que inclou icones, representacions, narratives, imatges, etc., que reproduïen o transmeten relacions de dominació dels homes respecte les dones, així com desigualtats de poder entre sexes i de segregació.

³Lei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Measures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere. TÍTOL PRELIMINAR. Article 1. Objecte de la llei. Apartats 1 i 3. Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre

⁴Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes. Comunitat Autònoma de les Illes Balears. TÍTOL V. Violència masclista. CAPÍTOL 1. Principis generals. Article 65. Definició. Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

f) Femicidi, assassinat de dones per el fet de ser dones, al marge de que existeixi o hagi existit relació de parella.

g) Mutilació genital femenina: qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o produeixi lesions en els mateixos, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la dona o de la nena.

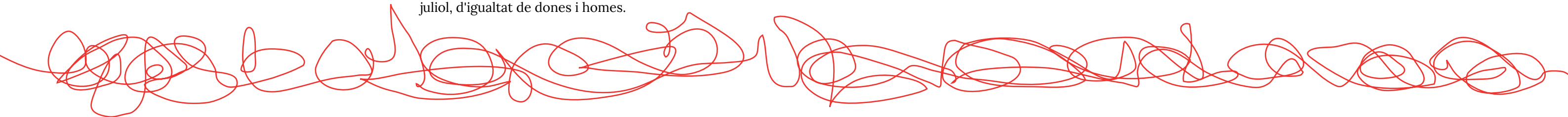
Veiem que hi ha diverses definicions legals que fan referència a tipus diferents de violència. Quina conclusió en treiem, de tots aquests textos legals?

La violència de gènere és una violència que afecta les dones pel fet de ser dones. Constitueix un atemptat contra la integritat, la dignitat i la llibertat de les dones, independentment de l'àmbit (públic o privat) en el qual es produeixi.

Què vol dir *per ser dones*? Significa que aquest atac, pugui ser o no contra una dona específica, no es produeix per quelcom que ella hagi fet. S'hagués produït d'igual manera vers una altra dona; els maltractadors no maltracten unes parelles sí i unes altres no, perquè no es tracta del que fan elles, sinó de com ells veuen el món.

Durant molt temps, i com a conseqüència de la creença cultural que era un assumpte íntim o de la parella, no s'intervenien en aquests atacs. Les dones, educades en la idea sexista que l'home decideix a casa i, fins fa unes dècades, amb lleis que permetien «corregir-les», fins i tot mitjançant cops, assumien la desigualtat i el seu deure de «suportar». Per què en una societat tan diferent segueix havent-hi noies joves, gairebé nenes, que acaben essent víctimes de gènere? Ja hem vist un element: el miratge d'igualtat que combina la creença que si la llei protegeix la igualtat, s'ha aconseguit, i el context social de llibertat, tant per a noies com per a nois. L'altre element, que analitzarem en detall en un altre apartat, és l'amor romàntic.

S'ha de recordar que la violència és una estratègia de relació apresada, no és innata. Si això fos així, totes les persones serien violentes de la mateixa manera i en el mateix grau. Sabem que no és així, no tot el món l'utilitza; parlem, negociem, pactem, procurem comprendre el punt de vista de l'altra persona i, finalment, arribem a un acord encara que no obtinguem el que en principi volíem. En ocasions, potser volem trencar la relació perquè l'acord és impossible i les distàncies insalvables.



FASES DE LA VIDA	TIPUS DE VIOLÈNCIA
ABANS DEL NAIXEMENT	Avortament selectiu en funció del sexe.
	Conseqüències per al fetus degut als maltractaments a la mare durant l'embaràs.
INFÀNCIA PRECOÇ	Infanticidi femení.
	Violències físiques, sexuals i psicològiques.
INFANTESA	Incest.
	Matrimoni amb nenes.
	Mutilació genital femenina.
	Pornografia infantil.
	Prostitució infantil.
	Violències físiques, sexuals i psicològiques.
ADOLESCÈNCIA I EDAT ADULTA	Abusos.
	Abusos a dones discapacitades.
	Abusos i homicidis relacionats amb la dot.
	Assetjament sexual.
	Embaràs forçat.
	Incest.
	Pornografia forçada.
	Prostitució forçada.
	Relacions sexuals imposades.
	Tràfic de dones.
	Violències durant el prometatge (atacs amb àcids, violacions...).
	Violència física, sexual i psicològica de la parella.
	Violències físiques, sexuals i psicològiques.
VELLESA	Homicidi de vídues.
	Suïcidi forçat de vídues.
	Violències físiques, sexuals i psicològiques.

Font: Organització Mundial de la Salut (1998)

Els termes teòrics «violència de gènere» i « violència masclista» són, per tant, dues formes d'anomenar un mateix tipus de violència: la que s'exerceix vers les dones pel fet de ser dones, arrelada en la desigualtat estructural de les societats patriarcals. En ocasions, s'utilitzen en plural: «violències de gènere» o « violències masclistes», per fer més evident que no és una, sinó moltes, però es refereixen també al mateix.

Per contra, les diferents legislacions, a l'hora de penalitzar les formes més extremes d'aquestes violències, es veuen incapaces d'arribar a totes elles perquè són un continu al llarg de la vida de les dones.

A les diverses lleis s'esmenten totes com a objectiu a erradicar, però solament es penalitzen administrativament o penal (amb multes o presó, per entendre'ns) algunes d'elles, les que tenen les conseqüències més evidents i immediates: assetjaments sexuals dins o fora de la feina, maltractaments a la parella, violacions i abusos sexuals o assassinats, per citar-ne algunes.

Vol dir això que si una noia o una dona són agredides no es castigarà? Sí, es castigarà, però no com a violència de gènere. Això què implica? Que els beneficis que la llei aporta a les víctimes de violència de gènere com

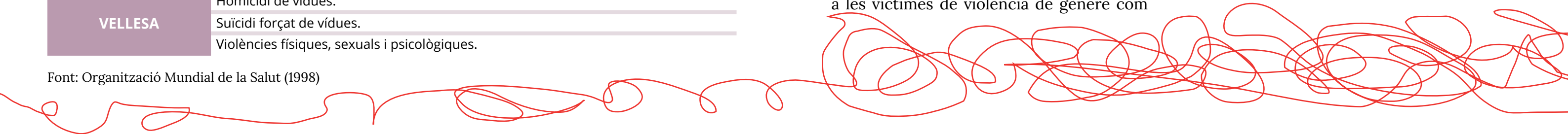
ara jutjats especialitzats, torn d'ofici específic, assessorament especialitzat, judicis ràpids o bé ordres de protecció arribaran mitjançant procediments més lents i penosos.

QUINS SÓN ELS TIPUS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE MÉS HABITUALS?

Violència física

Inclou qualsevol acte de força vers el cos de la dona, com a resultat o risc de produir lesió física o dany: cops, cremades, pessics, estirada de cabell, picades, empentes, llançament d'objectes, ús d'armes, intents d'estrangulament, intents d'assassinat, intents de provocar avortaments... El maltractament físic és el més evident i el més fàcil de demostrar; tot i així, no sempre requereix atenció mèdica ni té efectes visibles al cos. És molt probable que no comenci amb un cop o una clatellada, sinó amb prohibicions, mostres de gelosia, silencis hostils o amenaçants, peticions i/o exigències de «proves d'amor»...

En el cas de la legislació balear, es considera que la violència física vers una dona —per ser considerada violència masclista— ha de tenir certs requisits.



Inclou qualsevol acte de força contra el cos de les dones:

- amb resultat o risc de produir lesió física o dany.
- exercida per qui sigui o hagi estat el seu cònjuge o per qui estigui o hagi estat lligat a ella per una relació d'anàloga afectivitat, encara que no hi hagi hagut convivència.
- els exercits pels homes en el seu entorn familiar o en el seu entorn social o laboral.

Violència psicològica

Inclou tota conducta, verbal o no verbal que produeixi desvaloració o patiment en la dona:

- Insults (expressions com ara: «Estàs boja», «Ets una histèrica / ignorant / retardada / lletja...»...).
- Menyspreus (expressions com ara: «No serveixes per a res», «Sempre vas feta un desastre», «No ets capaç de fer res bé», «Mala mare», «Mala nòvia», «Mala esposa», «Si no fos per mi, on aniries?»...).
- Aïllament de la família i les amistats («El teu pare és un tirà», «Les teves amigues et tenen enveja», «El teu amic X solament vol

follar-te», «La teva mare és una amargada que no vol que t'ho passis bé»...).

- Intimidacions/amenaces (expressions com: «Et mataré», «Ves-te'n / ves-te'n de casa», «Ensenyaré les teves fotos a tot l'institut», «La teva mare s'assabentarà de la puta que té com a filla», «T'enfonsaré»...).
- Abús d'autoritat (com per exemple: registrar calaixeres de l'altra persona, revisar el seu correu, preguntar coses com ara: «Amb qui vas estar ahir?», «Aquest qui és?», «Vas arribar deu minuts tard»...).
- Faltes de respecte (no respectar les necessitats, sentiments, opinions, desitjos i manipular el que diu, destruir objectes d'especial valor per a la dona o la jove, menysprear, desautoritzar davant d'altres persones...).
- Exigir obediència (No voler que la dona o la noia treballi; no voler que estudiï o que vagi a campaments, excursions, Erasmus, etc.; exigir que es vesteixi com ell vol; controlar-li el temps; preguntar-li: «A quina hora vas arribar?», «Per què estaves connectada al WhatsApp a les dues de la matinada?», «Per què no vas respondre el meu missatge, si el vas veure?»; dir-li: «No et posis aquest escot o aquesta faldilla curta»...).

- Castigar amb el silenci i la incomunicació (el silenci reiterat pot arribar a ferir tant com les paraules).

- Culpabilitzar la jove de tot el que passa de manera que, al final, ella pensa que és la culpable de totes les situacions de tensió («Mira que et vaig dir que no ho fessis», «Al final m'acabes fent empenyar»; «Et vaig dir que al teu pare no li agradaria»...).

- Mostrar gelosia (acusar constantment de ser infidel i coquetejar amb altres homes o nois, impedir relacions amb amics, amigues i familiars, aïllar la dona de tot el seu entorn...).

El maltractament psíquic és el més difícil de detectar perquè les seves manifestacions poden ser de gran subtileza; malgrat això, la seva persistència en el temps deteriora greument l'estabilitat emocional i destrueix l'autoestima i la personalitat de les nenes, joves i dones adultes.

Igual que en el cas de la violència física, a l'hora de considerar la violència psicològica com a violència masclista la legislació balear exigeix certs requisits:

- qualsevol conducta, verbal o no verbal que produeix, en les dones, desvaloració o

patiment a través d'amenaces, humiliacions o vexacions, exigència d'obediència o submissió, coerció, insults, control, aïllament, culpabilització o limitacions del seu àmbit de llibertat.

- exercida per qui sigui o hagi estat el seu cònjuge o per qui estigui o hagi estat lligat a ella per una relació d'anàloga afectivitat, encara que no hi hagi hagut convivència.

- exercits pels homes del seu entorn familiar o en el seu entorn social o laboral.

Violència econòmica

Inclou la privació intencionada, i no justificada legalment, de recursos per al benestar físic o psicològic de la dona i de les seves filles i fills o la discriminació en la disposició dels recursos compartits en l'àmbit de la convivència de la parella.

El maltractador considera que la dona és incompetent i que no administra bé, o bé que gasta els diners en coses innecessàries i, per això, no pot prendre decisions sobre la finalitat de la despesa.

En el cas de les parelles joves, el control dels diners de butxaca és un dels mètodes utilitzats per limitar la llibertat de la jove. En la

major part de les ocasions és una forma de violència psicològica, més que no pas una manifestació específica de violència masclista.

Violència sexual, abusos sexuals i agressions sexuals

Inclouen qualsevol acte de naturalesa sexual forçada per l'agressor o no consentida per la dona, com ara la imposició, mitjançant la força, amb intimidació, de relacions sexuals no consentides, i l'abús sexual, amb independència que l'agressor tingui o no relació conjugal, de parella, afectiva o de parentesc amb la víctima.

Aquest és un dels tipus de violència que la legislació espanyola solament considera violència de gènere, quan es produeix en el cas de parelles o ex-parelles. En qualsevol altra situació, el delictes es castigarà segons les circumstàncies, d'acord amb els delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals del Codi Penal, però no com a violència masclista.

En el cas de la legislació balear, és violència masclista «qualsevol acte de naturalesa sexual forçada per l'agressor o no consentida per les dones».

- La tracta d'éssers humans amb fins d'explotació sexual.

- La imposició, mitjançant la força o amb intimidació, de relacions sexuals no consentides.

- L'abús sexual o qualsevol acte que impedeixi les dones exercir lliurement la seva sexualitat.

La llei balear amplia la definició de la llei de l'Estat perquè considera que és violència masclista amb independència que l'agressor tingui o no amb la víctima relació conjugal, de parella, afectiva o de parentesc.

Tràfic i tracta de dones i nenes amb fins d'explotació

Tot i ser considerada com un tipus d'agressió sexual per la legislació balear, creiem necessari aprofundir una mica en aquest tipus de violència contra les dones i les nenes.

El tràfic es refereix a la captació, el transport, el trasllat, l'acollida o la recepció de persones, especialment de dones i nenes, que són les principals víctimes. És a dir, el tràfic consisteix a portar-les des d'un lloc a l'altre (de vegades amb el seu consentiment,

creient que van a treballar com a treballadores domèstiques o a l'hostaleria).

Estem davant de tracta quan s'amenaça o s'utilitza la força o altres formes de coacció, o rapte, o frau, o engany, o abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat o la concessió o recepció de pagaments o beneficis per obtenir el consentiment d'una persona (normalment una menor), amb fins d'explotació. Aquesta explotació inclourà, com a mínim, l'explotació de la prostitució aliena o altres formes d'explotació sexual, els treballs o serveis forçats, l'esclavitud o pràctiques similars. Independentment de la relació que uneix la víctima amb l'agressor i el medi utilitzat.

Violència simbòlica

La violència simbòlica és la que s'exerceix sobre algú, sigui una persona o un grup de persones, amb la seva participació. S'exerceix a través d'idees o maneres de fer les coses, mitjançant la comunicació; també s'exerceix a través del coneixement o, més exactament, del desconeixement, del reconeixement o, en l'últim termini, del sentiment.

Per a la llei balear és aquella que inclou icones, representacions, narratives, imatges,

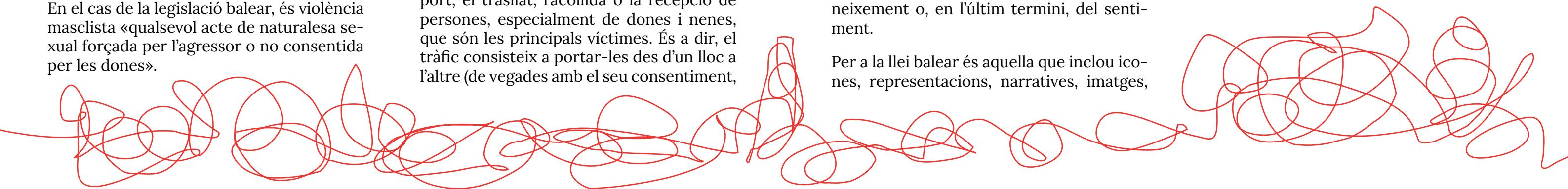
etc., que reproduïxen o transmeten relacions de dominació dels homes respecte les dones, així com desigualtats de poder entre sexes i de segregació.

Té tres característiques:

- Disseminació massiva.
- Arrelament a la societat i a les famílies.
- Falta de definicions o formes d'anomenar-la.

Amb alguns exemples pot quedar més clara:

- Absència de dones als llibre de text.
- Que, durant dècades, no hi hagi hagut dones guanyadores d'un premi Nobel.
- Que una dona no fos membre de l'Acadèmia Espanyola de la llengua (RAE) fins l'any 1978, tenint en compte que la institució es va crear el 1711.
- Que, en els anuncis, les dones surtin sistemàticament amb menys roba que els homes.



Feminicidi

Assassinat de dones pel fet de ser-ho, independentment que existeixi o hagi existit relació de parella. En són exemple els casos de joves que desapareixen a grups d'estudiants perquè cap companya vol tenir relacions sexuals amb ells; també ho són els assassinats de dones per sotmetre poblacions en contextos de guerra o règims militars, etc.

En alguns països, «feminicidi» és el nom que dona la llei a allò que, en l'Estat espanyol, s'anomena la llei «violència de gènere» i en la comunitat balear «violència masclista».

Mutilació genital femenina

La legislació balear considera violència masclista qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o produeixi lesions en aquests, encara que existeixi consentiment exprés o tàcit de la dona o de la nena.

Matrimonis forçats

Matrimoni forçat és tot aquell que se celebra sense consentiment ple i lliure d'almenys una de les parts contraents.

Matrimoni pactat o concertat és aquell matrimoni que ha estat pactat per terceres persones, generalment familiars o altres membres de la comunitat, i on l'home i la dona accepten contraure matrimoni lliurement, mantenint la capacitat per acceptar o rebutjar la proposta familiar. Si no hi ha llibertat per a algunes d'aquestes parts, el matrimoni és considerat forçat segons la llei espanyola, que l'any 2015 va recollir aquesta pràctica com a delicte. A més d'anul·lar els efectes d'aquesta unió en el nostre país.

Violències masclistes a les xarxes socials

Ciberassetjament o cyberbullying. Segons les Nacions Unides, «ciberassetjament és l'assetjament o intimidació per mitjà de les tecnologies digitals. Pot ocórrer a les xarxes socials, les plataformes de missatgeria, les plataformes de jocs, correus electrònics, videojocs de comunitat i telèfons mòbils. És un comportament que es repeteix i que busca atemorir, empenyar o humiliar altres persones. L'assetjament cara a cara i el ciberassetjament gairebé van de la mà. Però el ciberassetjament deixa una empremta; és a dir, un registre que pot servir de prova per ajudar a parar l'abús».

Característiques del ciberassetjament

- Es dona entre iguals: joves, nenes o nens, adolescents; qui agredeix i la víctima de l'assetjament tenen la mateixa edat i comparteixen context social.
- No es tracta d'assetjament o abús sexual, ni intervindran en el ciberassetjament persones adultes perquè, de ser així, parlariem d'un altre tipus de violència i també es catalogaria com un tipus diferent de delicte.
- No és imprescindible l'anonimat i sol fer-se de manera grupal. Hi ha casos en els quals l'assetjament és cara a cara, en el medi físic (a l'escola, en grups esportius, etc.), però es converteix en anònim a les xarxes socials o mitjans electrònics, fet que agreuja el sentiment de manca d'espais segurs.
- Falta de percepció del dany causat. S'exerceix més per tenir sensació de control que per ferir l'altra persona.

És una mostra extrema de poder associada a la manca de empatia. En el cas de relacions de parella amb patrons sexistes, les xarxes socials han convertit el ciberassetjament en una forma de venjança davant de ruptures, que afecta de manera despropor-

cionada dones i nenes i que, fins i tot, les pot portar al suïcidi.

Exemples d'assetjament

- Difondre mentides o publicar fotografies (reals o fotomuntatges) vergonyoses d'algú a les xarxes socials per perjudicar la víctima.
- Enviar missatges feridors o amenaces a través de les plataformes de missatgeria.
- Fer-se passar per una altra persona i enviar missatges agressius en nom d'aquesta persona.
- Crear perfils falsos per ridiculitzar, assetjar o confessar en primera persona experiències personals veritables o falses de la víctima, així com esdeveniments personal, demandes de contacte sexual, o similars.
- Hackejar o robar la contrasenya de correu electrònic de la víctima, llegir els seus correus violant la seva intimitat i utilitzar l'accés al mateix per usurpar la seva identitat o utilitzar informació confidencial.
- Propagar rumors en fòrums o xarxes socials; provocar la víctima perquè reaccioni de forma violenta i denunciar-la davant

dels responsables d'un fòrum, un xat o un videojoc.

- Enviar missatges amenaçadors per correu, WhatsApp o xarxes socials aprofitant l'anonimat, aclaparant i assetjant la víctima.

Grooming. És el conjunt d'estratègies que una persona adulta desenvolupa per guanyar-se la confiança del o la menor a través d'Internet, amb la finalitat d'obtenir concessions de tipus sexual. Parlem llavors d'assetjament sexual a menors a la Xarxa i el terme complet seria *Child Grooming* o *Internet Grooming*. Es comença per un apropament ple d'afecte i comprensió units a enganys, per passar al xantatge més cruent per obtenir imatges compromeses de la menor o el menor i, en casos extrems, pretendre una trobada en persona. El dany psicològic que pateixen nens, nenes i adolescents atrapats en aquestes circumstàncies és enorme.

L'assetjador segueix una sèrie de passos a través dels quals podem reconèixer que la persona amb la que estem tractant té una segona intenció:

- Presentació. Es guanya la seva confiança del nen o la nena i el/la fa sentir important. L'agressor localitza les seves víctimes

a través de canals que freqüenten menors, com ara xats de jocs o els comentaris de plataformes com Twitch. Fent-se passar per menor d'edat, comença a guanyar-se la seva confiança.

- Aïllament. Guanyada la confiança porta la nena o el nen a canals privats de comunicació, dins de la mateixa plataforma, o a xarxes de missatgeria privada. Li fa creure que hi ha una relació especial que no ha d'explicar a ningú, fins que aconsegueix parlar de sexe i li demana material.

- Trobada física. Després de guanyar-se la seva confiança en plataformes digitals, el pederasta intenta la trobada física. El control que pot exercir sobre ell o ella en aquest cas és total, podent arribar a la violació.

- Comparteix el material. Els pederastes se solen moure en xarxes on comparteixen material robat a menors. És la forma que tenen de fer-se amb més material il·legal. Per això, és fonamental que nenes i nens entenguin que no han de compartir imatges o vídeos amb ningú, ni tan sols si creuen que és algú de la seva edat.

Sexting. És l'acció d'enviar o rebre imatges, fotografies o vídeos de contingut sexual a través del mòbil, les xarxes socials o qual-

sevol altre mitjà electrònic. En principi, es tracta d'una pràctica en la qual una persona genera contingut de tipus íntim i sexual per compartir-lo de manera voluntària amb una altra persona. El problema ve quan el contingut surt del marc de confiança i s'expandeix sense consentiment de la persona que ha fet el contingut. És una forma cada vegada més utilitzada de venjança masculista entre adolescents, passant a ser, en ocasions, sextorsió. Quan es comparteixen aquestes imatges o vídeos privats amb tercers persones sense el consentiment de l'altra persona, o quan una d'aquestes persones és menor d'edat, no són banyades ni bromes, és un delicte tipificat en el Codi Penal.

Sextorsió. És un xantatge realitzat a partir de la possessió, per part del xantatgista, d'una imatge d'una altra persona. La finalitat d'aquest xantatge sol ser l'obtenció de diners, el domini de la voluntat de la víctima o la victimització sexual d'aquest (habitual en els casos d'*Internet Grooming* o de ciberviolència masculista).

⁵Font: Campanya «Pantalles amigues» Finançada pel Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat(<https://www.pantallasamigas.net/10-formas-violencia-genero-digital/>).

10 formes de violència de gènere digital⁵

- 1 Assetjar o controlar la teva parella utilitzant el mòbil.
- 2 Interferir en relacions de la teva parella amb altres persones a Internet.
- 3 Espiar el mòbil de la teva parella.
- 4 Censurar fotos que la teva parella publica i comparteix en xarxes socials.
- 5 Controlar el que la teva parella fa a les xarxes socials.
- 6 Exigir a la teva parella que demostrï on és amb el seu geolocalitzador.
- 7 Obligar la teva parella a enviar-te fotos íntimes.
- 8 Comprometre la teva parella perquè et faciliti les claus personals.
- 9 Obligar la teva parella a mostrar-te un xat amb una altra persona.
- 10 Mostrar empenyament per no tenir sempre una resposta immediata online.

Qualsevol tipus de violència es fonamenta en una relació de poder on algú tracta de dominar l'altre per la força, contra la seva voluntat; tracta d'obligar la persona a fer el que no desitja, a reconèixer la seva inferioritat i dependència en relació a qui exerceix la violència. En tots els casos de violència les víctimes passen per un gran patiment; totes requereixen cura i atenció i totes les persones agressores són mereixedores de la corresponent sanció penal. No obstant això, cada tipus de violència té les seves peculiaritats. Pretendre que tota la violència és igual impedeix que la violència masclista sigui compresa adequadament i pugui ser combatuda de manera eficaç.

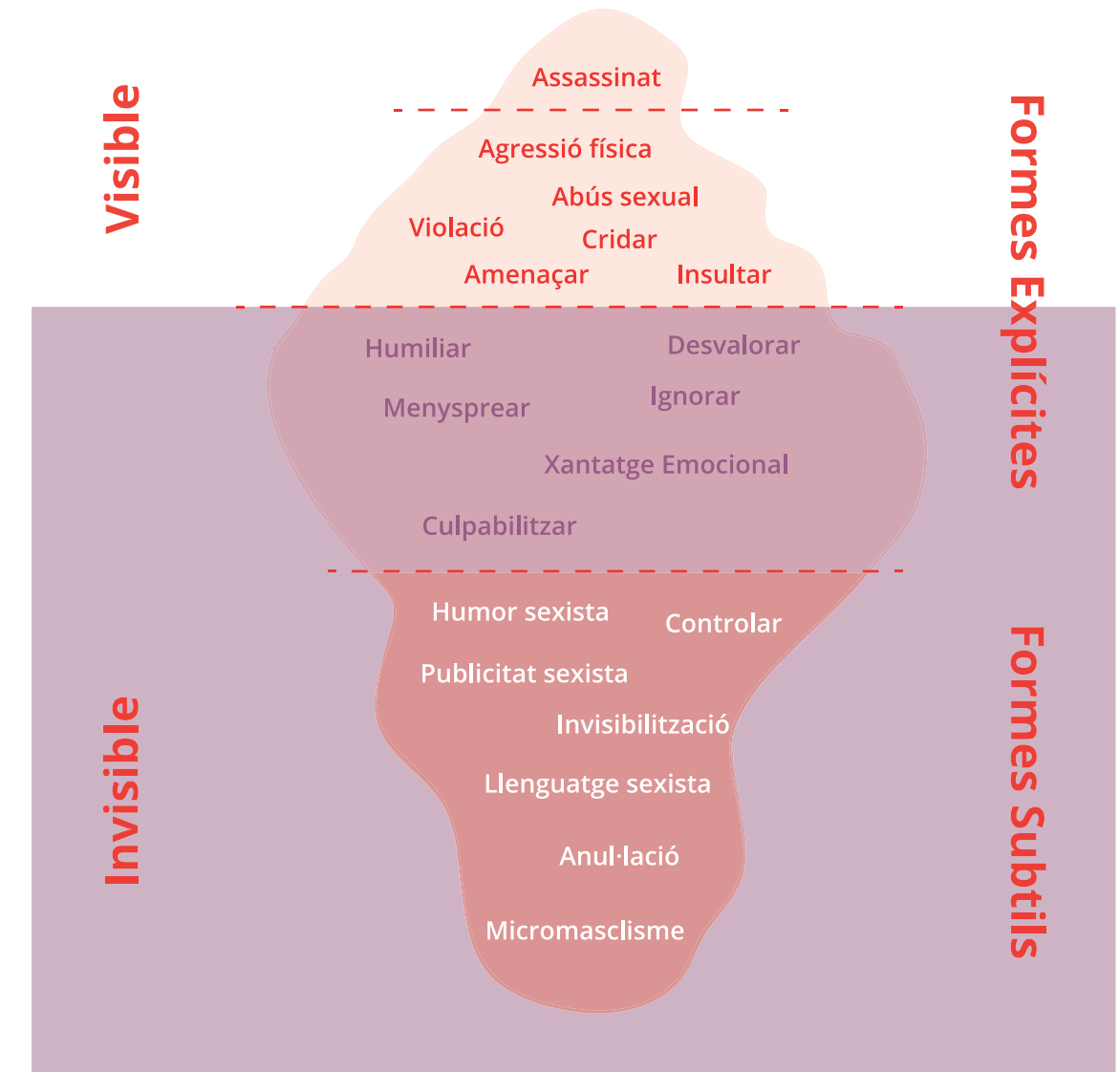
Hem vist com la violència de gènere està basada en les creences sexistes, arrelades a l'organització social i assumides per dones i homes. És present en l'estructura de la major part de les societats i fa que, a la seva manifestació més externa, produeixi assassinats de dones i una pèrdua de drets i qualitat de vida que, tot i variar d'unes societats a unes altres, existeix a totes. Per això es diu que la violència de gènere és estructural i la seva erradicació requereix una especial acció social i legal.

Aquestes violències no es produeixen d'una en una i de forma aïllada. Se solapen les unes a les altres, en diferents maneres, al llarg de la vida de les nenes i les dones. Són exercides de diverses formes per joves i homes, en funció de la seva edat i el seu context social i cultural. Varien les manifestacions, però no les estructures que la sostenen. Es vegin o no, són violència i fan les societats més injustes i menys democràtiques.

Quan la violència es produeix contra un home, no és una violència emparada pel sistema, sinó al contrari; no està generalitzada, no genera desigualtats sistemàtiques que es perpetuïn al llarg del temps. Per aquest motiu, la llei la contempla de forma separada i la castiga de forma tan severa com qualsevol altra.

Igual que vèiem en el cas de la igualtat i l'equitat, no es tracta a tot el món igual, sinó de forma que s'obtingui el que es necessita.

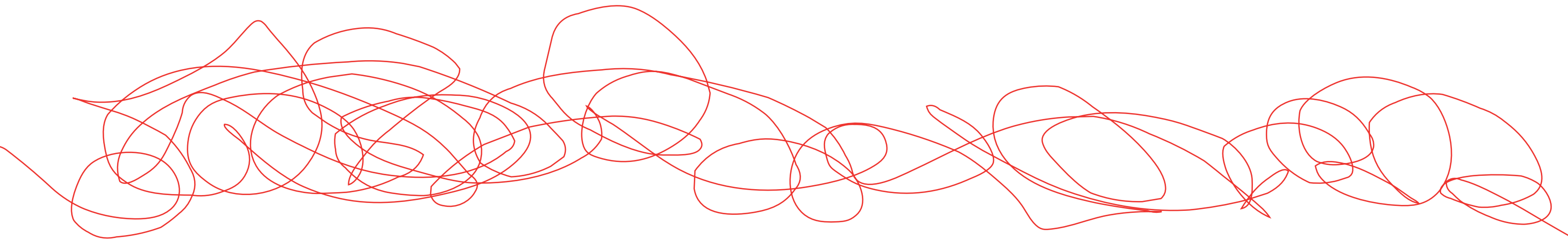
De totes les violències que hem repassat en aquest apartat, a partir d'ara ens centrarem en les que es produeixen entre joves menors d'edat, exercides per nois i patides per noies i com entendre-les, prevenir-les, detectar-les i actuar en l'àmbit familiar si arribessin a produir-se.



L'iceberg de la violència de gènere. Font: infografia d'Amnistia Internacional

3

QÜESTIÓ DE PERSPECTIVA



ADOLESCÈNCIA I VIOLÈNCIA MASCLISTA

L'adolescència és una etapa caracteritzada per molts canvis de gran intensitat, tant per a les noies com per als nois. El rang d'edat més acceptat per la comunitat científica va dels 12 als 19 anys.

Alguns dels canvis més habituals són:

- físics.
- en la personalitat.
- en les relacions familiars.
- en les relacions amb grups d'iguals.
- primers enamoraments o relacions de parella.
- en les relacions amb els seus grups d'iguals.

Aquestes característiques poden fer que, per al seu entorn familiar, passin desapercebuts els canvis que es produeixen quan una jove o un jove comença una relació de tints tòxics en els que el control i els diferents maltractaments es converteixen en la «normalitat».

A més a més, la reafirmació de la personalitat a través de la negació dels vincles familiars o d'autoritat dificulta la intervenció tant per part de la família com del entorn educatiu.

Per entendre per què costa tant notar que tenim un fill que maltracta la seva parella o una filla que és maltractada necessitem tenir presents dues perspectives.

D'una banda, la perspectiva de gènere. Un mateix fet no afecta d'igual manera una jove que un jove. Encara que hi ha una major llibertat per a les noies, aquesta llibertat conviu amb un miratge d'igualtat (del qual parlem en l'apartat anterior): les conseqüències de fer exactament el mateix no són idèntiques per a unes i altres. Encara que una jove pugui tenir els mateixos horaris de sortida o entrada, un cap de setmana, que un noi de la seva edat, ella tindrà més possibilitats de patir una agressió sexual. Si ella té relacions sexuals amb diversos nois serà criticada i ell, davant del mateix nombre de relacions, elogiat. S'ha ampliat l'espectre de possibilitats molt més que la capacitat de la societat d'oferir resultats equilibrats.

D'un altra banda, hem de ser capaços d'explorar els nostres propis mites i creences sobre l'adolescència i la joventut, les seves

formes de enamorar-se i relacionar-se i la importància d'aquestes. Vivim en una societat que exalta la joventut. A la vegada, s'ha estès el concepte d'adolescència a una quantitat cada vegada més àmplia d'anys. Comencem a preguntar a nenes i nens si tenen xicot o xicota quasi el dia següent de començar l'escola bressol. Tots els estudis apunten que els adolescents veuen porno —i reben d'ell la seva educació sexual— a una edat mitja de 12 anys. Els mites de l'amor romàntic han arrelat entre joves i adults i la cultura que ens envolta els reforça amb pel·lícules, llibres, cançons i vídeos de moda. Les xarxes socials els difonen a una velocitat desconeguda fins ara i la immediatesa s'ha convertit en el signe dels temps. El control es produeix en temps real, vint-i-quatre hores al dia, perquè la tecnologia ho fa possible. Les emocions adolescents, canviants de per sí, se succeeixen fins ara de forma vertiginosa. Els cicles de les relacions, incloses les de violència, també.

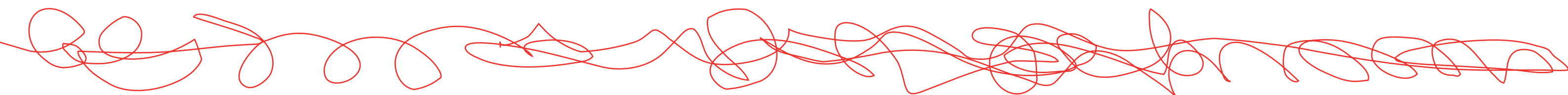
A Espanya, encara es considera que, amb 19 anys, un noi o una noia són adolescents. La majoria d'edat s'obté als 18 anys i hi ha responsabilitat penal a partir dels 16. Per tant, algunes de les conductes de violència masclista seran castigades per les lleis de responsabilitat penal del menor o, després

dels 18, pel Codi Penal. Per tant, no estem parlant de bromes, ni de criaturades, sinó de conductes que poden portar a l'internament en centres de menors o a la presó.

CARACTERÍSTIQUES ADOLESCENTS QUE INFLUEIXEN EN LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

Quins factors de l'adolescència són rellevants per entendre la violència masclista i les relacions de maltractament entre menors?

- **Edat.** Quant menys edat té el noi o la noia, més desconeixença té sobre alguns dels seus nous rols vitals, per exemple, el de la parella. La falta d'experiència comporta dubtes i confusió que se sumen a les pròpies de l'etapa adolescent.
- **Caràcter.** Un caràcter fort pot ser una mostra d'inseguretat. El jove pot intentar imposar-se per la força degut a això; la noia pot defensar-se i creure que és una agressió, per això se sentirà culpable i no demanarà ajut.
- **Modes familiars.** No es tracta solament de si en la família s'han viscut o no maltractaments (un factor de risc, però no l'únic) sinó de com d'estereotipats estiguin els rols familiars: presència o no de jerar-



quia, responsabilitat, resolució pacífica de conflictes, absència de sexisme o pràctiques familiars per erradicar-ho en tot el grup familiar, etc. L'ambient familiar previ pot propiciar o dificultar que es demani ajuda o es tinguin en compte els consells o advertències familiars.

● **Els models culturals.** Les lectures, els videojocs i els jocs *online*, les pel·lícules i sèries, la forma de gaudir el lleure i el temps lliure influeixen en què es considera o no «normal» en les relacions de parella, tant o més que el percebut en el propi grup familiar. Entre ells, els mites de l'amor romàntic —que analitzarem en detall en el següent apartat— desenvolupen un paper clau en la intersecció de parelles adolescents i violència masclista.

● **Grups d'amistats.** En l'adolescència, les amistats (els grups d'iguals) poden contribuir a normalitzar situacions d'abús o, pel contrari, a penalitzar-les fent-les més difícils. En el cas de les noies, els grups d'amigues es mostren en els estudis com grans punts de suport, però, influenciades pels mateixos mites, nos sempre aporten l'ajuda apropiada. «Totes ho fan», «M'estima molt i per això m'insisteix», «Els nois són així,

ells van al que van», «Quan té ganes no pot controlar-se i buscarà una altra»...

● **Experiència en relacions prèvies.** Conforme s'avança en l'adolescència, cap a la joventut, s'acumula experiència respecte a les relacions, que pot reforçar, o eliminar creences preexistents. En les relacions adolescents, l'absència de convivència permet que la idealització de la parella sigui més duradora que en relacions adultes on la convivència fa veure la realitat en tota la seva crueltat.

Segons nombrosos estudis, l'arribada de les xarxes socials ha canviat radicalment la forma de gaudir del temps, relacionar-se entre si i amb les seves famílies i percebre el món en la població adolescent. El sexisme imperant en la societat, les famílies, el sistema educatiu, la cultura i la resta d'agents de socialització limiten el desenvolupament emocional de les nostres noies i nois. En l'arribar a l'adolescència hi ha una sèrie de patrons generals que poden semblar innats o fruit del seu caràcter, tot i que —en realitat— condicionats culturalment.

QUINS SÓN AQUESTS PATRONS?

1 Avui, les adolescents tenen (en general) un nivell de rendiment escolar igual o superior al dels seus companys masculins, encara que això no suposa que a ells se'ls pari menys atenció, sinó tot el contrari: ells acaparen l'atenció, elles ofereixen els resultats.

2 Els joves segueixen tenint el major nombre de conductes disruptives. Apareix el fenomen de la «princesa guerrera», noies que, davant el miratge de la igualtat es defensen o reaccionen amb conductes violentes.

3 Elles dediquen més temps a activitats socials amb comunicació verbal, a l'aparença personal o ocupacions relacionades amb ell i el mòbil. Ells dediquen més temps a l'ordinador o el mòbil, l'esport i activitats en grup amb poca comunicació verbal.

4 Els adolescents, en general, obtenen majors puntuacions en autoconcepte global i autoestima que les adolescents.

5 Les noies adolescents són més dependents de la opinió de terceres persones i més sensibles a les avaluacions negatives que els adolescents.

6 Ells pateixen menys nivells d'estrès quan es relacionen amb persones de l'altre sexe. Elles pateixen majors nivells d'estrès en relacionar-se amb persones de l'altre sexe.

7 Elles tenen menys conductes negatives cap a persones de l'altre sexe i més cap a les del sexe femení. Ells en tenen cap a persones de l'altre sexe.

8 Ells utilitzen més estratègies actives de resolució de conflictes (es poden estar barallant i alhora jugant junts al futbol en poca estona). Elles es centren més en els seus pensaments i sentiments problemàtics (el que diem «rumiar» els problemes).

9 Quan són víctimes d'abusos o violències, ells demanen menys ajuda. Mentre que elles la sol·liciten en major proporció.

Encara que, en aparença, pensem que les i els joves són en el primer quart del segle XXI completament diferents a com eren fa unes dècades, els patrons sexistes se segueixen donant. Dels punts anteriors es desprèn el següent:

10 Elles tenen una autoestima més baixa perquè se les ha socialitzat per rebre aprovació. Ells són més segurs perquè han estat socialitzats en la confiança.

11 Ells validen els seus iguals i sancionen les noies. Elles validen els nois i sancionen les seves iguals (l'estereotip de la rivalitat femenina és molt fort en l'adolescència, més allà del grup nuclear de l'amistat).

12 Elles es relacionen verbalment amb més assiduitat i parlen de les seves emocions. Ells parlen poc entre si i, quan ho fan, és sobre temes externs o comuns i en menys ocasions sobre temes personals.

13 Els nens i joves tenen permís per externalitzar la ira i l'hostilitat més que no

pas les nenes; també per ocultar la seva tristesa. Elles, en arribar a l'adolescència, estan més preparades per pensar en les emocions, posar-se en el lloc de les altres persones o expressar la tristesa (fins i tot plorant). En canvi, mostraran la seva ira en poques ocasions, i això les situa en posició de desavantatge quan succeeixen episodis de violència masclista.

En els últims anys, d'algunes formes de sexisme, sobretot les més hostils, s'han anat superant en la societat. Altres, en canvi, continuen presents disfressades de modernitat.

El manyoc de cabell que les nostres besàvies oferien com a prova d'amor ha passat a ser la contrasenya del mòbil, però la «prova» es segueix exigint.

Les noies han recorregut el camí amb més rapidesa, d'acord amb la idea (sexista) de que la violència de gènere és un problema de les dones i són elles les que han de formar-se i informar-se. En els estudis pilots realitzats el 2018/2019 en instituts balears, es va confirmar el que molts en l'Estat espanyol, Llatinoamèrica, Estats Units o Europa reflectien:

14 Elles tenen un coneixement més gran que ells sobre la violència masclista i un major interès, en general, per participar en activitats de sensibilització i prevenció d'aquesta.

15 En general, la majoria de les noies (entre el 70% i el 98%) i bona part dels nois (entre el 43% i el 86%) rebutgen en abstracta la idea que les dones hagin de ser discriminades pel seu sexe. Veurem un mica més endavant com aquest rebuig inicial queda desmentit quan s'analitzen situacions concretes.

16 També una majoria d'adolescents rebutja la violència masclista quan es manifesta amb el resultat de mort o danys físics de gravetat i estan d'acord amb que aquest tipus de violència física greu ha de ser denunciat. En tant que la violència va sent més subtil, la seva acceptació i el rebuig a la denúncia, per creure-la «massa», augmenten.

17 Lleus dificultats per distingir senyals que alerten d'abús o maltractament actiu; dificultats molt greus quan es tracta de maltractament encoberts i psicològics.

18 Hi ha un alt nivell d'acceptació davant l'ús de la violència interpersonal quan es considera que se'ls ha tret «alguna cosa de la seva propietat», el que en cas de nois i noies amb un sexisme molt alt porta en si mateix l'acceptació de l'ús de determinats graus de violència en aquestes situacions.

19 Hi ha una especial dificultat perquè en edats adolescents es reconegui el paper que la història i el context tenen en les desigualtats entre homes i dones: s'atribueixen amb freqüència a raons biològiques (les dones no van a la guerra perquè són més dèbils i porugues; ells eren els reis i eren forts, elles ha rebut menys premis Nobel perquè són menys ambicioses...).

20 La major part de les adolescents del nostre país ha sentit a parlar de la violència masclista, encara que no tenen molt clar els conceptes o per què es produeix, atribuint-la a motius personals i no estructurals.

21 Elles i ells s'imaginen en la seva futura plena integració laboral, a diferència del que passava en dècades passades, quan elles se situaven en escenaris domèstics.

22 Malgrat el punt anterior, quan han de triar entre família i desenvolupament personal, el nombre de nois que tria la família és insignificant en relació al de noies que hi opten.

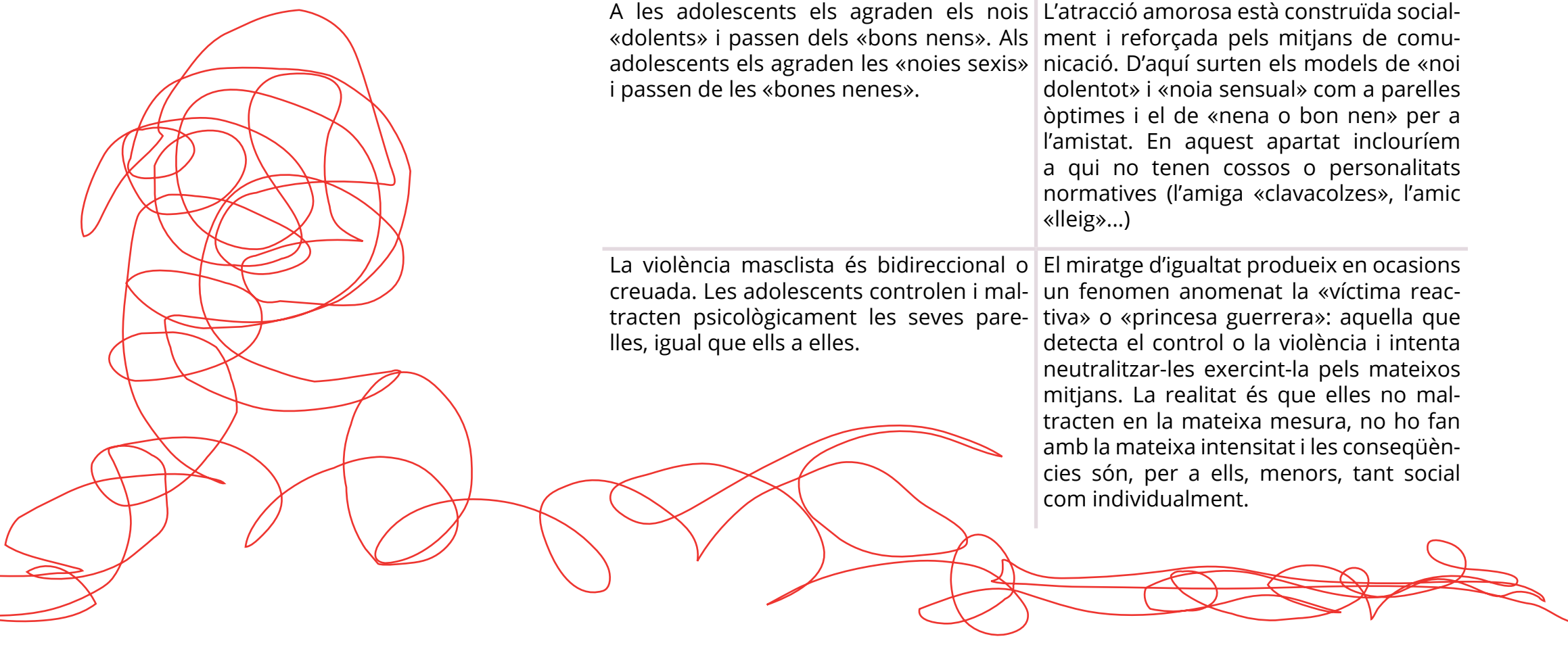
MITES SOBRE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN PARELLES ADOLESCENTS

Els mites sobre les violències masclistes s'assimilen a les famílies dificultant la prevenció i la detecció. D'aquesta manera, es generen falses idees de seguretat basades en aquests mites. «Això solament passa entre persones immigrants o en famílies desestructurades», «Solament és una mica gelós, no és res dolent», «Amb el caràcter que té aquesta nena qui li dirà el què ha de fer», «El meu fill no ha vist mai que jo li digui a la seva mare una paraula dolenta», «A veure si troba un xicot que li tregui la tonteria»...

Aquestes frases, escoltades o dites de forma generalitzada, ens fan oblidar que la font de la violència masclista és el sexisme arrelat en les nostres creences a partir de la nostra cultura i que, sigui quin sigui la nostra posició social, el nostre origen, el lloc on visquem o l'edat que tinguem, podem tenir una filla —o una adolescent en la família— víctima de violència de gènere o un fill —o

familiar adolescent— que exerceix aquesta violència.

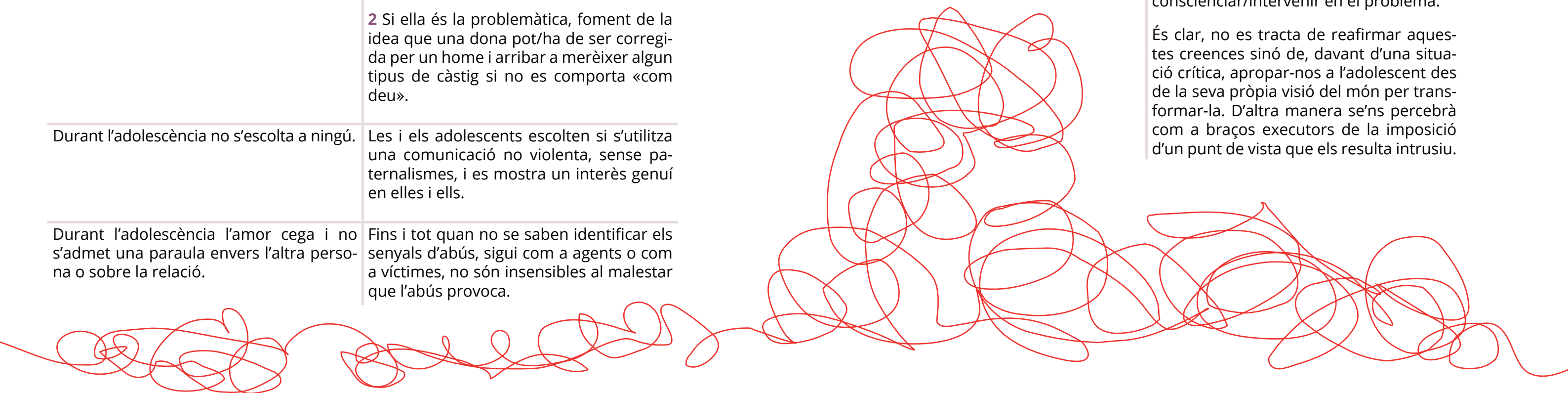
Per això, el millor és conèixer quins són els mites i quina la realitat a la que ens enfrontem.



MITES SOBRE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN PARELLES ADOLESCENTS.	
MITES	REALITAT
El maltractament adolescent és un fenomen que es dona a nivells socioeconòmics i socioeducatius baixos.	La violència masclista es dona en qualsevol nivell educatiu, social o econòmic.
Les creences sexistes no tenen relació amb la violència masclista.	El sistema de creences sexista és el pilar sobre el que es construeix la relació de violència de gènere.
A les adolescents els agraden els nois «dolents» i passen dels «bons nens». Als adolescents els agraden les «noies sexis» i passen de les «bones nenes».	L'atracció amorosa està construïda socialment i reforçada pels mitjans de comunicació. D'aquí surten els models de «noi dolentot» i «noia sensual» com a parelles òptimes i el de «nena o bon nen» per a l'amistat. En aquest apartat inclouríem a qui no tenen cossos o personalitats normatives (l'amiga «clavacolzes», l'amic «lleig»...)
La violència masclista és bidireccional o creuada. Les adolescents controlen i maltracten psicològicament les seves parelles, igual que ells a elles.	El miratge d'igualtat produeix en ocasions un fenomen anomenat la «víctima reactiva» o «princesa guerrera»: aquella que detecta el control o la violència i intenta neutralitzar-les exercint-la pels mateixos mitjans. La realitat és que elles no maltracten en la mateixa mesura, no ho fan amb la mateixa intensitat i les conseqüències són, per a ells, menors, tant social com individualment.

MITES SOBRE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN PARELLES ADOLESCENTS	
MITES	REALITAT
Els nois que agredeixen les adolescents i les noies que són agredides són víctimes de sistemes familiars i socials que maltracten.	Encara que la influència familiar és sempre un referent a tenir en compte que pot augmentar el risc, l'element definitori no és l'ambient familiar, sinó el tenir un sistema de creences extremadament sexista.
Quan hi ha adolescents amb personalitats disruptives els fa bé tenir una parella que els faci «posar seny».	Aquesta creença prové de dos factors: 1. L'erotització del noi dolent, si ell és problemàtic. Foment el <i>Mite de la bella i la bèstia</i> : solament es valora l'efecte sobre ell, oblidant-se el patiment d'ella. 2 Si ella és la problemàtica, foment de la idea que una dona pot/ha de ser corregida per un home i arribar a merèixer algun tipus de càstig si no es comporta «com deu».
Durant l'adolescència no s'escolta a ningú.	Les i els adolescents escolten si s'utilitza una comunicació no violenta, sense paternalismes, i es mostra un interès genuí en elles i ells.
Durant l'adolescència l'amor cega i no s'admet una paraula envers l'altra persona o sobre la relació.	Fins i tot quan no se saben identificar els senyals d'abús, sigui com a agents o com a víctimes, no són insensibles al malestar que l'abús provoca.

MITES SOBRE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN PARELLES ADOLESCENTS	
MITES	REALITAT
Si no volen deixar l'agressor, o la víctima, no podem fer-hi res.	En general, qualsevol persona sensible a les seves necessitats i al seu malestar, que es mostri com a font de suport, serà presa en consideració, independentment del seu sexe o el seu gènere. Fins i tot en casos de creences sexistes molt arrelades, la veu d'un home podrà ser vista com referent d'autoritat i la d'una dona associada al benestar i a la cura. Per això les intervencions mixtes poden ser una mesura eficaç d'intervenció en el marc de conscienciar/intervenir en el problema. És clar, no es tracta de reafirmar aquestes creences sinó de, davant d'una situació crítica, apropar-nos a l'adolescent des de la seva pròpia visió del món per transformar-la. D'altra manera se'ns percebrà com a braços executors de la imposició d'un punt de vista que els resulta intrusiu.



SEXISME I ESTEREOTIPS A L'ADOLESCÈNCIA

La representació sexista en un món cada vegada més globalitzat, amb patrons culturals més homogenis, legitima el repartiment desigual de poder. La família tradicional ha estat profundament jerarquitzada, encapçalada pel pare; en absència del pare, la mare i, per últim, les persones dependents econòmicament d'un i d'una altra. Aquest model és avui un dels molts, però les estructures i la manera de funcionar de tot tipus de famílies, a falta de referents, acaba essent ocupat en qualsevol llacuna pel model tradicional.

Per més que hàgim pensat, abans de tenir filles o fills al nostre càrrec, que no cauríem en determinats comportaments, qui no ha acabat dient en algun moment «Perquè ho dic jo, i punt»?

Els estereotips associen encara el masculí amb l'agència i la independència (agressivitat, competitivitat, acció, duresa, insensibilitat...) i el femení amb característiques oposades d'essència i interdependència (tendresa, empatia, debilitat, dependència, passivitat, sensibilitat social, comprensió...). Es transmet a nenes i a nens, des de ben petits, una representació sexista del món que pot convertir-se en una profecia

autocomplerta. Els eduquem perquè sàpi-guen ben aviat amb quines qualitats, valors i problemes han d'identificar-se, de quines activitats han de participar i de quines no. Els estudis més recents indiquen que, aproximadament als 4 anys, els rols de gènere (què han de fer o no fer, segons siguin nens o nenes) estan ja arrelats a les criatures.

Per treballar amb la prevenció de la violència o si s'ha produït o temem que pugui arribar a produir-se (tinguem filles o fills), és important reconèixer des d'on partim. No es tracta de culpabilitzar, perquè la responsabilitat és compartida amb tota la societat, sinó de detectar el sexisme per modificar les conductes masclistes.

Tornem a fer èmfasi aquí: el sexisme és el sistema de creences i el masclisme són les actituds en les quals aquestes creences es tradueixen.

En resum

- Els nostres joves, nois i noies, són sexistes perquè la nostra societat és sexista.
- Al llarg de tota la seva vida se'ls «ensenya» a ser sexistes.

- Alt grau de correlació entre el grau del sexisme i la possibilitat d'exercir/patir violència masclista.

- Molt poques eines per detectar el sexisme benèvol i algunes més per detectar el sexisme hostil.

- Alt grau de mitificació de l'amor (més gran en noies que en nois) i un profund desconeixement del significat de les relacions de parella (més gran en noies que en nois).

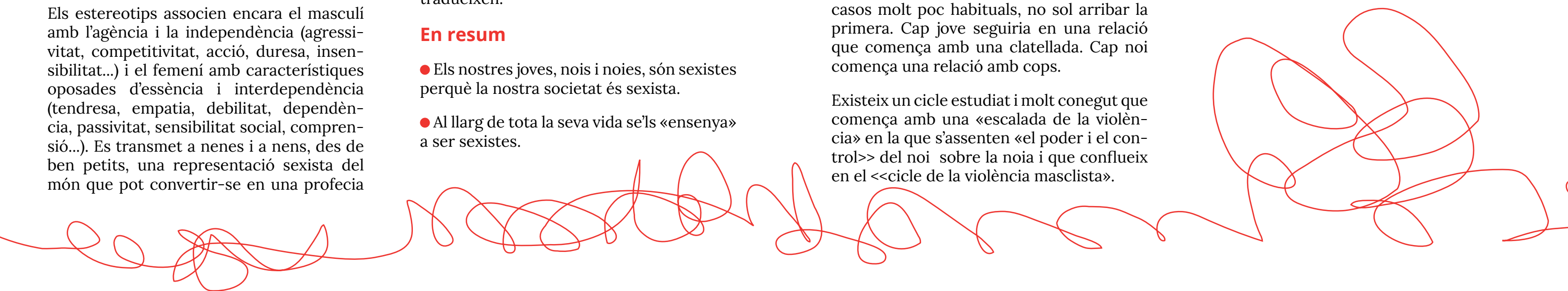
- Tenen poques eines per treballar les seves relacions de parella: ni ells ni elles reconeixen un elevat nombre de comportaments masclistes constitutius de violència com a tal.

Reconèixer les primeres fases de la violència masclista és una de les claus per poder intervenir. La violència física, excepte en casos molt poc habituals, no sol arribar la primera. Cap jove seguiria en una relació que comença amb una clatellada. Cap noi comença una relació amb cops.

Existeix un cicle estudiat i molt conegut que comença amb una «escalada de la violència» en la que s'assenten «el poder i el control» del noi sobre la noia i que conflueix en el «cicle de la violència masclista».

Escalada de violència ► Cercle d'afirmació del control ► Cicle de la violència masclista són processos que es desenvolupen de forma paral·lela.

L'escalada de la violència s'inicia, generalment, amb conductes masclistes acceptades socialment que es confonen amb manifestacions d'amor (l'exemple més habitual és la gelosia). Conforme es van repetint en el temps augmenten d'intensitat i redueixen la confiança i la seguretat de les noies afectades. A la vegada, el jove veu reforçat el seu comportament amb les mostres de submissió. Si aquestes no es produeixen, el grau de violència augmentarà fins a aconseguir el seu objectiu.



VIOLENTÒMETRE

Necessites ajut professional!

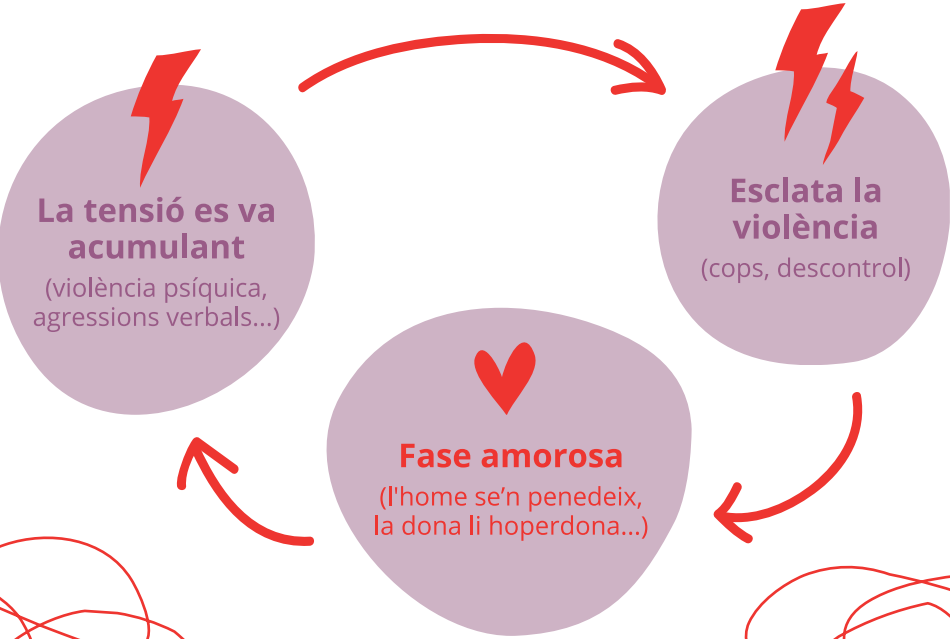
- Assassinar
- Mutilar
- Violar
- Abús sexual
- Forçar una relació
- Amençar de mort
- Tancar o aïllar
- Donar puntades de peu
- Donar cops
- Empènyer, sacsejar
- Pessigar, esgarrapar
- Donar cops "jugant"
- Carícies agressives
- Grapejar
- Destruir objectes personal
- Controlar prohibir: amistats, familiars, diners, llocs, aparença, activitats, mòbil, correus electrònics, xarxes socials
- Intimidar, amenaçar
- Humiliar en públic
- Ridiculitzar en públic
- Desqualificar
- Culpabilitzar
- Ser possessiu
- Ignorar
- Mentir, enganyar
- Fer xantatge
- Bromes feridores

Reacciona!

Ves amb compte!

Els rols sexistes ja arrelats en nois i noies fixen un patró cíclic de repetició que els manté. L'escalada de violència transita des de manifestacions de violència psicològica, conductes prohibitives, controladores i que humilien fins a manifestacions més greus com insults o l'agressió física. Al principi seran episodis aïllats que augmentaran en freqüència i intensitat de la violència. Es negarà que sigui violència, es culparà la jove de provocar-los i ell tindrà raonaments del tipus «Si t'ho vaig advertir, per què ho fas?». Els patrons sexistes assumits faran

que se sentin amb el dret de ser obeïts. El seu concepte de masculinitat basat en el control veurà com un atac la desobediència. Els mites de l'amor romàntic faran que ella se senti culpable per no estimar-lo prou. Ell demanarà perdó, ella perdonarà. La primera rotació del cicle s'haurà tancat. En el cas de les parelles adolescents, la immediatesa pròpia de l'edat sumada a la dels mitjans de control que proporcionen les noves tecnologies poden fer aquests cicles molt més ràpids que en les parelles adultes. La violència física arribarà si no es detecta a temps.



LA MEVA FAMÍLIA ES SEXISTA?

Hem vist que la socialització diferenciada assigna rols de gènere (és a dir, formes de comportar-se) desiguals a dones i a homes des del primer minut de vida. No parlem solament de les que, com família, hem transmès sinó de la que, com a homes o dones, rebem. Moltes vegades, ens qüestionem que una cosa és entendre la teoria i una altra haver traslladat aquest coneixement teòric a la nostra vida quotidiana. Veurem, a través d'una sèrie de preguntes, com hi ha comportaments assumits en els que gairebé mai pensem. Et convidem a dedicar-los uns minuts i respondre amb sinceritat.

QÜESTIONARI 1

Les meves actituds i opinions en relació amb la violència masclista.

1 Penso que és un tema que he de saber abordar com a responsable d'un noi o entenc que es tracta d'un problema que solament afecta l'àmbit de la família de la jove?

2 Penso que és un tema que he de saber abordar com a responsable d'un menor i entenc que solament afecta a l'àmbit

de la meva família o també és quelcom que les famílies amb nois haurien d'entendre, conèixer o, arribat el moment, intervenir?

3 Tinc clar que la responsabilitat és sempre de l'agressor o tendeixo a pensar que la víctima també té part de culpa, que alguna cosa haurà fet per provocar aquesta situació?

4 Sóc conscient de les dificultats que té una víctima de maltractaments per denunciar o sortir per ella mateixa d'aquesta situació de violència?

5 Sento incomoditat o em sento capaç i amb motivació davant la possibilitat d'haver d'intervenir davant una situació de violència masclista?

6 Tinc interès per rebre formació per actuar adequadament davant de casos de violència de gènere o entenc que no és una tasca pròpia de la família sinó de les escoles, administracions públiques, associacions de dones o altres?

7 Penso que és un tema que hauria d'abordar des de l'àmbit disciplinari o la denúncia, o entenc que és important la intervenció educativa amb la víctima, l'agressor, les famílies i el grup educatiu?

8 Davant d'un possible cas de violència masclista que no m'afecta directament, prefereixo mantenir certa distància i adoptar una actitud formal o sóc capaç d'impli-car-me i practicar una veritable escolta activa?

9 Davant la possibilitat que el meu fill, o menor del que sóc responsable, exerceixi violència masclista, m'agradaria saber-ho el més aviat possible (malgrat no existeixi violència física) per poder ajudar-lo?

10 Davant la possibilitat que la meva filla, o menor de la que sóc responsable, pateixi violència masclista, m'agradaria saber-ho el més aviat possible (malgrat no existeixi violència física) per poder ajudar-la?

QÜESTIONARI 2

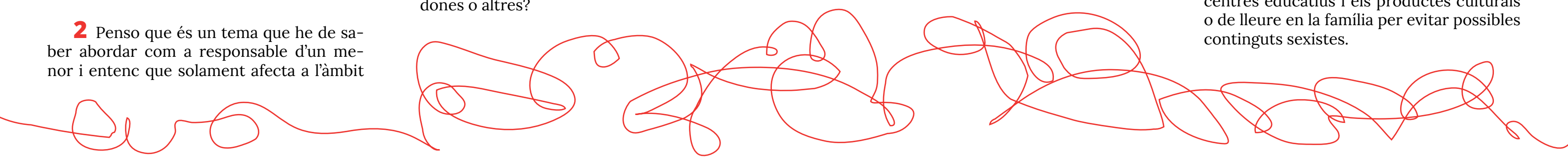
Actituds i opinions que afavoreixen l'erradicació de la violència de gènere.

1 Reconèixer la importància de les actuacions que es porten a terme en centres educatius i institucions especialitzades en matèria d'igualtat i de coeducació.

2 Opinar que és necessari rebre formació en matèria d'igualtat i participar en xarxes, projectes o grups de treball sobre igualtat i coeducació.

3 Entendre que la coresponsabilitat i la igualtat són aspectes que han d'impregnar-se en les famílies i continuar-se amb l'educació en els centres educatius i que han de treballar-se i tenir-se en compte en totes les matèries que s'imparteixen en ensenyament.

4 Considerar que han de revisar-se els llibres de text i materials utilitzats en els centres educatius i els productes culturals o de lleure en la família per evitar possibles continguts sexistes.



5 Entendre que és important tenir cura d'un ús no sexista del llenguatge, evitar ridiculitzar-lo i posar interès en com els nois i noies no poden creure en la igualtat si el món solament reflecteix a la meitat de qui el componen.

6 Posar atenció i detectar o, fins i tot, intervenir davant d'actituds o comportaments sexistes o possibles signes de violència masclista en el teu entorn.

7 Deixar d'acceptar bromes que denigren les dones o que estereotipen les dones i home, així com insults sexistes.

8 Considerar important la informació oferta pels mitjans de comunicació en casos de violència masclista rebutjant mites sobre ella o les seves víctimes.

QÜESTIONARI 3

Actituds i opinions que obstaculitzen l'erradicació.

1 Considerar que la violència masclista i el maltractament són fenòmens infreqüents i que passen solament en contextos socials marginals.

2 Opinar que no és un tema per abordar des de la família o els centres educatius perquè és una qüestió íntima de la parella.

3 Pensar que solament cal actuar davant de casos realment greus i urgents o si existeixen evidències de lesions físiques.

4 Entendre que la gelosia i les bronques són normals i formen part de les relacions entre nois i noies.

5 Reflexionar que certs jocs violents o bromes sexistes són normals en la nostra societat i en les relacions entre nois i noies joves.

6 Entendre que l'educació afectiu-sexual és feina de les famílies.

7 Considerar que el sexisme i la violència masclista no són qüestions que hagin d'abordar-se ni a Infantil ni a Primària.

8 Creure que és preferible no intervenir en els problemes que puguin existir en les famílies perquè cada una és un món i cadascú té els seus problemes.

9 Pensar que no té sentit pretendre contrarestar a l'escola l'educació sexista que l'alumnat pot rebre a casa o a través dels mitjans de comunicació.

10 Entendre que els protocols d'actuació davant dels casos de violència de gènere en l'àmbit educatiu o laboral són, per a algunes noies/dones, eines de revenja.

És ineludible prendre consciència de la nostra actitud davant les desigualtats entre homes i dones, i davant les situacions de violència vers les dones. Si tens filles, o nenes o noies adolescents al teu càrrec, conèixer per què es produeix la violència masclista o com afrontar-la permetrà re-

accionar des de la serenitat i no des de la culpabilitat. Si tens fills, o nens o nois adolescents al teu càrrec, també. No es tracta de culpabilitzar les famílies, sinó de saber, davant el problema quina és la forma més eficaç per aturar-lo i millorar la vida d'aquestes criatures a les que estimem.

És important tenir un posicionament davant la violència de gènere per actuar d'una manera adequada, sense inhibir-nos davant una possible situació de violència masclista i sense generar una alarma desproporcionada. Si ja tenies aquest posicionament, o el coneixement necessari, una mica més endavant detallarem eines més específiques que podran ajudar-te. Si acabes d'arribar perquè busques informació, perquè tems que aquesta violència ja s'està produint, reflexionar sobre les preguntes anteriors et permetrà entendre algunes de les emocions trobades, la por, el rebuig, la indignació o la incredulitat que et paralitza. «La meva filla? El meu fill? Impossible».

En l'apartat 5 veurem els signes que delaten la violència masclista.

L'IMPACTE DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN ADOLESCENTS

A més de les seqüeles físiques produïdes pel maltractament físic i la violència sexual, entre les conseqüències psicològiques i socials més comuns que es poden associar a les noies víctimes de violència de gènere podem destacar:

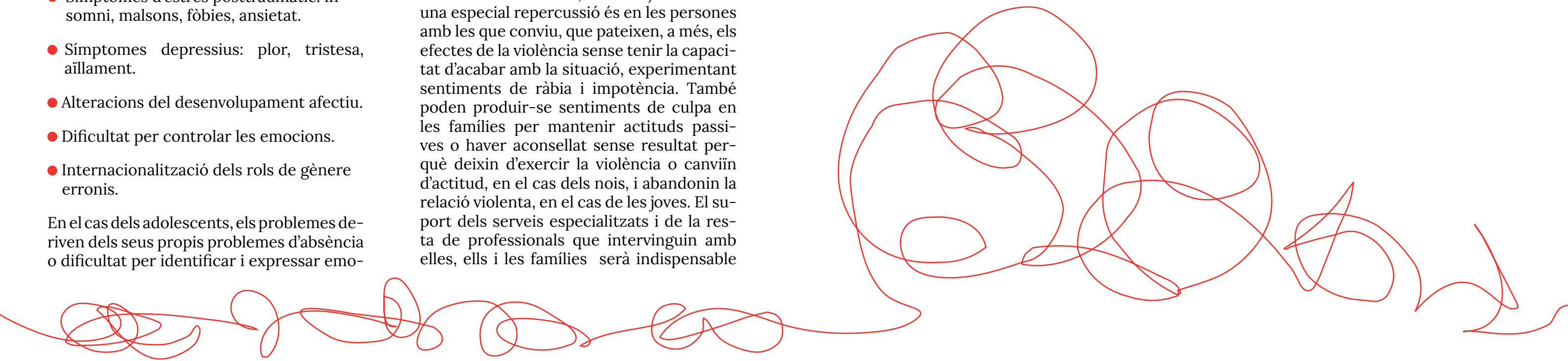
- Problemes de socialització: aïllament, inseguretat o agressivitat.
- Problemes d'integració a l'escola: falta de concentració, disminució del rendiment, etc.
- Síntomes d'estrès posttraumàtic: insomni, malsons, fòbies, ansietat.
- Síntomes depressius: plor, tristesa, aïllament.
- Alteracions del desenvolupament afectiu.
- Dificultat per controlar les emocions.
- Internacionalització dels rols de gènere erronis.

En el cas dels adolescents, els problemes deriven dels seus propis problemes d'absència o dificultat per identificar i expressar emo-

cions, les creences sexistes que el porten a distorsions cognitives i creences irracionals, l'absència de sensació de responsabilitat, la falta de mecanismes de defensa no violents i l'absència d'empatia general i amb la seva parella en particular.

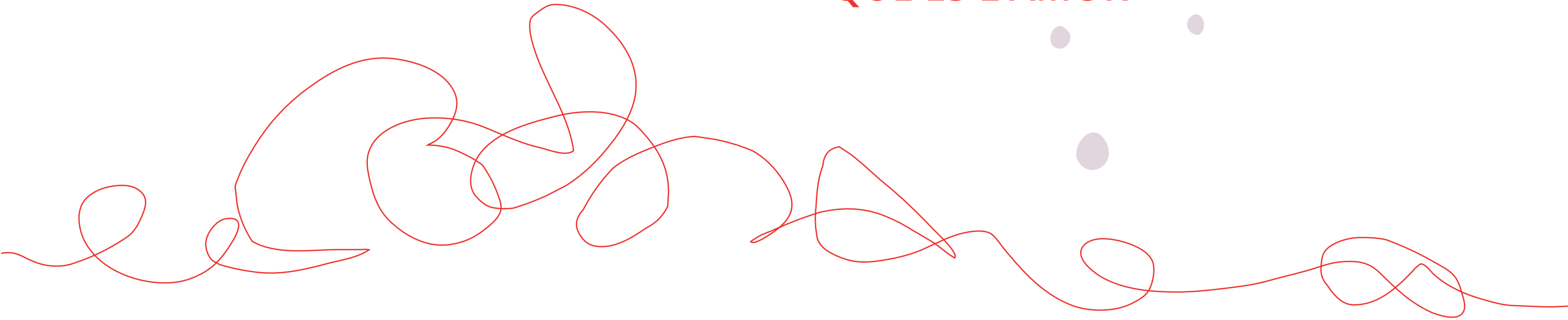
A més de les conseqüències per a la pròpia noia, l'entorn familiar d'un i d'una altra se'n ressenten, per l'exposició a la violència de la menor, i per l'agressió del jove. El fet de conèixer l'existència d'una relació de maltractament afecta també totes les persones de l'entorn proper amb qui es mantenen vincles afectius, escolars o socials (familiars, amistsats, companyes i companys de l'escola o l'institut, del barri). Però on té una especial repercussió és en les persones amb les que conviu, que pateixen, a més, els efectes de la violència sense tenir la capacitat d'acabar amb la situació, experimentant sentiments de ràbia i impotència. També poden produir-se sentiments de culpa en les famílies per mantenir actituds passives o haver aconsellat sense resultat perquè deixin d'exercir la violència o canviïn d'actitud, en el cas dels nois, i abandonin la relació violenta, en el cas de les joves. El suport dels serveis especialitzats i de la resta de professionals que intervinguin amb elles, ells i les famílies serà indispensable

per aconseguir que la vulnerabilitat i la perillositat prèvies disminueixin, els patrons sexistes es redueixin i s'apregui a establir relacions familiars i de parella basades en el bon tracte.



4

QUE BONIC QUE ÉS L'AMOR



Encara que es porti temps treballant amb joves sobre la seva percepció de la violència de gènere, sempre hi ha una sorpresa generalitzada en arribar a la seva concepció de les relacions romàntiques i de parella. També en com la forma d'entendre les relacions sexuals entre adolescents ha canviat amb l'arribada de les noves tecnologies.

Les persones grans sembla que oblidem amb quina intensitat i profunditat vam viure les experiències de la nostra adolescència. El convenciment de que tot ho sabíem.



Aquesta etapa és clau per a la iniciació en la vida adulta. Posem les bases de les relacions futures emocionals, socials, sexuals i individuals. S'aprèn a posar límit a les altres persones, a conèixer qui som i què volem; a com materialitzar-ho i defensar-ho davant de qui creu saber què és el millor per nosaltres.

No és el nostre objectiu dramatitzar, sinó contextualitzar. La majoria de noies i nois amb parella es troben bé amb la seva relació afectiva. La parella és quelcom rellevant per a la joventut actual i, a Espanya, joves i adolescents de més de 14 anys tenen o ja han tingut una relació afectiva. Aquestes relacions afectives inclouen diferents graus de compromís que poden anar des d'una cita fins a una relació estable. Encara que les anomenem amb noms variats, són relacions que coneixem. Les «relacions de parella» a les que farem al·lusió per abreviar poden ser relacions estables, inestables, trobades sexuals ocasionals, cites aïllades o cites repetides eventualment encara que sense cap compromís.

Recordem que, en parlar de violència masclista en el seu concepte legal, ens limitarem a parelles heterosexuales. Encara que, quan parlem dels danys que produeixen els mites de l'amor romàntic s'inclouen les

parelles formades per dos menors, sigui quin sigui el seu sexe. Alguns d'aquests comportaments tòxics es poden donar entre noies lesbianes o nois gais, encara que la violència entraria, penalment, en altres categories. Afegirem una prova per detectar si la relació de parella és sana o insana, que pot ajudar a detectar els comportaments que deriven en violència.

Aquí, el caràcter com factor de la vulnerabilitat a serà molt important. Si un noi és dominant, controla els seus impulsos de forma deficient i, a més a més, té patrons de comportaments masclistes, serà més senzill que intenti imposar els seus desitjos per la força. Encara que si té un caràcter més suau la violència psicològica, el fer-se la víctima o amenaçar amb fer «qualsevol cosa» poden ser les seves eines. Si una noia, és dòcil serà més fàcil que vagi cedint parcel·les dels seus espais personals per complaure la persona de la que s'enamora, sense sentir-se amenaçada. Una noia de caràcter fort, possiblement s'enfronta abans, reacciona defensant-se amb força i creu que ella és tan culpable com ell perquè crida o empeny.

La clau de la qüestió abordada en aquesta guia resideix en qui exerceix la violència, de qualsevol tipus, com a forma d'obtenir o

mantenir una posició de superioritat i qui ho fa per defensar-se d'aquesta violència.

La joventut esdevé un col·lectiu vulnerable a patir o exercir violència masclista, depenent dels models de feminitat o masculinitat assumits i per falta d'experiències prèvies en la relacions de festeig, parella o qualsevol de les maneres que els nois i noies en diuen de les relacions afectives. En moltes ocasions, els estudis que ja hem anomenat mostren com les i els joves no saben distingir una prova d'amor d'una forma de control.

En els últims anys, segons alerten totes les enquestes i estudis, el porno s'ha tornat, a falta d'una educació sexual normalitzada a les famílies i als centres educatius, la forma d'apropar-se a la sexualitat de, cada cop, més nois i noies. La mitjana d'edat en la que es comença a veure porno, al nostre país, és als 12 anys. Totes les persones expertes alerten de com a través del porno s'aprenen practiques, postures, ritmes, formes que — sense experiència ni educació prèvia— passen a convertir-se en l'únic referent.

Cada cop més nois es frustran perquè els seus cossos no reaccionen com els del porno, les seves parelles no reaccionen com les del porno. Cada cop més noies s'inicien en

el sexe amb pràctiques humiliants sol·licitades per les seves parelles com a, de nou una prova d'amor. Els problemes, frustracions, pors i inseguretats derivades d'aquestes pràctiques amenacen amb seguir creixent i ser decisius,, cada cop més, en les violacions grupals de nenes, joves i dones per part d'adolescents i adults.

Si volem entendre, prevenir i actuar davant d'aquesta realitat, saber si és part de la forma de socialitzar de les nostres filles i fills és imprescindible. Sempre és millor estar a l'aguait, encara que no ens agradi el que trobem, que arribar massa tard.

La joventut espanyola assumeix un gran nombre de mites de l'amor romàntic i els interpreten d'una forma inadequada. Aquesta interiorització és un motiu habitual per acceptar actituds i comportaments que no són propis d'una relació sana, que les i els joves saben que els perjudiquen (però que accepten en «nom de l'amor»).

QUÈ ÉS L'AMOR ROMÀNTIC ?

És un amor ideal basat en un conjunt de creences apreses culturalment. L'amor romàntic s'interpreta com l'única forma real d'amor passional. Un amor exclusiu, que no caduca, que inclou l'entrega total a una altra persona que et completa. Generalment, no es basa solament en com és la persona, sinó en la idea de com es comporta una persona enamorada segons sigui d'un sexe o d'un altre.

Aquest «Com es comporta la persona enamorada» està influenciat per tots els patrons de la societat, incloses les creences sexistes, i pot comportar relacions sentimentals marcades per la dependència emocional i l'abandonament de la pròpia intimitat i identitat per adaptar-se a l'altra persona, des del rol femení i a exigència d'aquesta adaptació i abandonament de la intimitat des del rol masculí.

¿QUINES IDEES SEXISTES ES TRASLLADEN A L'AMOR ROMÀNTIC?

Que les dones són emocionals i els homes racionals; les diverses formes de manifestar les emocions a través del plor o la ira; la masculinitat associada a l'avidesa sexual i la feminitat associada a la inèrcia de la sexualitat promoguda per l'home; que ells són prínceps blaus i elles princeses a l'espera de ser rescatades... Quan totes aquestes idees es traslladen a relacions de parella en persones joves que tenen encara poca experiència de la vida, o d'altres relacions, aquesta forma de veure l'amor es torna en «l'amor», l'únic possible. Sense estructures o formes diverses de relacionar-se com a referent. Per descomptat, no totes les relacions de parella son tòxiques, però totes, en major o menor grau, es basen en la subordinació de la dona. Quan això canvia no es de forma casual, sinó després d'una feina prèvia de conscienciació d'una de les dues parts de la parella.

CLASSIFICACIÓ DELS MITES DE L'AMOR ROMÀNTIC

GRUP 1 «L'amor tot ho pot»

- 1** Fal·làcia de canvi per amor.
- 2** Mite de l'omnipotència de l'amor.
- 3** Normalització del conflicte.
- 4** Creença que els pols oposats s'atreuen i s'entenen millor.
- 5** Mite de la comptabilitat de l'amor i el maltractament.
- 6** Creença que el <<veritable>> amor tot ho perdona i tot ho aguanta.

GRUP 2 «El veritable amor predestinat»

- 1** Mite de la «mitja taronja».
- 2** Mite de la complementarietat.
- 3** Raonament emocional.
- 4** Mite del lliure albir. Creença que solament hi ha un «veritable» amor en la vida.
- 5** Mite de la perdurabilitat, passió eterna o equivalència.

CLASSIFICACIÓ DELS MITES DE L'AMOR ROMÀNTIC

GRUP 3 «L'amor és el més important i requereix entrega total»

- 1** Fal·làcia de l'emparellament i conversió de l'amor de parella en el centre i la referència de l'existència.
- 2** Atribució de la capacitat de donar felicitat.
- 3** Fal·làcia de l'entrega total.
- 4** Creença d'entendre l'amor com a despersonalització.
- 5** Creença que si s'estima s'ha de renunciar a la intimitat.

GRUP 4 «L'amor és possessió i exclusivitat»

- 1** Mite del matrimoni.
- 2** Mite de la gelosia.
- 3** Mite sexista de la fidelitat i de l'exclusivitat.

Veurem cadascun d'aquests mites per poder entendre fins a quin punt les nostres pròpies creences hi estan influenciades i així poder ser una font de suport per a les noies o nois que, començant la vida, els transformen en dolents per a elles/ells mateixes/os o per a altres persones amb qui es relacionen.

GRUP 1 DE MITES D'AMOR ROMÀNTIC

«L'amor tot ho pot»

1 Fal·làcia de canvi per amor. Aquest és un dels mites més típics i un dels que més reforça el maltractament en la relació. La idea que la nostra parella, per molts errors que tingui, canviarà per fer-nos feliços eternament. Puntualitzem que la interpretació d'aquest mite és diferent segons la socialització masculina o femenina. «No m'agrada que em controlin, però canviarà per mi, perquè l'estimo prou», pensa ella. «No m'agrada que ella surti sense mi, però si m'estima, es quedarà a casa quan jo li ho demani», pensa ell.

2 Mite de l'omnipotència de l'amor. Es basa en la creença, alimentada des de les més innocents pel·lícules infantils, que l'amor «pot amb tot». És a dir, s'assumeix que si existeix, amor es pot superar qualsevol obstacle que aparegui, inclosa la violència. L'amor pot fer canviar les conductes, amb amor qualsevol conflicte es pot resoldre... Però, ara, aquesta forma d'entendre l'amor és el problema.

3 Normalització del conflicte. Cristal·litza en la frase popular «A l'amor i al gaspatxo, doneu-los foc borratxo» (Similar en castellà: «Amor querido, amor reñido»). Encara que a la relació hi hagi baralles cada vegada més freqüents, s'espera que l'amor pugui amb tot i en posar-hi més amor (traduït com a més submissió i menys llibertat) l'estimat canviï i s'acabin així els problemes.

4 Creença que els pols oposats s'atreuen i s'entenen millor. Fa que la necessitat de llibertat d'una i la de control de l'altre s'interpretin com una mostra que, efectivament, hi ha un amor enorme que podrà amb tot... i tot torna a començar. És clar que persones diferents poden estimar-se profundament, però no són les diferències les que sostenen una relació, sinó el respecte a totes aquestes diferències i la llibertat de mantenir-les.

5 Mite de l'ambivalència o compatibilitat de l'amor i el maltractament. És la idea que l'amor i la violència són totalment compatibles i que, fins i tot, la violència pot ser una mostra d'amor. Es veu quan en mitjans de comunicació es dona una notícia de violència masclista (fins i tot les més greus) dient «l'estimava massa», la va matar

«perquè l'estimava massa i no volia estar sense ella».

6 Creença que el «veritable» amor tot ho perdona i tot ho aguanta. És el mite que sosté la violència masclista que perdura en el temps. Consisteix a mesurar l'amor per la capacitat de resistència quan aquest falla o falta. Junt amb els elements de control emocional, es transforma en una àncora a les relacions masclistes. «Si no em perdones és perquè no m'estimes» és una de les frases més freqüents del maltractament emocional, després del físic.

GRUP 2 DE MITES D'AMOR ROMÀNTIC

«El veritable amor predestinat»

1 Mite de la «mitja taronja». És la creença de que hem escollit la parella que, d'alguna manera, teníem predestinada i era aquí, entre els milers de milions d'habitants del planeta, esperant la nostra aparició.

2 Mite de la complementarietat. La creença, molt més arrelada entre les joves, degut a l'educació sexista, que som incom-

pletes sense l'altra persona, que soles al món no podem assolir la felicitat ni la realització personal.

3 Raonament emocional. Fa que ens expliquem de forma «racional» que l'altra persona té una química especial que ens fa estar enamorades o enamorats, que no es repetiria amb aquesta intensitat amb cap altra. Es veu, per exemple, aquesta frase tan escoltada, en les pel·lícules: «mai podré estimar a ningú com t'estimo a tu», amaniada amb paraules científiques (que si endorfines, que si serotonina...).

4 Mite del lliure albir. Està definit per la idea que ni les pressions socials ni culturals a les que està sotmesa una persona influencien la seva concepció de l'amor, dels gustos alhora de fixar-se en una altra persona i en l'elecció de parella. Ara, és paradoxal perquè es creu, degut a altres mites, que hi ha una predestinació. En què quedem?

5 Creença en que solament hi ha un «veritable» amor en la vida. Encara que amb el temps ens hem adonat que estimem molta gent al llarg de la vida, aquest mite perdura intensament. Comen-

cem cada relació com «la» relació i que no sigui l'única i veritable deixa un regust de fracàs; d'haver triat malament. Pot semblar que les relacions adolescents, molt més nombroses i ràpides que abans, no responguin a aquest mite. Però les enquestes ens mostren com manifesten tenir relacions esporàdiques fins que arribi «el veritable amor».

6 Mite de la perdurabilitat, passió eterna o equivalència. És la creença que l'amor (sentiment) i «l'enamorament» (estat més o menys durador) són equivalents i, per tant, si una persona deixa d'estar apassionadament enamorada vol dir que ja no estima la seva parella i el millor és abandonar la relació.

GRUP 3 DE MITES D'AMOR ROMÀNTIC

«L'amor és el més important i requereix entrega»

1 Fal·làcia de l'emparellament i conversió de l'amor de parella en el centre i la referència de l'existència. Aquest és un dels mites més consolidats; entén que la parella és «allò normal» i no tenir una relació sentimental és solament un estat passatger en espera de trobar-la. Es dona per fet que la persona sense parella no és feliç.

2 Atribució de la capacitat de donar la felicitat. La nostra parella ha de fer-nos feliços. Ha de saber el que jo vull (encara que no li ho digui) perquè m'estima. La seva obligació és que em senti bé i si no té aquest objectiu vol dir que no m'estima.

3 Fal·làcia de l'entrega total. L'amor és fusionar-se amb l'altra persona, viure en funció de la seva vida. Produir dependència emocional i exigir sacrificar els nostres propis interessos pels de l'altra persona genera frustració en qui s'oblida de si mateix/a

i insatisfacció en qui espera l'entrega, perquè és un objectiu impossible.

4 Creença d'entendre l'amor com a despersonalització. És la creença conseqüència del mite anterior. Si t'entregues del tot durant tot el temps, la personalitat queda anul·lada. Veure, pensar, sentir a través d'una altra persona és el motiu pel qual les víctimes de violència triguen tant a adonar-se de la realitat de la seva situació.

5 Creença que si s'estima s'ha de renunciar a la intimitat. La mostra més evident és la idea popular que quan hi ha una parella s'ha d'explicar tot, no es poden tenir secrets. La intimitat de cada persona té l'extensió que cada persona consideri i, excepte que siguin elements que afectin la relació, tenir parcel·les d'intimitat és perfectament sa, emocionalment parlant.

GRUP 4 DE MITES D'AMOR ROMÀNTIC

«L'amor és possessió i exclusivitat»

1 Mite del matrimoni. Defensa la concepció que si l'amor que se sent és real ha de comportar la idea del casament i una convivència en comú.

2 Mite de la gelosia. Entén que la gelosia és una prova d'amor. Aquest mite està relacionat amb la idea de l'amor com a possessió, i és un mite considerablement estès entre la joventut, ja que la gelosia és positiva en una relació sentimental.

3 Mite sexista de l'exclusivitat i la fidelitat. Creença que una persona que està enamorada no pot fixar-se en altres persones. En relació amb aquest mite, apareix el mite de la fidelitat, basat en la idea que una persona solament pot sentir atracció sexual, passional i romàntica per la seva parella, i per tant, s'ha de satisfer amb una única persona.

Segons els estudis realitzats en els últims deu anys a Espanya, els mites de l'amor romàntic que predominen entre els joves d'edats compreses entre els 16 i 25 anys són:

- El mite de la mitja taronja (41,1%).
- Mite de la passió eterna (65,5%).
- Mite de la omnipotència (48,8%).
- Mite del matrimoni (61,9% a favor).

En canvi, es mites més rebutjats per part dels i les joves són:

- Mite de l'emparellament (90,5%).
- Mite de l'ambivalència (89,9%).

A més a més, s'observen dades diferenciades, segons el sexe, respecte de la interiorització d'aquests mites:

- Els nois interioritzen més els mites de l'amor romàntic que les noies.
- Els nois tenen una major adhesió als rols tradicionals.
- Les noies mostren més antagonisme cap al seu sexe.

- Les joves tenen major tendència a creure que existeix un amor predestinat per a cada persona.

- Elles destaquen per la seva opinió sobre el mite del matrimoni, interioritzat per, aproximadament, un 30% més de noies.

- Ells tenen més assumit el mite de l'omnipotència. Aquesta dada és destacable, perquè en els estudis sobre mites en persones adultes, aquest és un mite assumit majoritàriament per les dones, no pels homes.

- L'estereotip sexista de la «dona objecte» està superat per elles però no per ells.

ELS VALORS IDEALS EN L'ADOLESCÈNCIA

ELLES

1 Simpatia

2 Sinceritat

3 Atractiu físic

ELLS

1 Atractiu físic

2 Simpatia

3 Sinceritat

El nivell de Batxillerat, amb joves d'edats compreses entre els 16 i els 18 anys, són els cursos on l'alumnat té més consciència sobre l'amor romàntic, rebutjant-lo. Els joves que cursen altres estudis té un percentatge similar en tots els mites, i pràcticament tots els estudis consultats coincideixen amb aquestes dades.

EL PERILL DELS MITES DE L'AMOR ROMÀNTIC

Els mites de l'amor romàntic fomenten la idealització de l'amor, la dependència, la creença de l'amor sobre qualsevol cosa (fet que dificulta que les famílies puguin intervenir, perquè se les veu com a intruses que volen destruir l'amor) i la necessitat de l'amor i de la parella per poder ser feliç (que fa que s'aferrin a relacions insanes perquè és «l'amor de la seva vida»).

No és un problema —o no solament— de com s'interpreta l'amor en l'adolescència o de com ho fa una parella jove en específic. És com ha calat a la societat la idea que l'amor és quelcom incomplet, que l'altra persona et fa feliç enlloc de compartir felicitat. «Necessitar» en lloc de «desitja». És quelcom inevitable, com ho és respirar o que et bategui el cor, i no decisió.

Les cançons, els llibres de text, els diccionaris, les sèries, els llibres que es venen per milions entre adolescents, els videojocs i els jocs en línia, fins i tot el material audiovisual infantil està impregnat d'aquests mites.

Els afectes i els conflictes formen part d'una relació normal de parella i la fan més forta quan, en llibertat i de comú acord els supe-

ren. La mitificació de la relació és la base per construir la vida amorosa sobre la necessitat d'una confiança cega i una entrega sense límits, fruit de la idealització. La conseqüència és l'adaptació, la tolerància o la negació de conductes i de comportaments que són un autèntic maltractament, psíquic, sexual i físic.

ALGUNS EXEMPLES DE VIOLÈNCIES DERIVADES DELS MITES DE L'AMOR ROMÀNTIC

1 Comportaments de control i aïllament mitjançant amenaces i prohibicions.

2 Imposició de normes, per exemple, d'horari d'ús del mòbil per la nit; tipus de roba que pot posar-se o no; amistats amb les que anar o deixar de relacionar-se.

3 Exigència d'explicacions sobre moviments, comportaments, amistats.

4 Judicis cap a les persones amb qui la víctima té relació.

5 Emprenyaments freqüents amb la víctima per motius petits o intrascendents.

6 Humiliació i menysteniment de la jove, fer-la esperar sistemàticament, anar-se'n sense donar explicacions, burlar-se d'ella, retreure-li situacions passades.

7 Manipulació, mentides i negació d'errors, com negar que es va quedar a certa hora o dir que es va quedar sense haver-ho fet; esborrar missatges i negar haver-los rebut...

8 No demanar disculpes, culpabilitzar la noia, no voler parlar de situacions que la preocupen.

9 No respectar les opinions de la jove: l'interromp, no l'escolta, no respon, manipula les seves paraules, ridiculitza la seva família o les seves amistats.

10 Maltractament verbal mitjançant comentaris que la degraden, observacions humiliants sobre la falta d'atracció física, inferioritat o incompetència.

11 Comparació contínua amb altres noies que «sí valen».

12 Cridar, insultar, acusar, fer burla... i dir que és una broma, que la noia «s'empenya per res».

13 Envair la seva intimitat, no respectar la seva correspondència postal o virtual, llegir el seu diari, escoltar les converses telefòniques, instal·lar aplicacions de geolocalització en temps real.

14 Impedir o dificultar que pugui quedar amb amics, amigues i familiars, censurar la seva correspondència i trucades telefòniques, limitar les seves sortides.

15 No expressar sentiments, no oferir suport però exigir-lo, no respectar els sentiments: «ja estàs plorant un altre cop», «no pares de queixar-te»...

16 Premiar o castigar amb manifestacions d'afecte o amb indiferència.

17 Utilitzar l'abús de l'alcohol o les drogues com una forma de xantatge.

18 Utilitzar les amenaces de suïcidi davant la possibilitat de que vulgui trencar la relació.

19 Realitzar nombroses trucades de telèfon, encara que li demani que no ho faci. La segueix. Pretén de forma insistent que surti o que torni a sortir amb ell.

20 Buscar contacte físic no desitjat. Imposar el sexe, mitjançant la força o la insistència desmesurada.

21 En les relacions sexuals exigeix ser satisfet sense satisfer, negar-se a utilitzar mètodes anticonceptius o preservatius que protegeixin de malalties de transmissió sexual.

22 Imposar pràctiques sexuals apreses del porno (coït anal, sexe en grup, ús d'objectes...).

23 Amençar. Apropament físic intimidatori. Ostentació de força física. Crits. Conducció temerària de vehicles.

L'acumulació d'aquests comportaments en el temps o l'agrupació en un moment específic culminen en la dominació i subordinació de la noia, que deixarà de fer coses i apartarà les seves idees, els seus gustos, o les seves amistats o la seva família sense necessitat que se li prohibeixi, simplement per no provocar l'empipament. Després, l'agressor podrà dir «Et vaig dir jo que ho fessis?» o «T'ho he demanat jo?». Si la situació s'agreuja, ell li demanarà perdó, li farà un regal, plorarà o amenaçarà amb exposar-la (si la relació no es coneixia) o suïcidar-se (si la relació és pública i notòria). Dirà: «No et vaig demanar que no fessis això o allò altre?», i això farà que ella se senti més culpable de la situació, accelerant el ritme del cicle de violència que ja coneixem.

La forma sexista de construir la identitat masculina es relaciona amb la tendència a justificar la violència contra les dones culpant les víctimes. La de construir la identitat femenina és assumir la cura i les necessitats emocionals d'altres persones com responsabilitat pròpia.

CHECK LIST D'AUTODETECCIÓ DE VIOLÈNCIA PER A PARELLES

La meva relació és sana o insana?

SANA

- 1** La responsabilitat i el poder de decidir són equilibrats.
- 2** Cada persona a la parella es responsabilitza de la seva pròpia felicitat.
- 3** Hi ha flexibilitat, tolerància i es té la sensació de ser un equip.
- 4** No s'espera que l'altre, o l'altra, endevini què pensem, què ens ve de gust...
- 5** Es poden defensar amb tranquil·litat opinions oposades i arribar a acords.
- 6** Hi ha confiança i sinceritat.
- 7** El suport és mutu i equitatiu.
- 8** Cap de les parts de la relació sobrecarrega l'altra amb exigències.

9 Pot tenir problemes, però els supera sense tornar-hi contínuament.

10 Les expectatives respecte de la persona i la relació són realistes.

11 Cada membre de la parella pot cuidar de si mateix, assumeix la responsabilitat de la seva pròpia felicitat i manté la seva individualitat.

12 Es mantenen relacions socials i interessos individuals, hobbies...

13 No ho fan tot junts, encara que tot el que fan en comú ho gaudeixin per igual.

INSANA

1 Hi ha un desequilibri de poder.

2 S'espera que l'altra persona li aportï felicitat.

3 S'espera que l'altre, o l'altra, endevini què pensem, què ens ve de gust... si no, pensem que hi ha una falta d'amor.

4 Es té la sensació que qualsevol cosa que es digui pot crear un conflicte. Hi ha por a les reaccions per parlar amb llibertat.

5 Una de les parts se sent menyspreada o humiliada en moltes ocasions.

6 Es desconfia de l'altra persona, es mostra gelosia, intent de control.

7 Exigeix constantment a l'altra persona que faci, digui, sigui o no, pensi o es comporti de determinada manera, perquè és el que ens agrada.

8 Si hi ha perdó després dels conflictes, davant de qualsevol problema, torna a sorgir la situació anterior.

9 Alguna de les parts utilitza, com a reacció als desacords, el silenci hostil per temps indeterminat.

10 S'espera que l'altra persona canviï tot el que no ens agrada fins a amollar-se al nostre ideal.

11 Es deixen totes les relacions, fins i tot les familiars, per centrar-se exclusivament en l'altra persona.

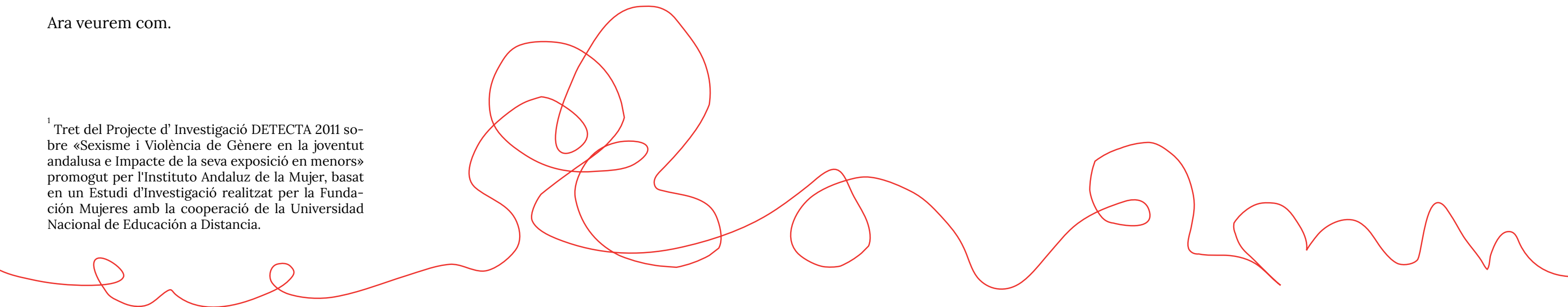
12 No hi ha moments de temps lliure que no es comparteixin, i mai no es planteja la possibilitat.

No es tracta de tenir por que els/les nostres adolescents transitin aquesta etapa, imprescindible per a un desenvolupament emocional sa a la vida adulta. Es tracta de posar atenció i saber distingir.

Estar alerta ens permet veure els primers senyals i intervenir perquè no esdevinguin relacions amb forts components de control, domini i submissió o de formes més greus de manifestació de la violència masclista.

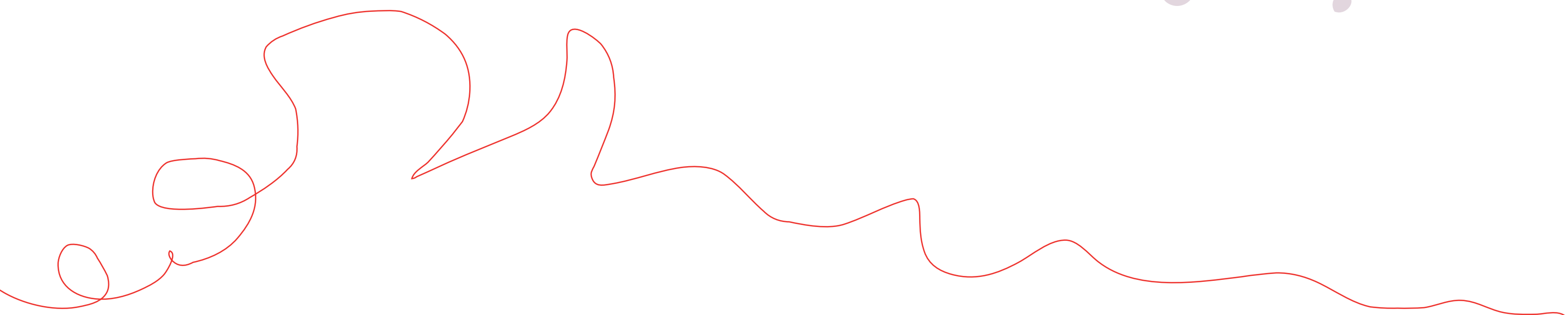
Ara veurem com.

¹ Tret del Projecte d' Investigació DETECTA 2011 sobre «Sexisme i Violència de Gènere en la joventut andalusa e Impacte de la seva exposició en menors» promogut per l'Instituto Andaluz de la Mujer, basat en un Estudi d'Investigació realitzat per la Fundación Mujeres amb la cooperació de la Universidad Nacional de Educación a Distancia.



5

RECONÈIXER LA VIOLÈNCIA



LES VIOLÈNCIES... INVISIBLES?

Hem vist com en són, d'importants, les relacions de parella, en l'adolescència. Representen, sobretot a les edats més joves, una gran font de suport; sobretot si han d'enfrontar situacions problemàtiques, tant a la família com a l'entorn escolar. Per això, durant l'adolescència, la parella romàntica és una de les principals fonts de suport. Malgrat això, moltes relacions de parella adolescents es desenvolupen en secret; bé perquè no compten amb l'aprovació familiar, bé per por a no comptar-ne i que se'ls prohibeixi.

Quant menys oculta sigui la relació, quant més lliure se sentin les nostres filles i fills de parlar-nos sobre les seves relacions sense por de judicis o esbrincades, més senzill ens resultarà saber quin tipus de relacions estableixen.

Segons les estadístiques, aproximadament una de cada deu adolescents pateix o ha patit violència física a les relacions de parella. Nou de cada deu nois reconeixen haver exercit violència psicològica sobre les seves parelles heterosexuales. En un estudi de 2010, que no s'ha actualitzat amb el mateix valor mostral, el 35% dels nois no considera que controlar tot el que fa la parella si-

gui maltractament; com tampoc ho és per a tres de cada deu dir-li que no val res; o, pel 26%, el fet de controlar les seves relacions amb altres persones. D'altra banda, una de cada deu noies no se sent maltractada quan l'insulten; i un 15,1% tampoc percep maltractament quan la seva parella intenta que no vegi les seves amigues.

L'avanç exponencial, en els últims deu anys, de les tecnologies de la informació i la comunicació ens posa cara a cara amb el miratge de la igualtat: lluny de criar generacions més igualitàries, les situacions de violència de gènere entre adolescents s'ha incrementat.

En algunes relacions de parella o "semi-parella" s'estableixen pautes de control que es desenvolupen de forma específica a través de la Xarxa.

- Exigència de xatejar durant hores o a hores intempestives.
- Imposició de resposta immediata, en qualsevol moment del dia o la nit.
- Publicació de declaracions amoroses a la Xarxa sense permís.

- Anunci de ruptures a través de les xarxes com a forma de revenja.
- Bloqueig de les xarxes socials sense previ avís ni explicació.
- Control de les hores d'ús de xarxes socials de la parella.
- Realització de comentaris insultants o denigrants a les publicacions de xarxes socials.
- Amenaces amb l'exposició de converses privades a la família o les amistats.
- Obligació o exigència, insistent i assetjadora, per obtenir les claus i contrasenyes.

Aquestes imposicions, amenaces i exigències comencen com a peticions, que van augmentant amb una intensitat proporcional a la que es posa per rebutjar les pretensions. Malgrat això, les i els adolescents i joves que pateixen violència *online* per part de les seves parelles no solen ser-ne conscients, ja que tampoc perceben tals conductes com a violència.

Les manifestacions de la violència masculista apareixen de forma molt subtil en les relacions entre adolescents. Ja vam veure com qualsevol noia, davant d'una clatellada en

una primera cita amb un noi que li agrada, fugiria; o com, un noi, per molt sexista que sigui, no recorreria, gairebé mai, a la violència física en una primera trobada.

Les amenaces, el control, la coacció i la subordinació amb la intenció de causar dany físic, psicològic o sexual són algunes de les formes més esteses i menys reconegudes de violència entre adolescents.

Els creuen que controlar és «normal» i elles veuen el control com una manifestació d'amor. Els mites de l'amor romàntic són la base sobre la qual s'assenten l'assimilació de diferents graus de violència interioritzats no solament com a naturals, sinó com —i això és el més perillós— mostres d'amor.

RAONS PER DETECTAR PRECOÇMENT LA VIOLÈNCIA ENTRE PARELLES JOVES

- Perquè a l'adolescència s'aprenen les pautes d'interacció que es consoliden a la vida adulta.
- Perquè relacionar-se de forma tòxica durant aquesta etapa pot ser l'antecedent de violències greus en aquesta o altres relacions de parella o afectives.

- Perquè quan hi ha joves immersos en relacions violentes (ja siguin víctimes o agressors) no s'adonen que hi ha altres formes de relacionar-se en igualtat, que els permeten gaudir d'ell/ella mateix/a i de l'altra persona, amb respecte i llibertat.

- Perquè si una relació afectiva violenta, fins i tot una de baixa intensitat, es manté en el temps, la violència es normalitza i dificulta reconèixer-se com a agressor o com a receptora de violència.

- Perquè detectar-la a temps significa tenir la possibilitats de ser capaç d'intervenir de forma ràpida.

- Perquè quant abans es detingui el cicle de la violència, més possibilitats es tenen de reconstruir amb rapidesa l'autoestima i el respecte per ell/ella mateix/a, que permeten prosseguir amb aquesta etapa de la vida.

- Perquè elles poden reconèixer i desterrar els mites que les han portat a la relació de maltractament.

- Perquè ells puguin aprendre hàbits de bon tracte i evitar repetir els maltractaments a les seves següents parelles.

PROTECCIÓ DAVANT LA VIOLÈNCIA MASCLISTA A L'ADOLESCÈNCIA

NOIES

La majoria de les noies considera no haver viscut situacions de maltractament en les seves relacions de parella. Un grup, significatiu però minoritari, està exposat a situacions de risc i l'altre, el més reduït, registra estar vivint situacions de violència infrigides per la seva parella.

Tenint en compte la seva protecció front la violència masclista, es diferencien tres perfils de noies, tot i que en cap cas es puguin considerar una protecció absoluta. Les xifres són un arrodoniment en relació amb les estadístiques més recents.

1 Bona protecció davant el risc de patir violència masclista (la majoria de les adolescents, una mica menys de 8 de cada deu noies).

- Saben reconèixer el sexisme i el rebutgen.
- Reneguen de l'ús de qualsevol violència i, concretament, a les seves relacions afectives.

- La seva exposició al maltractament a la parella, de forma personal o per exposició familiar, o a les seves relacions d'afecte, ha estat pràcticament nul·la.

2 Grup amb protecció intermèdia davant el risc de patir violència masclista (gairebé dos de cada deu adolescents).

- Justifiquen alguns tipus de sexisme i estan d'acord amb la violència com reacció a una agressió.

- El seu rebuig a la violència en les relacions afectives és menor que en el grup ben protegit.

- Han tingut algun tipus d'exposició a conductes de violència.

- És preocupant la seva «tolerància» al maltractament o la seva manca de capacitat per reconèixer-lo.

3 Grup amb escassa o nul·la protecció davant el risc de patir violència masclista (una de cada vint adolescents, aproximadament).

- Manifesten haver viscut situacions de maltractament en relacions de parella.

- La seva justificació al sexisme, violència en general i violència de parella és menor que la del grup dos (perquè han patit violència) tot i que major que la del grup «protegit».

Aquesta última dada varia respecte a dècades passades, en les quals es justificava la violència, fins i tot mentre s'estava patint, fet que ens permet ser moderadament optimistes.

NOIS

1 Grup amb bona protecció davant el risc de ser maltractador (una mica menys de dos de cada tres adolescents nois).

- Reconeixen i rebutgen de forma generalitzada el sexisme.

- Reneguen de l'ús de la violència en general i, en específic, de la violència masclista.

- La seva experiència en conductes de maltractament a la parella és pràcticament nul·la.

2 Grup amb protecció intermèdia davant el risc de ser maltractador (una mica menys d'un de cada tres adolescents).

- Justifiquen, en certa mesura, el sexisme i la violència com a reacció a agressions.

- El seu rebuig a la violència masclista no és total.

- Han tingut escassa experiència de relacions de violència masclista, en primera persona o a l'entorn familiar o social.

3 Grup de maltractadors (un de cada trenta adolescents, aproximadament).

- Reconeixen obertament haver maltractat la parella amb freqüència.

- La seva justificació del sexisme, violència en general i violència masclista en particular, és bastant elevada.

VULNERABILITAT O PERILLOSITAT DAVANT LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

NOIES

Factors de vulnerabilitat relacionats amb la menor

- Menors de 15 anys i/o amb una diferència d'edat igual o superior a dos anys amb l'agressor (més petita).

- Immaduresa.

- Diversitat funcional intel·lectual, sensorial i física.

- Problemes de salut.

- Aïllament social.

- Víctima d'assetjament escolar.

- Tutelada per l'Administració pública i/o amb sentiments d'abandonament profunds.

- Escassa consciència de risc.

- Mites de l'amor romàntic fortament arrelats.

Factors de vulnerabilitat associats a la família de la menor

- Dificultats per comprendre el fenomen de la violència de gènere i/o per implicar-se en el procés de protecció.

- Violència de gènere entre els progenitors.

- Violència intrafamiliar.

- Negligència i/o maltractament de la família cap a la menor.

- Abandonament o desatenció emocional de la menor.

- Dificultats per protegir la menor de l'agressor.

- Conflictivitat amb altres persones de l'entorn.

- Sobrecàrrega familiar.

- Persones adultes immadures.

- Aïllament social.

Factors de vulnerabilitat associats a l'entorn

- Context cultural i/o social que legitima la violència.

- Context cultural i/o social que legitima la violència cap a les dones.

- Absència de recursos específics d'atenció a la dona.

Indicadors en una noia

Quins indicadors poden advertir que una adolescent està essent objecte de maltractaments?

- Inusual falta d'autonomia per prendre decisions.

- No participa en les activitats extraescolars.

- Deixa de veure les seves amigues o de quedar amb elles fora de casa.

- Canvia la seva forma de vestir de manera sobtada.

- Deixa de practicar activitats esportives a les que assistia de forma voluntària i amb ganes.

- Es nega a fer viatges fora de la ciutat amb la família, o excursions escolars.

- Dependència afectiva. Passa tot el temps disponible amb la seva parella.

- Dificultat per concentrar-se en l'estudi o en el treball.

- Absències injustificades al centre escolar.

- Disminució del rendiment acadèmic.
- Trucades des del centre que mai s'havien produït.
- Aïllament físic junt a major consum de xarxes socials.
- No se separa del telèfon mòbil i entra en pànic o té atacs d'ira si li treuen.
- Possibles canvis d'actitud. Es mostra més irascible o excessivament complaent.
- Conductes disruptives. Sortides de to, muntar escenes dins o fora de casa... o, pel contrari, conductes excessivament apàtiques i desinteressades.
- Deixar d'explicar de forma molt sobtada on va, què fa, amb qui queda...
- Se l'enxampa mentint, quan abans mai s'havia produït tal cosa.
- Mostres de baixa autoestima.
- Senyals físics de lesions que justifica amb accidents, entrebancs, jocs amb amigues o mascotes...
- Consum sobtat o abús de tabac, alcohol o drogues.

- En veure sèries o comentar situacions de parella alienes a ella fa comentaris com ara que l'amor és patiment, o que la gelosia és una mostra d'amor i ho defensa fins i tot de manera irada.

Una o dues d'aquestes actituds poden ser normals a l'adolescència. Si s'acumulen fins a sumar-ne cinc o més, és moment de començar a pensar a tractar el tema amb ella. En els apartats següents veurem com.

NOIS

Factors de perillositat associats al maltractador

- Major d'edat, o major que la víctima.
- Antecedents d'actituds o conductes violentes amb parelles anteriors.
- Antecedents d'actituds o conductes violentes amb altres persones.
- Antecedents de conductes disruptives, delictives o trastorns de conducta.
- Antecedents de problemes de salut mental.
- Antecedents de problemes d'abús de tòxics.

- Augment de la freqüència i de la gravetat dels incidents violents en l'últim mes.
- Inici de la relació per mitjans virtuals, amb evasió premeditada del contacte directe o personal per part d'ell.

- Possessió d'armes.
- Aïllament social.

Factors de perillositat associats a la dinàmica familiar del maltractador

- Violència filio-maternal.
- Violència de gènere entre els progenitors.
- Violència intrafamiliar.
- Negligència i/o maltracte de la família cap als i les menors.
- Conflictivitat amb altres persones de l'entorn.
- Antecedents de problemes d'abús de tòxics.
- Augment de la freqüència i de la gravetat dels incidents violents en l'últim mes.

- Inicis de la relació per mitjans virtuals, amb evasió premeditada del contacte directe o personal per part d'ell.

- Possessió d'armes.
- Aïllament social.

Factors de perillositat associats a l'entorn on viu el maltractador

- Context cultural i/o social que legitima la violència.
- Context cultural i/o social que legitima la violència cap a les dones.
- Escassetat de recursos de protecció ciutadana.

Indicadors en un noi

Quins indicadors poden alertar que un adolescent té creences sexistes que es poden traduir en maltractaments quan estigui en parella?

- Parla despectivament, amb estereotips i prejudicis, i pot utilitzar un llenguatge violent per referir-se a les noies i a «les dones».

- S'expressa amb missatges i paraules feridores.
- Mostra comportaments desafiants, agressius o violents verbalment i física.
- Participa habitualment en baralles amb els seus iguals.
- Té actituds i conductes prepotents i dominants.
- Menysprea allò femení, sobrevalora allò masculí i se'n riu dels nois que no es comporten «masculinament».
- Davant d'un problema, un conflicte, fa servir la violència i s'emprenya fàcilment si les coses no són com ell vol: trenca o llença objectes.
- Mostra intolerància a la frustració i culpa les altres persones.
- Té actituds de burla i falta d'empatia cap al patiment dels o de les altres.
- Percep la gelosia i el control com una forma d'amor.
- Menysprea la figura femenina i tracta d'humiliar les dones, especialment la seva parella.

- Actituds proteccionistes i paternalistes amb la seva parella.
- En debats, pot arribar a justificar la violència de l'home sobre les dones.
- Per aconseguir allò que vol, en ocasions la fa sentir culpable.
- El «posa dels nervis» que li portin la contrària.
- Diu que seria capaç de «qualsevol cosa» si la seva parella el deixés o marxés amb un altre.
- De vegades «s'escalfa» i fa broma dient que té ganes de donar una clatellada a la seva xicota.
- No suporta no saber què fa ella durant el dia i es posa nerviós i irascible si no li respon d'immediat les trucades, missatges...
- Necessita saber què diuen d'ell els seus col·legues; l'opinió dels seus col·legues és el més important.
- Intenta controlar el mòbil de la seva parella, conèixer les seves claus o, fins i tot, alguna vegada, se l'ha endut a casa «com a càstig» cap a ella.

- Evita que la seva parella vagi a casa o, contràriament, fa que ella sigui allà continuament, fins i tot quan ell no hi és o bé hi és però fent altres coses, com ara jugar amb els seus amics *online*.
- Es queixa que el provoquen «perquè salti».
- No es refia d'allò que li explica la seva parella i comprova la informació per altres mitjans (trucades a la seva família i amistats...).
- Li costa molt disculpar-se, més si és davant la seva xicota.
- Sent que ha de protegir les dones i estén la seva protecció i intents de control a les germanes o la mare.
- Mai no està disposat a ocupar-se de les tasques de casa.
- Sempre aconsegueix que li ho donin tot fet.
- Considera que un home és qui pren les decisions importants de la parella i ridiculitza qui no ho fa.

Gairebé tots aquests comportaments, de forma individual, denoten sexisme i, si s'acumulen fins a sumar-ne cinc o més, és

moment de començar a pensar a tractar el tema amb ell o a parar més atenció a les seves actituds quotidianes. En els apartats següents veurem com.

L'abús de tipus emocional, sense agressió física, és el més freqüent a l'inici de les relacions i és el patró més habitual. Amb la consolidació i la intimitat de la parella apareixen abusos múltiples on es combinen estratègies d'abús emocional i físic, en el que guanyen importància les agressions relacionades amb l'ús de xarxes socials i dispositius mòbils o les extorsions relacionades amb la intimitat sexual.

SENYALS PER SABER SI UNA ADOLESCENT PATEIX VIOLÈNCIA MASCLISTA PER PART DE LA SEVA PARELLA

- Té canvis d'estat d'ànim que abans no tenia.
- Està continuament nerviosa o tensa. Li molesten, sobretot, els plans sobtats.
- Està absolutament pendent del seu mòbil i de respondre immediatament.
- Quan rep trucades o missatges no se n'alegra, sinó que sembla espantada. S'angoixa si triga a respondre.

- No dorm bé o dorm més del que és habitual. Plora d'amagat.
- La seva autopercepció i autoestima canvien; diu que es veu grassa o lletja; critica el seu cos amb duresa de manera sobtada.
- Se sent estranya, té sobtats dolors musculars o de cap, sense causa aparent. Perd les ganes de menjar o augmenten de forma desmesurada.
- Es mostra confusa i indecisa en decisions menors, com ara comprar certa roba, decidir un viatge o un passeig familiar.
- Sembla trista, tot i que ho negui. No explica res sobre ella.
- S'aïlla de la família, veu menys les amigues i, si tenia amistats masculines, deixa de veure-les de forma radical, o bé les evita.
- Canvia la seva forma de vestir i comportar-se.
- Té senyals físiques de lesions: marques, cicatrius, blaus o esgarrapades... que intenta amagar o els atribueix a accidents.
- Baixa el rendiment escolar, es mostra irascible, falta a cites o compromisos es-

colars o familiars que sempre havien estat importants per a ella.

- Si la família coneix la relació, mostra signes de temor per les reaccions d'ell i fa advertències sobre què li agrada a la seva parella quan va a visitar-la.
- No surt a soles si no va amb ell.
- S'empipa per coses sense importància i posa excuses per no compartir plans familiars.
- No accepta el més mínim comentari crític sobre la seva parella.
- Se sent agraïda de forma exagerada davant mostres mínimes de respecte (sobretot si aquestes mostres venen de la seva parella).
- Si està amb la seva parella, el mira contínuament per veure les seves reaccions i reacciona de forma poc natural als seus comentaris.
- D'una manera o una altra, ell acaba fent malbé totes les ocasions que per a ella són especials.

SENYALS PER SABER SI UN ADOLESCENT EXERCEIX VIOLÈNCIA MASCLISTA SOBRE LA SEVA PARELLA.

- Té baixa autoestima, inseguretats, complexos o canvis d'humor freqüents i injustificats.
- Justifica la violència, celebra quan altres l'exerceixen, fa comentaris despectius sobre les xicotes dels seus amics o les dones en general (amb excepció, a de vegades, de les de la seva família).
- Fa bromes masclistes, se'n riu del acudits que ridiculitzen les dones, culpabilitza les víctimes de violència masclista quan apareixen en els mitjans de comunicació.
- Està absolutament pendent de la seva parella i li envia missatges a qualsevol hora del dia o la nit.
- S'emprenya i crida al mòbil i a l'ordinador si fa trucades o envia missatges i la seva xicota no respon d'immediat.
- Li cauen malament totes les amistats d'ella i les critica, les ridiculitza o les insulta o menysprea, fins i tot davant d'ella.

- Fa que ella passi hores a casa esperant-lo, o no té pressa per acudir on han quedat, tot i saber que ella l'està esperant.
- D'una manera o una altra, totes les festes o actes importants per a ella són per a ell una bestiesa. Per això es nega a acudir-hi o hi va de mala manera.
- No se'l veu més alegre ni més feliç per tenir parella, sinó contínuament en tensió o empipat, excepte en moments molt puntuals.
- Critica la seva parella, la seva forma de vestir, de ser, de comportar-se o la compara amb altres noies o dones.
- La controla contínuament amb la mirada i ella, al seu costat, sembla fer-se petita i estar pendent del més mínim dels seus gestos.
- Alguna vegada l'ha insultat o amenaçat de forma lleu amb l'excusa de fer broma.
- Desconfia d'ella, vol saber on és en tot moment, anar a tot arreu amb ella o que ella estigui amb ell contínuament i ho justifica dient que és perquè l'estima i té cura d'ella.
- Estimació immediata. Suggeriment de formalitzar la relació (convivència o matri-

moni) amb excessiva rapidesa. Pànic a que acabi la relació.

PREVENIR DES DE LA FAMÍLIA QUE UNA ADOLESCENT PATEIXI VIOLÈNCIA MASCLISTA EN LA SEVA RELACIÓ DE PARELLA

Encara que es cregui que, durant l'adolescència, la família és l'últim que importa a una adolescent, tenir el suport familiar és crucial en tots els casos de violències masclistes en general, i dins de la parella, en particular.

Com fer perquè la relació no es deterriori en aquesta etapa i us permeti detectar amb rapidesa els canvis de la jove? Aquestes són les claus:

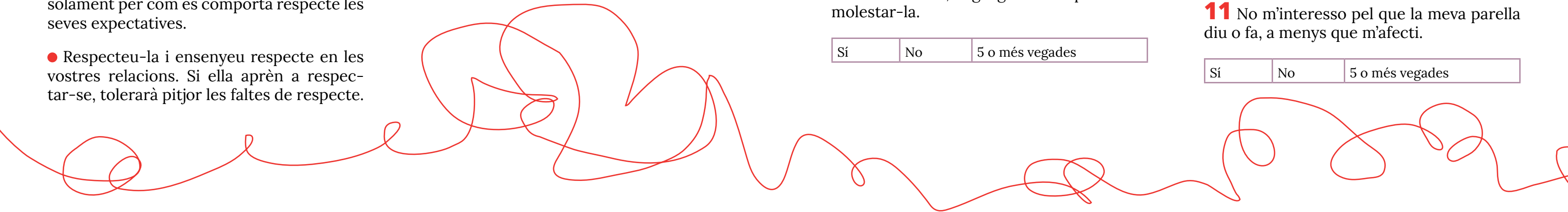
- Accessibilitat emocional: que no tingui por d'apropar-se a explicar un problema.
- No condicionar l'afecte a un comportament determinat: que sàpiga que és valuosa per a la família solament per ser ella, no solament per com es comporta respecte les seves expectatives.
- Respecteu-la i ensenyeu respecte en les vostres relacions. Si ella aprèn a respectar-se, tolerarà pitjor les faltes de respecte.

- Ensenyeu-li a resoldre els seus conflictes parlant en primera persona, sense culpar ningú altre i sense amagar-los.
 - Elogieu-la per les seves bones qualitats i assenyaleu allò negatiu com a punts per millorar, això li permetrà tenir una autoestima equilibrada.
 - Ensenyeu-li que ningú fa feliç una altra persona i que ella mateixa ha d'acceptar-se i procurar-se una vida feliç. Alhora, no la culpeu de la vostra infelicitat si no es comporta segons les vostres expectatives.
 - Deixeu clar que amor i patiment no són sinònims. L'amor ha de portar alegria i no pena.
- Pot ser que et preguntis si mai has exercit la violència masclista. Et proposem una bateria de preguntes que et poden ajudar a saber-ho. No són exhaustives, però si respon amb sinceritat, tindràs una idea clara de quina és la situació.

Maltractes?

- 1** Quan la meva parella em parla, no li paro atenció.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 2** M'agrada fer bromes pesades a la meva parella
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 3** Si la meva parella fa alguna cosa que no m'agrada, li ho dic.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 4** En general, em quedo callat quan ella espera una resposta.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 5** Generalment, faig alguna cosa per molestar-la.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|

- 6** Generalment, no participo en les tasques de la llar.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 7** Jo sóc qui controla els diners en la parella.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 8** Espero que la meva parella em demani permís quan vol fer alguna cosa.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 9** Penso que ella no és intel·ligent.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 10** Miro altres dones quan la meva parella és present, o la hi comparo.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|
- 11** No m'interesso pel que la meva parella diu o fa, a menys que m'afecti.
- | | | |
|----|----|-----------------|
| Sí | No | 5 o més vegades |
|----|----|-----------------|



12 Espero que ella s'adapti al que jo vull.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

13 Vull que s'adapti al meu temps.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

14 Decideixo si hi ha persones a les que no pot veure.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

15 Si fa alguna cosa que no m'agrada, em mostro ofès.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

16 Quan em parla, no puc mantenir la calma.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

17 La meva parella em té por.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

18 Quan parlo amb ella, alço la veu.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

19 De vegades, la insulto.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

20 De vegades, l'amenaço.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

21 He arribat a dir-li que no serveix per a res.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

22 L'he empaitat una o més vegades.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

23 L'he bufetejat una o més vegades.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

24 Li he llençat objectes alguna vegades.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

25 He fet servir una arma en contra seva.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

26 Familiars, parella o amics em tenen por.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

27 He tingut sexe amb la meva parella tot i saber que ella no ho volia.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

28 Toco la meva parella quan ella no vol.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

29 Li faig bromes sobre estar amb altres dones.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

30 Vull controlar la seva sexualitat.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

Les preguntes 1 a 15 són indicadors de violència emocional. Si has respost SÍ a més de tres i ho vas fer 5 o més vegades, estàs essent emocionalment violent amb la teva parella.

Les preguntes 16 a la 21 corresponen a la violència verbal. Si has respost 5 o més vegades a més d'una pregunta, estàs essent verbalment violent.

Les preguntes 20 a 25 fan referència a la violència física. Si has respost SÍ a més d'una, ets violent físicament.

La pregunta 26 et dona una idea de com et veuen els altres i de si et consideren potencialment violent.

Les preguntes 27 a 30 són prova de la violència sexual. Si has respost SÍ a més d'una i, a més, vas afegir 5 o més vegades, estàs essent sexualment violent.

¹Basat en el Test Sobre Violència Masculina a la Llar de POCovi (Programa de Hombres Contra la Violència Intrafamiliar)



Pot ser que et preguntis si mai has patit violència masclista o de gènere. Et proposem una bateria de preguntes que poden ajudar-te a saber-ho. No són exhaustives, però si respons amb sinceritat, tindràs una idea clara de quina és la situació.

Et maltracten?

1 Quan parlo a la meva parella, no em para atenció.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

2 A la meva parella li agrada fer-me bromes pesades.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

3 Si a la meva parella no li agrada alguna cosa que faig, m'ho diu.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

4 En general, es queda callat quan espero una resposta.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

5 Generalment, fa alguna cosa per molestar-me.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

6 Generalment, no participa en les feines de la llar.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

7 Ell és qui controla els diners en la parella.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

8 La meva parella espera que li demani permís quan vull fer alguna cosa.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

9 Pensa que no sóc intel·ligent i m'ho fa saber.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

10 Mira altres dones quan estic present.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

11 No s'interessa pel que dic o faig a no ser que l'afecti.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

12 Espera que jo m'adapti al que ell vol.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

13 Vol que m'adapti al seu temps.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

14 Decideix si hi ha persones a qui no puc veure.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

15 Si hi ha alguna cosa que no li agrada, es mostra ofès.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

16 Quan li parlo, no pot mantenir la calma.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

17 Tinc por de la meva parella.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

18 Quan parla amb mi, m'alça la veu.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

19 De vegades, m'insulta.

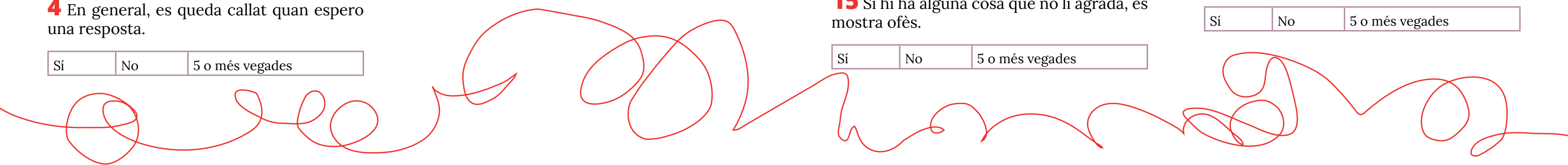
Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

20 De vegades, m'amenança.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

21 Ha arribat a dir-me que no serveixo per a res.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------



22 M' ha empès una o més vegades.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

23 M' ha bufetejat una o més vegades.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

24 M' ha llençat objectes alguna vegada.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

25 Ha utilitzat un arma en contra meu.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

26 Familiars, parella o amics li tenen por.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

27 He tingut sexe amb la meva parella encara que ell sabia que jo no ho volia.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

28 La meva parella m'ha tocat quan jo no volia.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

29 Em fa bromes sobre estar amb altres dones.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

30 Vol controlar la meva sexualitat.

Sí	No	5 o més vegades
----	----	-----------------

Les preguntes 1 a 15 són indicadors de violència emocional. Si has respost Sí a més de tres i ho fas amb l'opció 5 o més vegades, estàs essent emocionalment agredida per la teva parella.

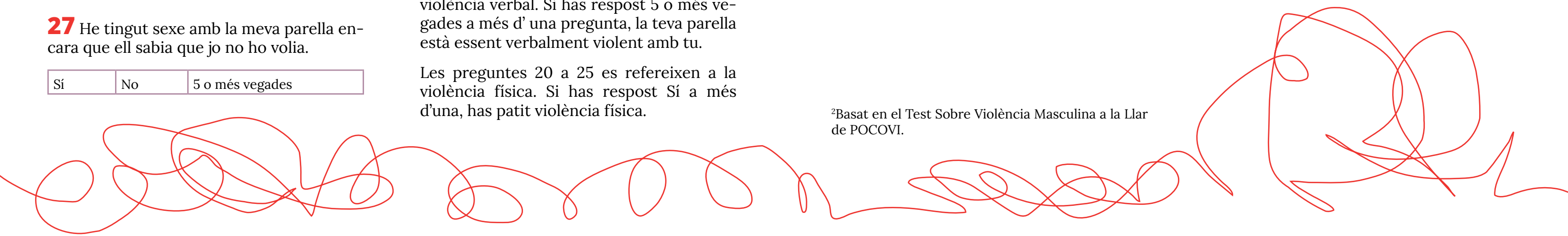
Les preguntes 16 a la 21 corresponen a la violència verbal. Si has respost 5 o més vegades a més d'una pregunta, la teva parella està essent verbalment violent amb tu.

Les preguntes 20 a 25 es refereixen a la violència física. Si has respost Sí a més d'una, has patit violència física.

La pregunta 26 et dona una idea de com el perceben els altres i si el consideren potencialment violent.

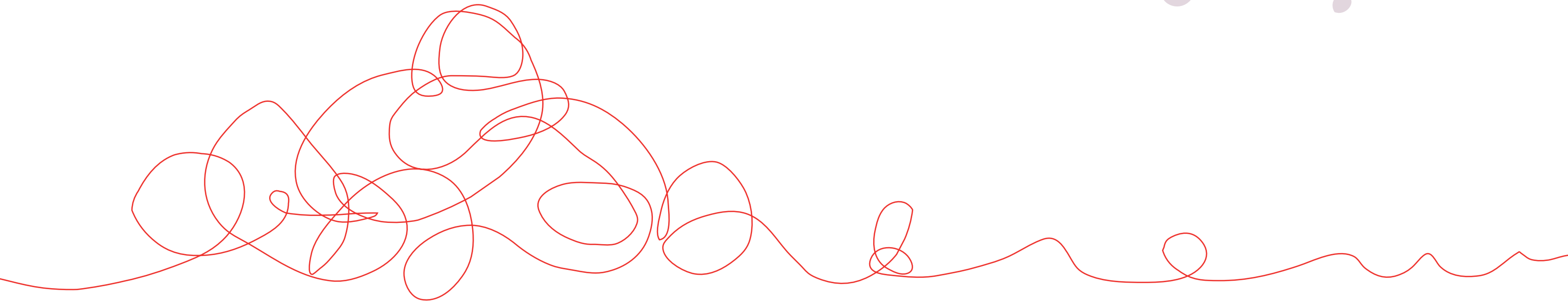
Les preguntes 27 a 30 són prova de violència sexual. Si has respost Sí més d'una vegada i, a més, has afegit 5 o més vegades, estàs essent violentada sexualment.

²Basat en el Test Sobre Violència Masculina a la Llar de POCOVl.



6

ACTUAR DAVANT DEL DUBTE



PER QUÈ NO ENS VA EXPLICAR RES?

Hem vist com els agents de socialització —familiars, escolars, culturals, mitjans de comunicació i amistats— influencien la interiorització d'estereotips sexistes en nens i nenes. Aquests estereotips estan plenament consolidats a l'adolescència.

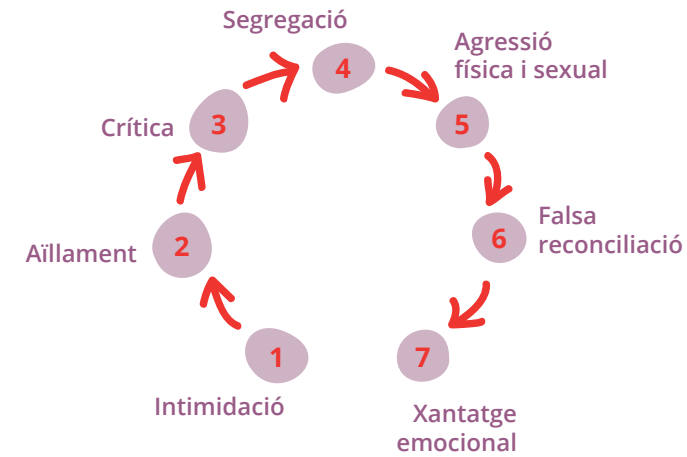
Els grups d'iguals adquireixen en aquesta etapa una major rellevància i les primeres relacions amoroses i sexuals tenen una importància major quant més joves són i menys experiència tenen. No és igual la manera de veure i demostrar l'amor als 14 anys que als 18, tot i que, a totes les edats, els mites de l'amor facin confondre l'amor romàntic (dependent, sacrificat, suposadament etern i totpoderós) amb l'única forma d'amor. Tampoc ho és la responsabilitat que la societat exigeix davant d'aquestes conductes.

Sí és fonamental, independentment de l'edat, el paper de la família. Primer, per prevenir i detectar possibles creences sexistes i actituds masclistes que situen les seves nenes en una major posició de vulnerabilitat davant les violències masclistes i els seus nens davant d'un risc més alt d'exercir maltractament. En segon lloc, per donar suport i actuar, en cas que la violèn-

cia masclista hagi fet presència, en qualsevol dels seus graus.

L'actuació de l'entorn afectiu, en aquestes situacions, és decisiva; tant si és una filla, la que està patint maltractament, com si és un fill, qui l'està exercint, necessiten ajut. La intervenció de la família és essencial per ajudar una i l'altre a sortir de la situació, superar-la i evitar que tornin a patir-la o reproduir-la en el futur.

És transcendental detectar els primers senyals perquè, amb el temps, l'escalada de la violència augmenta. Les relacions amoroses en l'adolescència del primer quart de segle XXI poden ser tan ràpides i fugaces com ho és la forma de vida en les societats occidentals. Notícies que salten als nostres dispositius mòbils a cada instant, telèfons intel·ligents que controlen cadascuna de les nostres passes, reconeixement facial, aplicacions per a tot, a tothora. Les relacions s'acceleren i la violència pot aparèixer abans i fer que cada cicle giri a velocitats desorbitades, repetint-se una vegada i una altra.

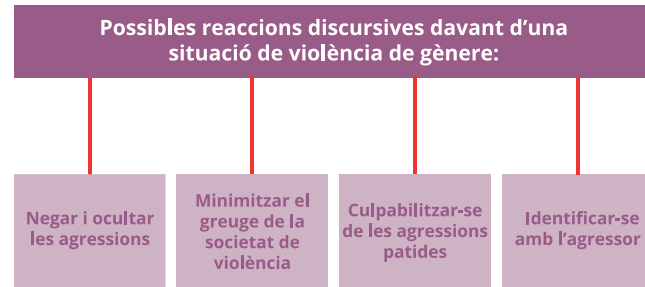


A Espanya, una de cada tres joves de 17 anys ha intercanviat continguts de tipus sexual, fet que exposa, sobretot a les noies, a tot tipus d'extorsions digitals presents i futures. El 15% dels menors d'entre 12 i 16 anys admeten haver fet *sexting*.

En els últims anys, les trucades ateses pel telèfon d'informació de violència de gènere 016, relacionades amb violència cap a les noies adolescents, van augmentar més d'un 20%. L'edat mitjana de les víctimes adolescents de violències de gènere ha disminuït de més de 16 anys als 15 anys i, en un 53% dels casos, elles no eren conscients d'estar patint aquet tipus de violència masclista. En la meitat dels casos, l'agressor era major d'edat; en la resta, tenia entre 12 i 18 anys.

Del total dels casos atesos, al voltant del 60% estaven relacionats amb la violència —sobretot psicològica, mitjançant el control— exercida a través de xarxes socials i mitjans digitals.

Per part de la parella adolescent, les resistències a explicar què succeeix o a deixar la relació no seran solament les derivades de l'amor romàntic. Els consells de la família o de persones adultes es veuran antiquats. Si hi va haver advertències respecte el noi, ella tindrà por d'un «Ja t'ho vam dir»; ell i ella tindran por que els restringeixin la llibertat de moviments, dels càstigs, que els treguin el mòbil o l'accés a Internet; la vergonya, sobretot, en el cas d'ella.

ELLA NO EXPLICA RES PERQUÈ...

- No identifica les violències de baixa intensitat.
- Creu conèixer-lo i saber com «portar-lo».
- Creu que controla (i controlarà) la situació.
- Sent que no pot viure sense ell.
- Té por que les persones adultes subestimin allò què li passa.
- Se sent culpable per sentir-se responsable de les reaccions de l'agressor.
- Tem la pressió de la família i amistats perquè s'allunyi de l'agressor, quan ella encara pensa que l'estima.

● Té sentiments contradictoris i se sent indecisa sobre el futur de la relació.

● Té por a la falta de confidencialitat.

● Sent desconfiança o por per la reacció que pugui tenir l'agressor. De vegades, l'amenaça amb una agressió major (cap a ella o cap a la seva família) si ho denuncia, o li promet que, si no ho denuncia, la deixarà tranquil·la per sempre.

● Admetre que s'estima/s'estimava una persona que t'ha fet mal és difícil d'acceptar.

SI ELLA RECONeix QUE PATEIX MALTRACTAMENT I HO EXPLICA

Sabent que les primeres etapes de la violència no són visibles per a la víctima perquè és incapaç de detectar-la, existeix la possibilitat que, si parla, sigui ja en un moment avançat del procés de maltractament. Si ens ho explica, tenim una part del camí recorregut perquè ja sap que alguna cosa no va bé. En aquest cas:

- Reconeix el seu valor per explicar-ho.
- Creu el que et digui.

● No la interrompis, no la culpabilitzis, no jutgis.

● Escolta sense preguntar, no és moment de demanar detalls, solament de donar suport.

● No la forçis a prendre una decisió immediatament: si recorre a tu és, possiblement, perquè no sap què fer.

● Esbrina qui coneix la situació (amigues, alguna professora o professor...) per construir una xarxa de suport i contenció que actuï sense contradiccions: mateixes opinions, respostes, consells.

● Pregunta si vol que, des de la família, es faci alguna cosa concreta i què podria ser.

● Ofereix-li, segons la seva edat, l'ajuda de recursos especialitzats que respectaran la seva privacitat.

● Ella se sentirà momentàniament alleujada per haver-ho explicat i això farà que se senti més segura. Fes-li saber que la situació s'agreuja i mai parará només amb el pas del temps.

Si no explica alguna cosa no vol dir que menteixi o ho amagui premeditadament, pot ser que ho hagi esborrat de la seva ment; pot ser que encara no estigui preparada per acceptar tot allò que ha passat.

ELL NO EXPLICA RES PERQUÈ...

- No creu que passi res que hagi d'explicar.
- Creu que pot controlar la seva situació i que ella canviarà perquè l'estima.
- Sent que no pot viure sense ella.
- Tem que l'obliguin a deixar de veure-la o l'allunyin d'ell.
- Tem les conseqüències policials.
- Creu que no és «d'homes» demanar ajut.
- Sent vergonya per acudir a professionals (de la psicologia, la intervenció social, associacions d'ajuda...) i que els seus amics se n'assabentin.
- Admetre que la teva forma d'estimar fa mal a qui estimes és molt difícil d'acceptar.

Aquí, els grups d'iguals desenvolupen un paper fonamental. Si el pare o la mare tenen accés a les amistats de la noia o del noi hi ha oberta una via de comunicació i informació úniques. Perquè potser una amiga, davant la preocupació i la sensació d'impotència per veure des de fora el que la seva amiga no veu des de dins, parlarà amb una persona adulta (pare, mare, professorat, germanes o germans més grans).

Si, abans, les dones denunciaven violència masclista —quan ho feien— després de deu o vint anys de relació i gairebé mai denunciaven quan eren joves, avui, l'edat mitjana d'espera per la denúncia s'ha reduït als vuit anys entre dones adultes. Les joves denuncien al voltant d'un any després d'haver identificat la situació de maltractament. És una bona notícia, però s'ha de matisar: el 80% dels casos en menors no es denuncien i, en aquest any, el cicle «accelerat» de la violència les posa en alt risc de patir violències físiques greus i, fins i tot, l'assassinat.

No podem idealitzar la denúncia, ni exigir-la. Tampoc obligar la noia a abandonar la relació per la força, ni esperar que el maltractador deixi de comportar-se com ho fa solament perquè li ho demanem. Hem de ser conscients que el moment de sortir de la relació és el de major perill vital per a

qualsevol dona en una situació de violència masclista. També si és menor.

Davant d'aquest context, desolador quan es resumeix, quin marge d'actuació queda a les famílies davant d'una filla que és maltractada o un fill que maltracta?

RECORDA!

No hi ha res que justifiqui la violència masclista.

La víctima mai no és culpable de les situacions de violència.

No hi ha secrets si la vida d'una noia corre perill.

Si la víctima ha decidit trencar el vincle amb l'agressor cal donar-li suport, sobretot, si en algun moment recau i torna amb ell.

La part més complexa és l'actuació conjunta. La mediació professional entre noi i noia està expressament prohibida per la llei, però l'assistència de professionals que assessoren ambdues famílies i el treball per separat amb la jove i el jove seran el procés teòric ideal. Perquè encara que la violència la pateix la jove, el problema no és només seu.

La teoria i la realitat topen en bona part de les ocasions. És difícilíssim seure davant d'una família o fer una trucada i dir «el meu fill maltracta la teva filla», o «La meua filla està essent maltractada pel teu fill». Això seria l'ideal. A la vida real, no sempre hi ha possibilitats d'apropar-se a l'altra família perquè ambdues treballin en la mateixa direcció. La primera reacció, sobretot, en casos que no impliquen violència física o difusió de continguts eròtics, és no creure-ho o restar-li importància («Són criaturades, ja els passarà la tonteria...»). Després, la vergonya, la por al «què diran», la resistència a creure que això ha passat a casa nostra (negació), els mites sobre la violència masclista (les denúncies falses, elles ho busquen, ells són malalts, alcohòlics, drogoaddictes; això passa a altres països, a altres classes socials, en famílies d'altre tipus, a altres edats), la sensació de culpabilitat per no haver-nos adonat o tenir responsabilitat per

les circumstàncies familiars. El dolor i la ira dificulten intervenir sobre les dues parts de l'educació.

Si existeix la possibilitat de sol·licitar ajuda professional, seria de gran ajut per enfortir, donar suport i seguretat a la/les família/es amb la tasca d'acabar amb el cicle de violència en el que es troben els seus menors.

Cada situació és única. Tot i així, de la mateixa manera que hi ha senyals per detectar violència en noies i nois, hi ha reaccions familiars que poden millorar o empitjorar la situació. Veurem, de forma separada, què succeeix si són una noia o un noi qui formen part del nostre nucli familiar. Amb 14 anys, demanar ajut és més senzill que amb 17 o 18, quan et perceps com a adult capaç de resoldre els problemes de forma autosuficient. Per això, donat que la maduresa és important en aquest context, en funció de l'edat de la teua filla o fill, podràs trobar pautes concretes separades per grups de la mateixa edat.

QUÈ NO FER QUAN HI HA (O SE SOSPI- TA QUE HI HA) VIOLÈNCIA MASCLISTA EXERCIDA/PATIDA PER UN FILL O UNA FILLA RESPECTIVAMENT

Què no fer si la teva filla és maltractada

- 1** Denunciar com a única mesura.
- 2** Renyar, amenaçar, insultar, castigar.
- 3** Pressionar amb preguntes directes.
- 4** Prohibir la relació.
- 5** Encarar-se amb l'agressor o amb la seva família.

Si hi ha sospita —pels senyals d'alerta— que una menor està essent víctima de violència masclista, és important no pressionar-la amb preguntes molt directes, que possiblement eludirà amb mentides i la faran sentir-se culpable i sola.

Una altra de les primeres accions que ens ve al cap és denunciar. La denúncia és una eina legal d'actuació i intervenció immediata. Que sigui una mesura apropiada o no de-

pendrà de les circumstàncies i del tipus de violència. Quan la violència és de baixa intensitat, la denúncia o amenaça de denunciar pot fer que ella es posicioni del costat de l'agressor. Generalment, entén denúncia com «Anirà a la presó» (pressupost fals, com veurem en els següents apartats) i això la posiciona. El que desitja és que canviï i la tracti bé, no que vagi a la presó.

Davant la certesa de la situació, una primera reacció, lògica i molt habitual, és prohibir la relació, parlar malament del noi («No té vergonya, ja et vam dir...»), amenaçar amb un «Com l'agafi», centrar la responsabilitat en ella («Com t'has deixat tractar d'aquesta manera»), o descarregar-la d'agència. Són reaccions, fins a cert punt, comprensibles però absolutament contraproductives.

Davant l'amenaça de violència o de la pròpia violència tampoc podem recórrer a violències de cap tipus o estarem validant el comportament de l'agressor. Hi ha ocasions en les que l'ús de la força física, verbal, o l'amenaça d'aquest ús estan justificades. Exactament la creença que l'ha portat a no sortir d'una situació de maltractament: «Em tracta així pel meu bé o perquè no li vaig deixar una altra opció».

En el cas de la prohibició, hem d'explicar que entra en joc la rebel·lia natural de l'edat on l'autoafirmació del que es contraposa a les figures d'autoritat materna i paterna pren un paper important. I ella, enamorada o creient estar-ho, se sentirà protagonista d'una versió moderna de Romeu i Julieta, amb el món en contra, just el que ell necessita per ser l'únic amb capacitat per influenciar-la. Res que generi més capacitat de cohesió en la parella, que veure qui pot ajudar com un enemic comú.

Al·ludir a la malaltia d'ell ens porta directament al mite que l'amor tot ho pot. I, sí, ell no és el noi perfecte (ella està dins d'un cicle de violència però no és ximple, se n'adona), però ella l'estima tant que canviarà per amor i seran feliços i menjaran anissos. És clar, aquest no serà el seu raonament, però serà la creença que s'activarà quan escolti que algú «ataca» la persona que estima.

Què no fer si el teu fill maltracta

- 1** Pressionar amb preguntes directes.
- 2** Renyar, amenaçar, insultar, castigar.
- 3** Prohibir la relació.

4 Encarar-se amb la víctima o la seva família.

5 Amenaçar amb «acabaràs a la presó» com a única mesura.

Si hi ha la sospita —per les sospites d'alerta— que un menor està maltractant és important no pressionar-lo amb preguntes molt directes, que possiblement esquivarà o que respondrà —sobretot quan les violències no són físiques— amb «la seva» veritat: ell no fa res dolent. Perquè és la seva forma de veure el món; el control, la gelosia, les amenaces velades o l'exigir «el seu dret» a tenir sexe són mostres d'amor.

La denúncia o l'amenaça d'una denúncia tampoc està recomanada en aquests casos, com a forma de dissuasió de la violència de baixa intensitat. Generalment, s'entén denúncia com «anar a la presó». Si el menor queda en llibertat, fins i tot pendent de judici o amb una ordre d'allunyament, perdrà la por a tot allò que li pugui passar i el perill que el grau de violència augmenti, com a resultat, és molt alt.

Davant la certesa de la situació, una primera reacció, lògica i molt habitual de les famílies, és culpar i castigar, prohibir la re-

lació o apropar-se a ella, parlar malament d'ella («Et buscarà la ruïna, és el pitjor, et té menjat el cervell»); donar la situació per sabuda («Això es veia a venir, ens mataràs a disgustos»); o centrar la responsabilitat en algú fora d'ell («Què hem fet malament amb tu? Les amistats que tenies no podien tenir res de bo»). Són reaccions, fins a cert punt, comprensibles, però absolutament contraproduents.

Davant l'amenaça de violència, o de la pròpia violència, no podem recórrer a violències de cap tipus o estarem validant el comportament agressiu: hi ha ocasions en les quals l'ús de la força física, verbal o l'amenaça d'aquet ús, estan justificades. Davant una situació que us desagradi profundament, cal posar tot l'esforç en les eines pacífiques per resoldre el conflicte. Possiblement ell es negui, però cal evitar que us porti al seu terreny.

QUÈ FER QUAN HI HA (O SE SOSPITA QUE HI HA) VIOLÈNCIA MASCLISTA EXERCIDA/PATIDA PER UN FILL O FILLA RESPECTIVAMENT

Una actitud afectuosa i una mirada positiva seran molt més eficaces per ajudar-los a sortir de la relació tòxica que qualsevol «bronca», discurs o xerrada.

És important:

1 Acceptar la situació i mantenir la calma, actuant de forma proporcionada a la gravetat de la situació.

2 Procurar-se informació i/o ajuda especialitzada a través de les entitats i serveis experts en el tema. No solament cal una persona professional, sinó una que entengui la violència de gènere i en conegui les característiques.

3 Entendre que saber què succeeix i aconseguir recuperar l'adolescent seran, possiblement, dos moments allunyats en el temps.

4 Preparar-se per “ser-hi” de forma proactiva, empàtica i assertiva.

5 La família ha de valorar les diferents formes d'actuar segons si la menor o el menor han reconegut o no que estan en una relació de violència masclista.

6 Tenir paciència: si trenquen i tornen no estan, necessàriament, mentint ni manipu-

lant. És part del procés de relació insert en cicles de violència de gènere.

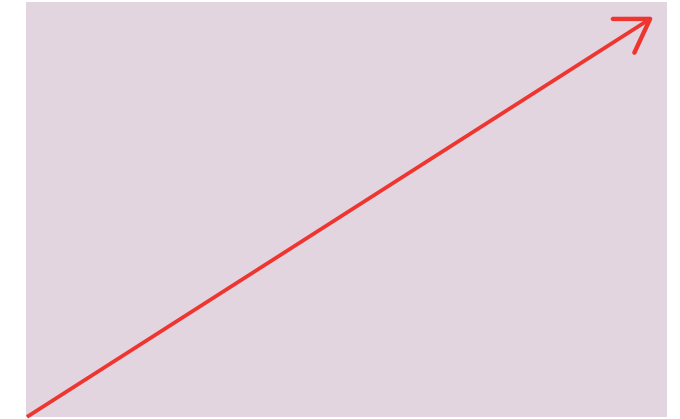
7 Intentar mostrar-los que la relació no és sana i que, si encara no és massa greu, acabarà sent-ho si no actuen per canviar (per separat) la seva forma d'entendre la relació.

8 Ser optimistes perquè, encara que creiem que no, podem fer molt per ajudar a la recuperació.

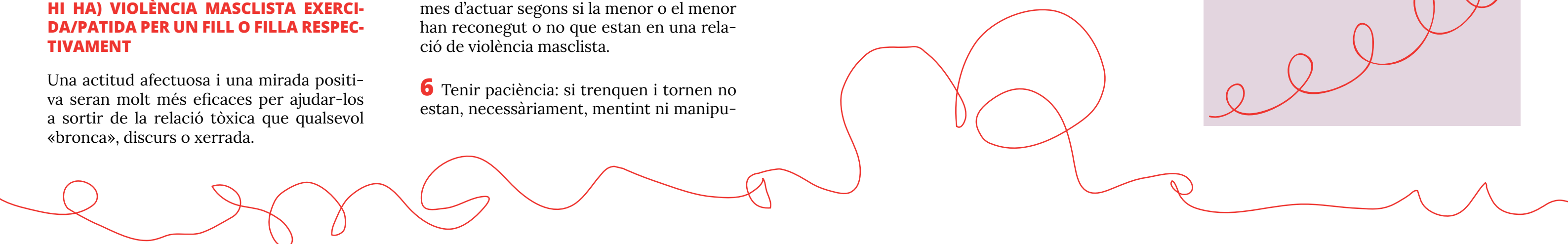
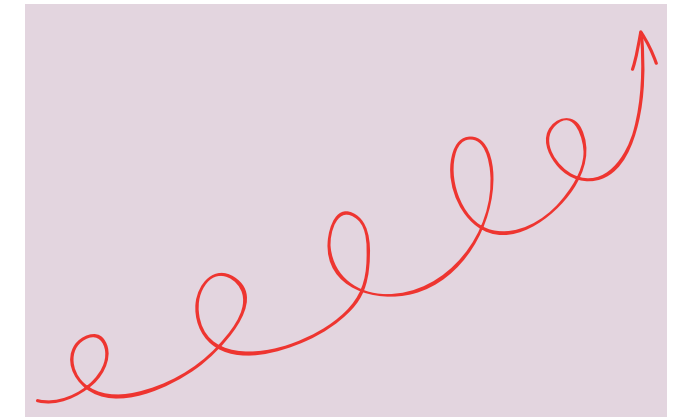
9 Preparar-se per actuar de forma expeditiva si la situació de violència s'intensifica. No esperar a blaus o cops; si durant el procés d'ajuda familiar la situació s'agreuja, acudir (si no s'ha fet) a recursos especialitzats i denunciar.

10 No llençar la tovallola, perquè de la violència masclista, amb ajuda, se'n pot sortir.

COM PENSEM QUE SERÀ LA RECUPERACIÓ



COM ÉS, EN REALITAT, LA RECUPERACIÓ



Les actuacions adultes (i professionals, si n'hi ha) han de ser diferents segons l'edat de la víctima i també diferents en funció de si aquesta és o no conscient de viure/exercir violència. També necessiten partir de dos pressupostos: abans i després dels 15 anys.

Com hem vist abans, als anys de l'adolescència les capacitats intel·lectuals, cognitives i la construcció de la pròpia identitat es desenvolupen de manera formidable. Per aquest motiu, podem traçar una línia abans i després dels quinze anys que ens ajudi a discernir quines són les actuacions més encertades.

QUÈ FER SI LA TEVA FILLA ÉS MALTRACTADA

- 1** Busca ajuda professional o de recursos especialitzats.
- 2** Aprèn sobre la violència masclista.
- 3** Crea una xarxa de suport i contenció d'amigues, familiars, professorat.
- 4** Intenta, si és possible, una via d'actuació conjunta amb la família de l'agressor.

5 Respecta els seus temps i deixa que expliqui la seva versió de la situació.

6 Escolta, escolta i escolta.

7 Tingues en compte la seva voluntat, sempre que sigui possible, en les decisions que cal prendre.

8 Si la gravetat ho requereix, denuncia.

Fins als quinze anys, aproximadament

A aquesta edat, pares, mares i professorat són un recurs privilegiat d'ajuda. La sensació de desconcert i importància i el major costum de recórrer a la família o altres persones adultes serà la gran basa. L'ajut imprescindible, en aquest cas, són els grups d'amistats. Entre les noies, les amigues íntimes solen ser les primeres a detectar actituds de la parella de l'amiga que no els semblen «normals».

A través de les seves amistats, podem apropar-nos a l'adolescent des d'una posició d'escolta activa. Com fer-ho?

Després dels 15 anys, aproximadament

A aquestes edats, la percepció d'ella mateixa com a adulta farà que la intervenció exclusivament familiar sigui menys acceptada i, per tant, menys efectiva.

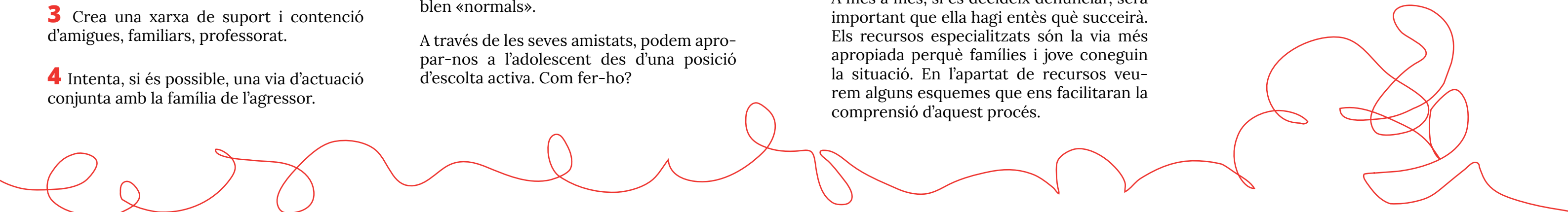
Aquí són de gran ajut els recursos especialitzats que puguin recomanar les amigues, el professorat o la família. Allà podran valorar la situació, el nivell de perill imminent d'agressió física en el que es troba i les diferents formes d'actuar recomanades. També podran treballar sobre els mites i creences per ajudar-la a recuperar-se.

Donada la importància de la confidencialitat, la jove ha de tenir garantia que la família no coneixerà detalls íntims que ella no desitgi explicar (o no encara), com a element que faciliti la confiança en les o els professionals que l'atenen.

A més a més, si es decideix denunciar, serà important que ella hagi entès què succeirà. Els recursos especialitzats són la via més apropiada perquè famílies i jove coneguin la situació. En l'apartat de recursos veurem alguns esquemes que ens facilitaran la comprensió d'aquest procés.

En tot cas, quan la violència ha consistit en la difusió d'imatges, independentment que es decideixi o no interposar denúncia en aquest moment, es pot comunicar a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades la difusió no autoritzada d'imatges. Aquesta institució ha habilitat en la seva seu electrònica un Canal Prioritari per comunicar la difusió il·legítima d'imatges sensibles. Les reclamacions rebudes per aquest canal s'analitzen de manera urgent i l'Agència pot determinar, si cal, l'adopció de mesures immediates que limitin la continuïtat del tractament de les dades personal.

Si la nena és menor de 14 anys les gestions davant del Canal Prioritari ha de fer-les el seu pare, mare o tutor/a. A partir dels 14 anys podrà ser la pròpia menor qui ho sol·liciti. És una bona mesura de prevenció que, a casa, es parli d'aquests tipus de violència i de l'existència de formes d'eliminar aquestes dades, així com de les conseqüències de la difusió.



Xarxa de suport i contenció

- Qui. Pares o mares + amistats properes + serveis especialitzats.
- Què fan. Ajuden la víctima a trencar el vincle amb qui la maltracta.
- Objectiu. Que la noia s'allunyi definitivament de la relació amb violència.

QUÈ FER SI EL TEU FILL MALTRACTA

- 1 Busca ajuda professional i de recursos especialitzats.
- 2 Aprèn sobre la violència masclista.
- 3 Crea una xarxa de suport d'amics, familiars, professorat.
- 4 Intenta, si és possible, una via d'actuació conjunta de les famílies.
- 5 Deixa que ell expliqui la seva versió de la situació.
- 6 Fes-lo partícep de les decisions que es prenen.
- 7 Si la situació ho requereix, denuncia.

La intervenció amb un adolescent que exerceix violència masclista és essencial per impedir que es converteixi en un adult maltractador.

L'adolescent, fins a un moment molt avançat del cicle de violència, no es reconeix com a maltractador ni identifica els seus comportaments i actituds com una manifestació de violència masclista. Com hem vist, hi ha diversos perquè: pensa que la gelosia i l'amor són formes d'amor; se sent amb el dret d'exigir determinats comportaments com a prova d'amor de la seva parella, o de corregir-la si no respon a les seves demandes.

Algunes pautes subtils per ajudar un noi en aquestes circumstàncies són:

- Mantenir en tot moment una actitud de respecte i bon tracte.
- Mostrar-li la seva responsabilitat, sense descarregar-la en altres persones.
- Evitar discursos que el facin sentir culpable i judicis de valor.
- Evitar termes com ara *masclista*, *maltractador* o *violent* amb els quals, possiblement, no es reconeix.

- Mostrar les conseqüències de la seva conducta en la parella, en ell, en la relació i en les persones del seu entorn més proper.
- Mantenir una postura ferma de rebuig davant de qualsevol actitud, comentari o comportament masclista o violent cap a les dones, siguin o no la seva parella.
- Motivar-lo a canviar, reconeixent de forma expressa les seves habilitats personals.
- Transmetre confiança en el fet que pot aconseguir canviar la seva conducta i mostrar suport i interès per ajudar-lo a aconseguir-ho.
- Recomana ajuda especialitzada a través de programes de modificació de conducta.

En el cas de les famílies de joves que han exercit maltractament, una de les grans preocupacions són les conseqüències legals. El desconeixement de com funciona la intervenció, del procés penal i els mites sobre la violència de gènere s'interrelacionen i dificulten la recerca d'ajuda a través dels serveis especialitzats. Per això, és necessari entendre com i quan actua la llei espanyola quan qui ha comès l'acció és un menor.

Menors de 14 anys

En aquests casos, la intervenció familiar és imprescindible. Acompanyar-los dia a dia amb afecte, bona comunicació —i, especialment, amb el nostre exemple— és l'eina més poderosa i eficaç. Si s'ha produït el maltractament, fer-los culpables no serveix per a res. S'ha de buscar ajuda especialitzada perquè la família torni a recuperar la confiança en ella mateixa i en el menor. I perquè aquest prengui consciència que el seu comportament és perjudicial per a ell i per a les persones que estima. A aquestes edats, intervenir a temps és eficaç.

Els menors de catorze anys, sigui quina sigui la infracció penal que hagin comès, estan exempts de responsabilitat penal. En aquests casos, fins i tot si hi hagués una denúncia, s'entrega el menor a la/es seva/es mare/s, pare/s o a qui exerceixi la pàtria potestat o guarda del menor. En cap cas anirà a la presó. Al menor de 14 anys se li pot exercir una responsabilitat civil a través de les persones encarregades de vetllar per ell. A més a més, entrarien en actuació els serveis socials, que s'encarregarien d'examinar la situació familiar d'aquest menor i d'aplicar mesures, com ara el seu interna-

ment en un centre determinat o la retirada de la tutela als seus progenitors.

Dels 14 als 18 anys

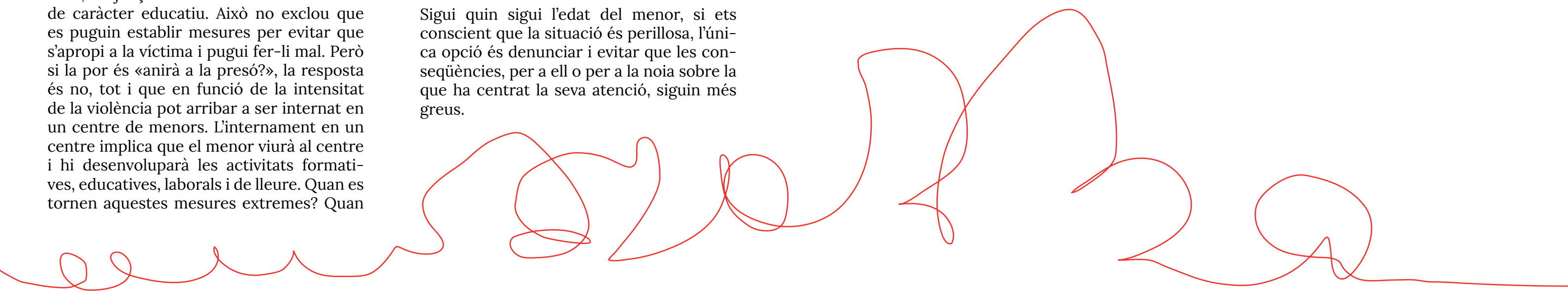
En l'Estat espanyol, s'exigeix responsabilitat penal a les persones majors de 14 anys i menors de divuit per la comissió de fets tipificats com a delictes en el Codi Penal o les lleis penals especials. La pròpia llei defineix la naturalesa del seu procediment com «formalment penal però materialment sancionador-educatiu». Es considera el menor responsable penalment dels seus actes i de les conseqüències d'aquests, tot i que la resposta del sistema és eminentment educativa.

S'intenta reeducar el menor que comet, en el nostre cas, un delicte de violència de gènere, mitjançant mesures individualitzades de caràcter educatiu. Això no exclou que es puguin establir mesures per evitar que s'apropi a la víctima i pugui fer-li mal. Però si la por és «anirà a la presó?», la resposta és no, tot i que en funció de la intensitat de la violència pot arribar a ser internat en un centre de menors. L'internament en un centre implica que el menor viurà al centre i hi desenvoluparà les activitats formatives, educatives, laborals i de lleure. Quan es tornen aquestes mesures extremes? Quan

els fets siguin tipificats com a delictes greus pel Codi Penal o les lleis penals essencials; o tractant-se de fets tipificats com a delictes menys greus, que en la seva execució s'hagi exercit violència o intimidació vers les persones o s'hagi generat un risc per la vida o la integritat física de les mateixes.

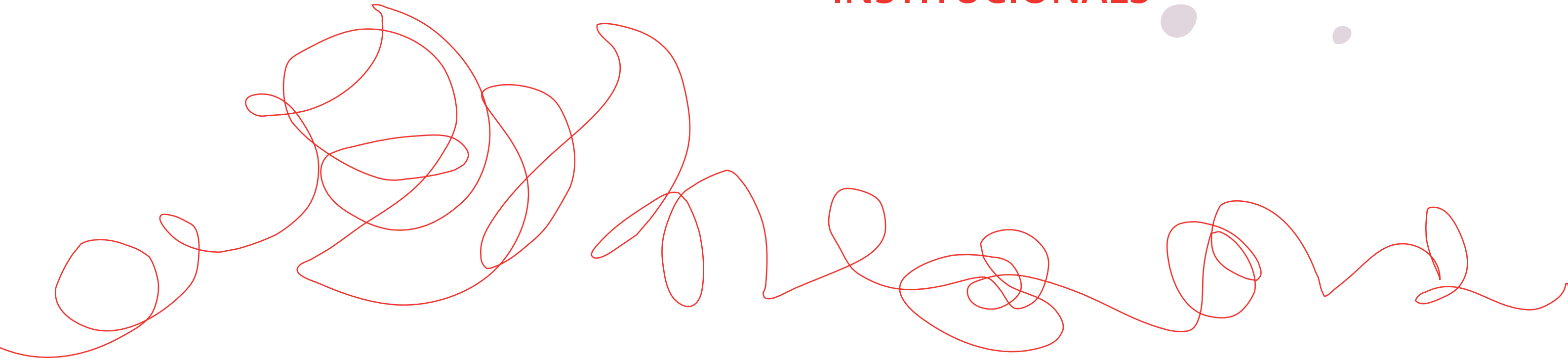
Quan la violència ha consistit en la difusió d'imatges de contingut íntim sense permís, cal actuar de forma immediata informant la víctima o la seva família per a l'eliminació, mitjançant requeriment a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades. També és una bona mesura de prevenció que a casa es parli d'aquests tipus de delicte, com l'exposició pública de les imatges i la seva difusió mitjançant les xarxes socials o, fins i tot, la mera visualització, i les seves conseqüències.

Sigui quin sigui l'edat del menor, si ets conscient que la situació és perillosa, l'única opció és denunciar i evitar que les conseqüències, per a ell o per a la noia sobre la que ha centrat la seva atenció, siguin més greus.



7

RECURSOS INSTITUCIONALS



Quan ja som conscients de la situació de violència, després de saber què suposa assimilar que la nostra filla la pateix o que el nostre fill exerceix la violència, sorgeixen moltes preguntes.

En aquest procés, la família s'enfronta a les resistències i la dependència que la violència ha generat en la jove; i també a les estratègies que el maltractador posarà en marxa per mantenir el domini que exerceix sobre ella.

Cal plantejar una estratègia flexible i que parteixi de la vulnerabilitat de la nena davant les noves conductes que la seva parella desenvoluparà per fer-la tornar. El suport professional s'ha mostrat efectiu per resistir i minimitzar aquestes conductes.

Per on començar? On trucar abans? Vaig amb el menor o la menor? Hi anem pare/s i mare/s? On es denuncia? Què passarà després? Podran treure'm la meva filla o el meu fill? Tinc responsabilitat?

PER ON COMENÇAR?

Cercar ajuda

Des del primer moment s'ha de cercar informació, orientació i assessorament especialitzat, fins i tot abans d'interposar la denúncia, a través dels serveis i del centre destinats a aquest fi.

Si la vostra filla no ha acceptat que està en una relació violenta és molt important aprofitar el cicle de violència que ara coneixeu. En un moment de suposada calma serà més difícil que ella accepti ajuda externa, a diferència de quan hi hagi una explosió de violència o un pic de control.

També es pot plantejar no com una ajuda perquè deixi la relació, sinó perquè l'ajudin a superar els problemes en aquesta relació. Així que hagi acceptat l'ajuda professional de bon grat i pugui reconèixer el problema, posar-li solució serà més senzill.

Utilitzar els recursos de protecció

Demandar ajuda o denunciar no elimina la situació de risc; en realitat, el més probable és que s'incrementi. S'haurà d'orientar la menor i la seva família i facilitar la sol·licitud de mesures de protecció, si calguessin,

tant en l'àmbit judicial (ordre de protecció o mesures cautelars, com ara l'allunyament) com en el social (teleassistència mòbil).

Buscar ajuda per a la mare/s o per al pare/s

De la mateixa manera que és difícil que el menor o la menor «vegin» sense ajuda la dinàmica violenta i la solució, és complicat que la família pugui, sense ajuda professional, oferir l'ajuda flexible i alhora ferma que la seva filla o el seu fill necessiten.

Ja hem apuntat algunes d'aquestes idees en els diferents apartats. Aquí ens concentrarem a donar resposta als dubtes més freqüents i a exposar els diferents recursos disponibles, tant per a famílies com per a menors.

RECURSOS D'INFORMACIÓ OBERTA I ACCESSIBLE

016

Telèfon d'informació i assessorament jurídic del Ministeri de Sanitat Serveis Socials i Igualtat

En cas d'emergència

112

Emergències

062

Guàrdia Civil

091

Polícia Nacional

Aplicació mòbil DetectAmor

- Recurs lúdic perquè nois i noies juguin, es diverteixin, investiguin sobre les relacions de parella i la seva idea de l'amor i, alhora, reflexionin sobre les seves actituds en relació amb el masclisme i la violència de gènere.

- Cal descarregar-la prèviament al telèfon mòbil.

- Descarrega DetectAmor

Telèfon 016

- Informació: Tots els dies, 24 hores.
- Assessorament jurídic: tots els dies, de 08.00 a 22.00.
- En 52 idiomes.
- Amb servei d'interpretació per a persones amb diversitat visual i/o auditiva.
- Informació i assessorament.
- No deixa rastre a la factura.
- Cal esborrar-lo manualment del registre de trucades.
- També tenen un correu electrònic: 016-online@mscbs.se
- WhatsApp 682 25 08 507 / 682 916 136
- Suport psicològic i emocional a víctimes de violència masclista.

Aplicació mòbil Alertcops

- Atenció immediata de Policia i Guàrdia Civil.
- Cal descarregar-la prèviament al telèfon mòbil.

- La icona és cridanera, atenció abans de descarregar-la!
- El registre és molt detallat i requereix dades personals.
- Atenen en l'idioma triat en descarregar l'App.
- Activa la geolocalització del telèfon.
- Pots enviar fotos i vídeos de forma immediata.
- Descarrega ALERTCOPS

Web d'alalarma.com

- Informació general sobre violència i recursos.
- Detallada per illes, amb buscador per localitats i serveis.
- Telèfons, webs, serveis més propers.
- Accedeix-hi des de: <http://dalaalarma.com/>

Informació i assessorament en cas de diversitat auditiva, visual o de la parla.

Servei TELESOR: www.telesor.es

- Servei de videointerpretació SVISUAL www.svisual.org

Si tens discapacitat auditiva o de la parla: 900 116 016

Aplicació mòbil Pormí

- És una eina de conscienciació, informació i denúncia.
- Inclou casos de dones amb discapacitat que van estar en situacions de violència i els seus testimonis mostren com sortir-ne amb èxit.
- Està disponible tant amb lectura fàcil com amb enllaços a vídeos amb interpretació en llengua de signes.
- Cal descarregar-la prèviament al telèfon mòbil.
- Descarrega PORMÍ

Canal prioritari per comunicar la difusió de contingut sensible i sol·licitarne la retirada.

L'Agència Espanyola de Protecció de Dades (AEPD) té un apartat en la seva pàgina web que s'anomena Canal Prioritari (<https://www.aepd.es/canalprioritario/>), des del qual és possible que qualsevol persona tingui coneixement de l'existència de fotografies, vídeos o àudios de contingut sexual o violent que circulen per Internet sense el consentiment de les persones afectades i sol·liciti la seva retirada a través d'aquest canal.

Tot i això, cal destacar que aquest canal de l'AEPD s'ha habilitat per a l'atenció de situacions excepcionalment delicades, quan els continguts (fotografies o vídeos) tinguin caràcter sexual o mostrin actes d'agressió i s'estiguin posant en alt risc els drets i llibertats de les persones afectades, sempre que tinguin la ciutadania espanyola o es trobin a Espanya, especialment si es tracta de menors d'edat o de víctimes per raó de gènere.

Si la difusió s'està produint mitjançant missatgeria instantània (per exemple, WhatsApp o Telegram), o per correu electrònic, no es pot tramitar la petició de retirada del material a través d'aquest canal.

Des d'aquest enllaç es pot denunciar la difusió il·legítima de continguts especialment sensibles.

També es pot contactar directament amb Bing, Blogger, Dailymotion, Facebook, Flickr, Google, Instagram, Tumblr, Twitter, Wordpress i Youtube a través d'aquests enllaços per demanar-los que retirin continguts inapropiats de les seves plataformes.

Si els continguts especialment sensibles afecten menors de 14 anys haurà de ser la mare, el pare o el tutor o tutora qui comuniqui el problema mitjançant el següent enllaç.

També hi ha un enllaç específic per sol·licitar la retirada de la difusió de vídeos de contingut sexual sense consentiment: <https://acoso.online/es/>

RECURSOS ESPECIALITZATS EN VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Les Illes Balears tenen un protocol d'actuació interinstitucional en casos de violència masclista. Aquest protocol s'activarà pels centres i serveis sanitaris, de serveis socials, centres escolars i els serveis o programes específics d'atenció per violència masclista quan existeixi sospita d'una situació de maltractament d'acord amb la següent plantilla:

SOSPITA DE MALTRACTAMENT

NO SOSPITA DE MALTRACTAMENT

El vostre marit o company:	Mai	Quasi mai	Algunes vegades	Bastantes vegades	Quasi sempre
Respecta els vostres sentiments?					
Us ha insultat, avergonyit o humilliat?					
Us ha amenaçat, als vostres fills o filles o a alguna persona estimada?					
Ha trencat alguna de les vostres coses o algun objecte de la casa?					
Ha intentat controlar la vostra vida o els vostres moviments? *					
Us ha pegat?					
Us ha obligat a mantenir relacions sexuals sense que ho volguéssiu?					
Us ha amenaçat amb una arma?					
Us ha arribat a ferir amb una arma o un altre objecte?					

*Inclou el control continuat del temps, el control dels diners, del temps lliure, de la forma de vestir.

Un cop detectat o notificat un cas de violència masclista, inclosa la violència sexual, els recursos especialitzats es posen en contacte amb la família per informar-la sobre els serveis i oferir-li els recursos d'atenció adequats. Aquests serveis s'ofereixen a través de:

- a)** Centres d'Informació de la Dona.
- b)** Oficines d'ajuda a víctimes del delict.
- c)** Cases d'acollida.
- d)** Programes d'atenció psicològica per a dones i els seus fills o filles que pateixen violència masclista.
- e)** Programes d'atenció psicològica per a agressors.
- f)** Serveis d'assessorament jurídic.
- g)** Associacions de dones víctimes de violència masclista.
- h)** Serveis d'atenció per violència masclista.
- i)** Altres serveis d'atenció per violència masclista.

Els Centres Insulars i el Municipal faran un seguiment, com a mínim quinzenal, de ca-

sos de violència masclista, d'acord amb el Pla d'Intervenció i les pautes dels serveis que ha entregat la comunicació, i fins que el cas es consideri tancat.

En cas que es detectin lesions que necessitin atenció sanitària s'acompanyarà la menor (acompanyada, si estigués amb qui n'ostenti la custòdia legal) al centre de salut o hospitalari.

En cas que sigui el presumpte agressor qui demani ajuda als serveis socials per modificar la seva conducta violenta, s'oferiran els programes existents d'atenció psicològica per a agressors.

SERVEI TELEFÒNIC D'URGÈNCIES

- Espanya: 016
- Informació i assessorament jurídic a dones víctimes de violència de gènere a les Illes Balears:
 - 112
 - 971 77 51 16

SERVEI D'ACOMPANYAMENT

- Per a dones: 112
- Per a serveis especialitzats: 647 34 82 57

SERVEI D'ASSISTÈNCIA PSICOLÒGICA

Servei d'assistència psicològica a víctimes de violència de gènere (dones i els seus fills i filles)

Tel.: 971 22 74 08
Fax: 971 22 74 08
dona@eulen.com

Projecte Mentories

Tel.: 971 72 28 56
Fax: 971 72 28 56
mentoriesbalears@iresweb.org

CASES D'ACOLLIDA

Menorca

Tel.: 971 35 70 24
rmr.cass-dona@cime.es

RECURSOS D'ATENCIÓ A MENORCA

Centres d'informació de la dona:

Centre Assessor de la Dona a Maó

Avgda. de Vives Llull, 154-156
07701 Maó
Tel.: 971 35 70 24
Fax: 971 35 02 51
rmr.cass-dona@cime.es

Centre Assessor de la Dona Ciutadella de Menorca

Avgda. de la República d'Argentina, 95-96
07760 Ciutadella

Tel.: 971 48 02 01
Fax: 971 38 56 65
cpo.cass-dona@cime.es

RECURSOS SOCIALS A MENORCA

Serveis Socials de l'Ajuntament d'Alaior

C. de Santa Rita, 20-07730 Alaior
Tel.: 971 37 85 23

Serveis Socials de l'Ajuntament de Ciutadella

Camí de Maó, 102-07780 Ciutadella
Tel: 971 48 06 04

Serveis Socials de l'Ajuntament de Ferreries

C. de Sant Bartomeu, 55-07750 Ferreries
Tel.: 971 37 45 51

Serveis Socials de l'Ajuntament de Maó

C. de Cos de Gràcia, 28-07701 Maó
Tel. 971 35 67 00

Serveis Socials de l'Ajuntament de Sant Lluís

C.de Pere Tudurí, s/n-07710 Sant Lluís
Tel. 971 15 67 92

Serveis Socials de l'Ajuntament d'Es Castell

Pl. de l'Esplanada, 14-07720 Es Castell
Tel. 971 36 51 93

Serveis Socials de l'Ajuntament d'Es Mercadal

C. del Metge Camps, 18-07740 Es Mercadell
Tel. 971 37 55 42

Serveis Socials de l'Ajuntament d'Es Migjorn Gran

C/ Major, 96 A-07749 Es Migjorn Gran
Tel. 971 37 00 75

RECURSOS POLICIAIS I JUDICIALS

Com i on presentar la denúncia

- La denúncia pot interposar-se a la Comissaria de Policia, a la caserna de la Guàrdia Civil o al Jutjat de Guàrdia del partit judicial on s'han produït els fets.
- Ha de ser el més detallat possible: identificar l'agressor; exposar com es produeix l'agressió; incloure la data, l'hora i el lloc; i la presència de testimonis, si n'hi hagués; fer constar textualment els insults, amenaces i altres humiliacions rebudes; mencionar agressions patides amb anterioritat i altres denúncies presentades, si n'hi hagués, i procurar no ocultar ni ometre circumstàncies o detalls que puguin ser rellevants.
- Adjuntar a la denúncia el part de lesions, si se'n disposa.
- Abans de signar la denúncia és recomanable llegir-la detingudament per comprovar que tot ha quedat recollit, tal i com va passar o es va explicar. L'agent policial o judicial haurà d'entregar a la dona una còpia del text de la denúncia.
- En el moment d'interposar la denúncia es pot sol·licitar una ordre de protecció, si existeix una situació objectiva de risc per a

la dona i per a les persones que dependran d'ella.

- Abans d'interposar la denúncia, si ho considera necessari, la dona víctima o en risc d'agressió pot sol·licitar assessorament jurídic especialitzat a través dels serveis municipals i insulars, on l'informaran sobre com i on ha de presentar-la.
- Les dones víctimes de violència de gènere se'ls ha de garantir per llei l'assistència jurídica de forma immediata, sigui perceptiva o no la intervenció lletrada. Si no tenen recursos econòmics, el Sistema de Justícia Gratuïta cobreix el cost de l'assistència lletrada; en qualsevol altre cas, haurà d'abonar els honoraris resultants de la intervenció.

RECORDA:

NO solament les agressions físiques són denunciabls. La violència psicològica i sexual estan tipificades com a delictes.

En el cas d'atacs sexuals, les forces i cosos de seguretat acompanyaran la menor als centres de referència sanitària assignats a Menorca en aquests casos. Són l'Hospital Mateu Orfila i el Centre de Salut de Ciutadella.

- Servei de 24 hores d'atenció social telefònica per violència de gènere.

- 091: Policia Nacional
- 092: Policia Local
- 062: Guàrdia Civil
- 061: Urgències sanitàries

OFICINES D'AJUDA A VÍCTIMES DE DELICTE

Ca sa Milionària

Camí de Maó, 102-07760 Ciutadella
Tel. 971 48 48 30

Avgda. del Fort de l'Eau, 47 07701 Maó

Jutjats especialitzats

Illes Balears

Jutjats Exclusius VD 3

Jutjats de Primera Instància i Instrucció 2

Jutjats Compatibles 4

Jutjats d'Instrucció 2

Jutjats Penals

Especialitzats:

Jutjat de Primera Instància i Instrucció 02
Ciutadella, Menorca

Jutjat de Violència sobre la Dona 01 Eivissa

Jutjat d'instrucció 02 Inca

Jutjat de Primera Instància
i Instrucció 01 Maó

Jutjat d'instrucció 02 Manacor

Jutjat de Violència sobre la
Dona 01 Palma de Mallorca

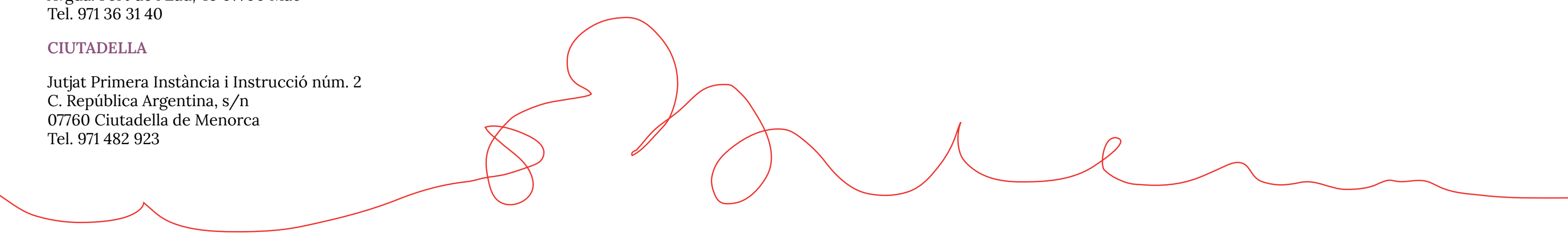
Jutjat de Violència sobre la Dona 02
Palma de Mallorca

Maó

Jutjat Primera Instància i Instrucció núm. 1
Avgda. Fort de l'Eau, 46 07700 Maó
Tel. 971 36 31 40

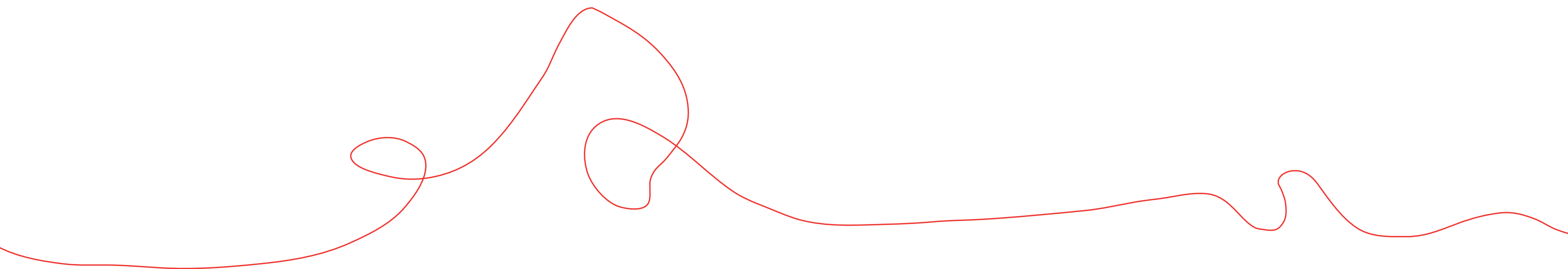
CIUTADELLA

Jutjat Primera Instància i Instrucció núm. 2
C. República Argentina, s/n
07760 Ciutadella de Menorca
Tel. 971 482 923



8

CONTEXT LEGAL I BIBLIOGRAFIA



Al'hora de denunciar una situació de violència masclista patida, cal explicar clarament tot allò relacionat amb aquesta situació:

- Identificació de l'agressor i avís de si disposa de llicència i/o armes, perquè es pugui procedir a retirar-les-hi.
- Part mèdic de lesions, si n'hi ha.
- Menció de si hi ha testimonis de l'agressió.
- Relat detallat d'allò que ha passat: com s'ha produït l'agressió, en quina data, hora, lloc, etc.
- Si s'han patit maltractaments en altres ocasions i especificar si llavors hi va haver una denúncia.
- Expressar si es creu que hi ha risc o perill per la vida.

Abans de signar la denúncia cal llegir-la atentament i demanar-ne còpia.

Es pot demanar informació i assessorament sobre la sol·licitud de l'Ordre de Protecció i demanar aquesta ordre.

La denúncia dona lloc a un procediment judicial davant del Jutjat de Violència sobre

la Dona, amb l'objectiu d'aclarir els fets i, si s'escau, condemnar el culpable. No importa l'edat de la víctima que, de ser menor, haurà d'anar acompanyada pel pare/es, mare/s o qui en tingui la guarda i custòdia legal.

Els maltractaments són perseguits d'ofici, és a dir, no és necessari que hi hagi denúncia per part de la dona/jove agredida; els familiars, els serveis i els recursos públics o les ciutadanes i els ciutadans, en general, que coneguin l'existència d'aquest tipus d'agressions poden posar-los en coneixement tant del Jutjat com del Ministeri Fiscal perquè actuïn, impulsant així el procediment i la investigació dels fets.

El menor agressor haurà d'estar acompanyat de la persona/es que tinguin la seva guarda legal. Des del mateix inici del procediment penal, el menor tindrà dret a:

- a) Ser informat pel Jutjat, el Ministeri Fiscal o l'agent de policia dels drets que l'assisteixen.
- b) Designar advocat/da que el defensi o a que li sigui designat d'ofici, i a entrevistar-se reservadament amb ell, fins i tot abans de prestar declaració.

c) Intervenir en les diligències que es practiquen durant la investigació preliminar i en el procés judicial, i a proposar i sol·licitar, respectivament, la pràctica de diligències.

d) Ser escoltat pel Jutge o Tribunal abans d'adoptar qualsevol resolució que el concerneix personalment.

e) L'assistència afectiva i psicològica en qualsevol estat i grau del procediment, amb la presència de mare/s, pare/s o d'altra persona que indiqui el menor, si el jutge de menors n'autoritza la presència.

f) L'assistència dels serveis de l'equip tècnic adscrit al Jutjat de Menors.

Ordre de Protecció

Si ets víctima de maltractaments pots demanar una ordre de protecció davant del Jutjat, la Fiscalia, la Policia o la Guàrdia Civil, les Oficines d'assistència a la víctima o als serveis d'orientació jurídica dels Col·legis d'Advocats.

Una vegada sol·licitada, el jutge rep la víctima i l'agressor per separat i, en un màxim de 72 hores, decideix si és necessari adoptar alguna mesura, com ara:

Mesures Civils. No solen ser necessàries en el cas de menors no convivents. En són exemples l'usdefruit de l'habitatge, el règim de custòdia, visites i comunicació amb els fills i filles, la prestació d'aliments i la protecció dels menors. Tenen una durada de 30 dies i s'han de sol·licitar expressament.

Mesures Penals. Són les destinades a evitar que l'agressor pugui posar-se en contacte amb tu i evitar així noves agressions. Entre elles, hi ha l'ordre d'allunyament, la prohibició de comunicació, la prohibició de residir o acudir al lloc on es va produir el delictes o a la residència de la víctima, la retirada d'armes i altres objectes perillosos.

Mesures d'Assistència i Protecció Social. Són els serveis destinats a oferir assistència i atenció psicològica, jurídica o social, que et permetin sol·licitar ajudes econòmiques o l'ingrés als serveis integrals d'atenció i acolliment a les dones víctimes de violència de gènere o menors al seu càrrec que l'acompanyin.

A més a més, hi ha altres delictes que no són considerats de violència de gènere, com la sextorsió, les agressions o assetjaments sexuals, etc. Els procediments legals continuaran el seu curs amb les peculiaritats, que ja vam veure, referides als agres-

sors quan són menors d'edat, segons si tenen menys o més de 14 anys.

Quines són les normes que permeten la protecció de les víctimes i sostenen l'estructura legal de protecció i condemna davant de les violències masclistes?

Normativa autonòmica

Llei 16/1983, de 24 d'octubre, de creació de l'Organisme Autònom Institut de la Dona.¹

Una de les primeres mesures que es van prendre en la nostra —en aquell moment, gairebé recent estrenada— democràcia, que tenien a veure amb la igualtat, va ser la creació del que es va anomenar organisme autònom Institut de la Dona, i que el 2014 canviaria el seu nom per passar a anomenar-se «Institut de la Dona i per a la Igualtat d'Oportunitats».

Creació de l'*Institut de la Dona* a nivell nacional i que, posteriorment, s'anirà implementant a cada una de les autonomies.

L'Organisme autònom Institut de la Dona canvia la seva denominació per la d'«Institut de la Dona i per la Igualtat d'Oportunitats», segons estableix l'art. 17.1 de la Llei 15/2014, de 16 de setembre. Ref. BOE-A-2014-9467

Llei 5/2000, de 20 d'abril, de l'Institut Balear de la Dona.²

En l'exposició de motius de la llei es diu:

La igualtat com a dret bàsic gaudeix d'un ampli patrocini constitucional. Així, l'article 1.1 la propugna com a valor superior de l'ordenament jurídic; a l'article 9.2 es formula mandat exprés als poders públics perquè la facin efectiva i a l'article 14, pel principi d'igualtat davant la Llei, es proscriu qualsevol discriminació per raó de sexe.

Però encara és més important el que s'indica a continuació:

D'altra banda, l'Estatut d'Autonomia, a l'article 9, ordena a les institucions públiques promoure la llibertat, la justícia, la igualtat i el progrés socioeconòmic entre els ciutadans de les Illes Balears i, a l'article 10.14, atribueix a la comunitat autònoma la competència exclusiva sobre acció i benestar social, i desenvolupament comunitari i integració.

¹<https://www.boe.es/eli/es/>

²<https://www.caib.es/>

En el paràgraf anterior es recorda que, tal i com estableix l'Estatut d'Autonomia, la comunitat té competència exclusiva sobre, entre altres temes, la igualtat.

Així, doncs, en virtut d'aquestes competències, amb aquesta llei:

Es crea l'Institut Balear de la Dona com organisme autònom amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar, adscrit a la conselleria competent en matèria d'igualtat, d'acord amb el que estableix la presidenta de les Illes Balears mitjançant el decret que regula l'estructura orgànica bàsica de les conselleries de l'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears. [Article 1. Naturalesa i règim jurídic. Apartat 1].

Per altra banda, tot i que les funcions de l'Institut Balear de la Dona, exposades en l'article 3 d'aquesta llei, recullen les establertes —lògicament— a la llei per la que es crea l'Institut de la Dona (i per la Igualtat d'Oportunitats) nacional, hi ha un punt ampli que ens sembla especialment significatiu i hem de ressaltar. Es tracta de l'apartat f) en el citat article 3, on es destaca que està entre les funcions de l'Institut:

f) Promoure i proposar a les administracions públiques de les Illes Balears, en l'àmbit de les seves competències, l'execució de projectes i l'impuls de mesures, amb la participació de totes les instàncies implicades, relatives a:

- Una educació no sexista.
- La incorporació de la dona al món laboral sense cap mena de discriminació. La salut de la dona.
- La participació de la dona en la vida pública.
- La protecció jurídica i social de la dona.
- El tractament de la dona en els mitjans de comunicació i en la publicitat. La promoció i el foment de la dona al món de l'esport.

Igualment, ens sembla molt important l'apartat k) del mateix article en que s'indica que «A través de l'Institut es podran rebre i canalitzar les denúncies formulades en casos de discriminació de fet o de dret per raó de sexe».

Llei 12/2006, de 20 de setembre, per a la dona.³ [Disposició derogada]

Decret 46/2015, de 22 de maig de 2015, de modificació de principis generals per a la concessió dels ajuts econòmics de pagament únic recollits en l'article 27 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.⁴

Amb aquest Decret es concedeix a l'Institut Balear de la Dona la potestat —«excepcionalment i de manera transitòria»— de tramitar i abonar les ajudes a les víctimes de la violència de gènere de les Illes Balears, independentment del seu lloc de residència a la Comunitat.

Instrucció de 29 de gener de 2015 per una comunicació no sexista en l'Administració de la CAIB.⁵

Amb aquesta instrucció conjunta de diverses institucions del Govern de les Illes Balears —entre elles, l'Institut Balear de la Dona— s'estableixen pautes i recomanacions per una comunicació —tant d'imatge com de llenguatge— no sexista en l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

³<https://www.caib.es>

⁴<https://www.caib.es>

⁵Instrucció de 29 de gener de 2015 per una comunicació no sexista en l'Administració de la CAIB

Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.⁶

TÍTOL V VIOLÈNCIA MASCLISTA **Capítol I**

Principis generals

Article 65 Definició

1. Als efectes d'aquesta llei, s'entén per violència masclista la que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes pel fet mateix de ser dones.

2. La violència a què es refereix aquesta llei comprèn qualsevol acte de violència per raó de sexe que tenguí com a conseqüència, o que pugui tenir com a conseqüència, un perjudici o sofriment en la salut física, sexual o psicològica, i inclou les amenaces d'aquests actes, la coerció i les privacions arbitràries de la seva llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la privada.

⁶<https://www.caib.es>

3. Als efectes d'aquesta llei, també es consideren víctimes les filles i els fills de la mare víctima de violència.

4. Als efectes d'aquesta llei, es considera violència masclista:

a) Violència física, que inclou qualsevol acte de força contra el cos de les dones, amb resultat o risc de produir lesió física o dany, exercida per qui sigui o hagi estat cònjuge seu o per qui hi estigui o hi hagi estat lligat per una relació d'afectivitat anàloga, fins i tot sense convivència. Així mateix, tenen la consideració d'actes de violència física contra les dones els que exerceixen els homes en el seu entorn familiar o en el seu entorn social o laboral.

b) Violència psicològica, que inclou qualsevol conducta, verbal o no verbal, que produeix en les dones desvaloració o patiment, a través d'amenaques, humiliacions o vexacions, exigència d'obediència o submissió, coerció, insults, control, aïllament, culpabilització o limitacions del seu àmbit de llibertat, exercida per qui sigui o hagi estat cònjuge seu o per qui hi estigui o hi hagi estat lligat per una relació d'afectivitat anàloga, fins i tot sense convivència. Així mateix, tenen la consideració d'actes de violència psicològica contra les dones els que exer-

ceixen els homes en el seu entorn familiar o en el seu entorn social o laboral.

c) Violència econòmica, que inclou la privació intencionada, i no justificada legalment, de recursos per al benestar físic o psicològic de les dones i de les seves filles i els seus fills o la discriminació en la disposició dels recursos compartits en l'àmbit de la convivència de parella.

d) Violència sexual, abusos sexuals i agressions sexuals, que inclouen qualsevol acte de naturalesa sexual forçada per l'agressor o no consentida per les dones: la tracta d'éssers humans amb fins d'explotació sexual, la imposició, mitjançant la força o amb intimidació, de relacions sexuals no consentides, i l'abús sexual o qualsevol acte que impedeix a les dones exercir lliurement la sexualitat, amb independència que l'agressor tingui relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu amb la víctima o no.

e) Violència simbòlica, que inclou les icones, representacions, narratives, imatges, etc., que reproduïen o transmeten relacions de dominació dels homes respecte de les dones, així com desigualtats de poder entre sexes i de segregació.

f) Femicidi, assassinat de dones pel fet de ser dones, al marge que hi hagi o hi hagi hagut relació de parella.

g) Mutilació genital femenina: qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que existeixi consentiment exprés o tàcit de la dona o nena.

Normativa Estatal

Constitució espanyola

La norma bàsica del nostre ordenament jurídic estableix en el Títol I. Dels drets i deures fonamentals, en l'article 39.4 que «els nens gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllin pels seus drets».

Espanya es compromet, en signar acords internacionals en aquests matèria, a respectar-los.

Llei Orgànica 4/2000, de 11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i a la seva integració social.⁷

Article 31 bis. Residència temporal i treball de dones estrangeres víctimes de violència de gènere.

1. Les dones estrangeres víctimes de violència de gènere, sigui quina sigui la seva situació administrativa, tenen assegurats els drets reconeguts a la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, així com les mesures de protecció i seguretat establertes en la legislació vigent.

Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'Ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica.⁸

L'ordre de protecció a les víctimes de la violència domèstica unifica els diferents instruments d'empara i tutela les víctimes d'aquests delictes i faltes. Pretén que, mitjançant un procediment judicial ràpid i senzill, substanciat davant el jutjat d'instrucció, la víctima pugui obtenir un estatut integral de protecció que concentri de forma coordinada una acció cautelar de naturalesa civil i penal. Això és, una mateixa resolu-

ció judicial que incorpori, conjuntament, tant les mesures restrictives de la llibertat de moviments de l'agressor per impedir una nova aproximació a la víctima, com les orientades a proporcionar seguretat, estabilitat i protecció jurídica a la persona agredida i a la seva família, sense necessitat d'esperar la formalització del procés matrimonial civil corresponent. L'ordre judicial de protecció suposa, al seu torn, que les diferents administracions públiques, estatal, autonòmica i local, activin immediatament els instruments de protecció social que estableixen els sistemes jurídics respectius. En això consisteix, precisament, el seu element més innovador.

Article segon. 3. L'ordre de protecció es pot sol·licitar directament davant l'autoritat judicial o el Ministeri Fiscal, o bé davant les forces i els cossos de seguretat, les oficines d'atenció a la víctima o els serveis socials o institucions assistencials dependents de les administracions públiques.

Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.⁹

La definició legal de la violència de gènere a Espanya es recull en la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, i és la següent:

Article 1. Objecte de Llei

1. La present Llei té per objecte actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones s'exerceix sobre aquestes per part de qui siguin o hagin sigut els seus cònjuges o de qui estigui o hagi estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència.

2. Per aquesta llei s'estableix mesures de protecció integral quina finalitat és prevenir, sancionar i erradicar aquesta violència i prestar assistència a les dones, als seus fills menors i als menors subjectes a la seva tutela, o guarda i custòdia, víctimes d'aquesta violència.

3. La violència de gènere a qui es refereix la present Llei comprèn tot acte de violència física i psicològica, incloses les agressions a la llibertat sexual, les amenaces, les ocasions o la privació arbitrària de llibertat.

⁷<https://www.caib.es>

⁸<https://www.caib.es>

⁹<https://www.caib.es>

Com es tradueix aquest concepte en una sanció penal, és a dir, en un delicte? Quines figures delictives específiques existeixen per perseguir la violència sobre les dones? el Codi Penal va introduir, arrel de la Llei Integral modificacions per acollir una tutela penal reforçada en el que llavors eren delictes i faltes vinculats a la violència de gènere. Fins a aquest moment conductes violentes quedaven sense sancionar per no tenir el requisit de ser quelcom habitual. Quantes bufetades o cops havia de rebre perquè fos habitual?

Aquesta llei no tipifica nous delictes. Com apunta Marisa Soletó: «En realitat, qualsevol infracció que tingui naturalesa penal pot convertir-se en un delicte de violència de gènere quan és comès en l'àmbit d'una parella per part de l'home contra la dona. Delictes com l'homicidi, les lesions greus, les violacions i la resta de delictes violents greus, quan són delictes de violència de gènere, es jutgen i condemnen d'acord amb les normes generals del Codi Penal sense que hi hagi cap diferència entre dones i homes, més allà de les circumstàncies del cas que es jutgi».

Així, existeixen els delictes de lesions dels articles 153 i 173.2, les amenaces del article 171.4 i 5, les coaccions de l'article 172.2

així com els delictes lleus d'amenaques, coaccions, injúries o vexacions injustes de caràcter lleu recollides en l'article 173.4, tots del Codi Penal.

Es reconeixen noves conductes tipificades (és a dir, que rebran pena), com, entre altres:

- Els matrimonis forçats (Article 172 bis).
- Divulgació no autoritzada d'imatges o *sexting* (Article 197. 4).
- Manipulació de dispositius electrònics (Article 468.3)
- La tracta d'éssers humans (Article 177 bis).

Alhora, a més a més, existeix l'agreujant genèric de gènere que, si bé no és un delicte, sí dota d'eines jurídiques per agreujar una conducta quan es produeix contra les dones, pel fet de ser-ho.

Llei Orgànica 10/2011, de 27 de juliol, de modificació dels articles 31 bis i 59 bis de la Llei Orgànica 4/2000, de 11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.¹⁰

El 40% de les dones mortes per violència de gènere l'any 2009 van ser estrangeres.

Per això, amb la finalitat de protegir-les, es fa necessari establir unes condicions legals més propícies al fet que les dones immigrants s'atreveixin a denunciar els seus agressors. S'ha de prioritzar la protecció dels drets a la integritat física i moral de la dona, quan pateix situacions de violència de gènere, així com el seu dret a la tutela judicial efectiva, davant d'una sanció pel fet d'estar en situació d'irregularitat.

No obstant, el fet que una dona estrangera que es trobi en una situació d'irregularitat denunciï el seu agressor i se li obri un procediment administratiu que pugui acabar en expulsió, no incentiva que les dones estrangeres denunciïn.

Reial Decret 1452/2005, de 2 de desembre, pel qual es regula l'ajuda econòmica establerta en l'article 27 de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.¹¹

Aquest reial decret té per objecte regular l'ajuda econòmica prevista a l'article 27 de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la

¹⁰<https://www.caib.es>

¹¹<https://www.caib.es>

Violència de Gènere, dirigida a les víctimes de violència de gènere per a les que queda acreditada insuficiència de recursos i unes especials dificultats per obtenir un treball.

Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva de dones i homes.¹²

Llei Orgànica 2/2010, de 22 de març, de Salut Sexual i Reproductiva i de la Interrupció Voluntària de l'Embaràs.¹³

Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.¹⁴

Llei Orgànica 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència.¹⁵

Aquesta llei contempla algunes modificacions de la Llei Orgànica de Protecció Jurídica del Menor com l'adaptació dels principis d'actuació administrativa a les noves necessitats que presenten la infància i l'adolescència a Espanya, com ara la situació dels menors estrangers, els que són víctimes de violència i la regulació de determinats drets i deures. D'altra banda, es porta a terme una revisió profunda de les institucions del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.

Resolució de 25 de novembre de 2015, de la Secretaria d'estat d'Administracions Públiques, per la que s'estableix el procediment de mobilitat de les treballadores públiques víctimes de violència de gènere.¹⁶

Llei Orgànica 4/2000, de 11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.¹⁷

El protocol té per objecte establir pautes d'actuació per a la detecció, identificació, assistència i protecció de les víctimes de tracta d'éssers humans. També vol establir actuacions específiques en cas de víctimes menors d'edat.

Tots els principis d'actuació d'aquest protocol pretenen prioritzar l'atenció a les víctimes i evitar una victimització secundària (revictimització).

¹²Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

¹³Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

¹⁴Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència

¹⁵<https://www.caib.es>

¹⁶<https://www.boe.es>

¹⁷<https://www.caib.es>

Dites actuacions s'abordaran des d'una perspectiva de gènere garantint, a més, que les mesures posades en marxa obeeixin a un enfoc integrat i siguin adequades al sexe, l'edat i altres situacions de vulnerabilitat de les possibles víctimes de tracta, com l'estat de gestació, l'estat de salut i la discapacitat.

Normativa Internacional

Directiva 2002/73/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 23 de setembre de 2002, que modifica la Directiva 76/207/CEE del Consell, relatiu a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte entre homes i dones pel que fa a l'accés a l'ocupació, a la formació i la promoció professionals, i a les condicions de treball. [Disposició Derogada]¹⁸

Directiva del Consell 2004/113 /CE de 13 de desembre 2004 per la qual s'aplica el principi d'igualtat de tracte entre homes i dones a l'accés a béns i serveis i el seu subministrament.¹⁹

Instrument de ratificació del Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica, fet a Istanbul l'11 de maig del 2011.²⁰

Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (CEDAW).²¹

Protocol facultatiu de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona.²²

Instrument de ratificació del Protocol facultatiu de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona, fet a Nova York el 6 d'octubre de 1999.²³

Declaració Universal dels Drets Humans.²⁴

Legislació de la Unió Europea sobre violència de gènere.²⁵

Declaració i plataforma d'acció de la IV conferència internacional sobre la dona de Beijing (1995).²⁶

Manual de legislació sobre la violència contra la dona. ONU Mujeres, 2012.²⁷

Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, especialment dones i nens, que complementa la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència organitzada transnacional (Palerm 2000).²⁸

Instrument de Ratificació del Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, especialment dones i nens, que complementa la Convenció de les Nacions Unides contra la delinqüència organitzada transnacional, fet a Nova York el 15 de novembre de 2000.²⁹

¹⁸<https://www.caib.es>

¹⁹<https://www.caib.es>

²⁰

²¹<https://www.un.org/womenwatch>

²²<https://www.caib.es>

²³<https://www.caib.es>

²⁴<https://www.un.org/es/>

²⁵<https://ec.europa.eu/info/>

²⁶<https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing>

²⁷<https://www.unwomen.org/>

²⁸<https://www.boe.es>

³⁰La Convenció sobre els Drets del Nen (CDN) és un tractat internacional que recull els drets humans dels nens i les nenes, definits com a persones menors de 18 anys, i que obliga els governs a complir-los. La CDN es va convertir en llei el 1990 (aprovada com a tractat internacional de drets humans el 20 de novembre de 1989), després de ser firmada i acceptada per 20 països, entre ells Espanya. En aquests anys ja es començava a parar atenció al llenguatge inclusiu com una eina més de la igualtat, no obstant, el document està redactat en masculí, però també recull els «Drets de la Nena».

Quan es parla dels drets de la infància, realment es fa referència als drets que corresponen a les persones menors d'edat de l'Estat. És a dir, que la Convenció dels Drets del Nen recull també els drets dels nois i les noies menors de divuit anys. Aquests drets són els següents (veure capítol 2):

- Dret a la igualtat
- Dret a una identitat
- Dret a la vida
- Dret a un habitatge digne
- Dret a l'alimentació i l'aigua
- Dret a la salut
- Dret a la protecció
- Dret a l'educació
- Dret a l'amor i la comprensió
- Dret a la participació
- Dret a l'oci
- Dret a la llibertat
- Dret a la intimitat

D'altra banda, a més de tot allò que recull aquesta Convenció, els nois i les noies majors de 16 anys tenen reconeguts, en aquest país, una sèrie de drets, com ara:

Dret a treballar. Segons es recull en l'article 6 de la Llei de l'Estatut dels Treballadors³¹, «es prohibeix l'admissió al treball als menors de setze anys». Això vol dir que, a partir d'aquesta edat, els nois i noies poden treballar, però no poden exercir treballs nocturns, realitzar hores extres, ni ocupar certs llocs en virtut de la seguretat social. Amb el treball, ve l'obligació de pagar impostos sobre la renda. Així mateix, en l'àmbit laboral, poden votar als seus delegats/delegades de personal, però no poden ser elegits. Per això cal tenir 18 anys complerts.

Dret a casar-se. L'edat legal per casar-se a Espanya és de 16 anys, des de l'última reforma legislativa de 2015, no obstant, cal que la persona estigui emancipada. L'emancipació —segons la Llei 15/2015, de 2 de juliol de la Jurisdicció Voluntària— suposa el «benefici de la majoria d'edat» que concedeix un/a

³¹L'Estatut dels Treballadors fa referència també als drets de les treballadores. Aquest document va ser aprovat el 1980, i no contemplava l'ús del llenguatge inclusiu.

jutge/jutgessa al/la menor per diversos supòsits.

Dret a l'avortament. Les dones de 16 o 17 anys poden fer una interrupció voluntària de l'embaràs en les condicions legalment establertes per a les persones majors d'edat, amb permís dels seus progenitors.

Dret al tractament penal específic. El Codi Penal fixa la majoria d'edat penal en 18 anys i exigeix la regulació expressa de la responsabilitat penal de les i els menors d'aquesta edat en una Llei independent. Aquesta Llei és la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, on s'estableix la responsabilitat penal de menors als 14 anys. Distingeix entre nois i noies de 14 i 15 anys d'una banda i, de 16 i 17 anys de l'altra, entre altres aspectes, estableix els límits als anys de reclusió o centres específics d'internament.

Dret a decidir en el seu procés sanitari. La Llei d'Autonomia del Pacient diu que, els/les pacients de 16 anys poden prendre les seves pròpies decisions en el seu procés de salut. Solament en el cas de tenir una incapacitació judicial o «no ser capaç intel·lectual o emocionalment per comprendre la dimensió» d'una operació, es pot donar consentiment per representació.

També es pot aplicar aquest precepte a criteri del/la doctor/a quan hi ha «greu risc per a la vida o la salut del/la menor».

